

ԴՌՅԱՅԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՕՐԱԿԱՐԳ

ԱՌԵՎՏՐԻ ԶԱՄԱՇԽԱՐՅԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ
ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ ԸՆԹԱՑՈՂ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՀՀ ԷԿՈՆՈՄԻԿԱՅԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

WORLD TRADE
ORGANIZATION

GLOBAL SPC
BUSINESS & LEGAL CONSULTING

This book highlights the process of negotiations, submitted documents and suggestions, currently submitted drafts and the process of their discussions within the framework of the WTO, as well as positions of Members, and particularly of RA, on the negotiating issues.

This book was prepared by Global SPC's local and foreign experts:

Team leader

Armine Hakobyan, Global SPC General Director,

Team members

Richard Giragosian, USA
Samuel Zakarian, USA
Nathan Marchese, USA
Anush Zadoyan, RA
Marianna Nikoghosyan, RA

Design & Layout

Arshavir Aghajanyan

Այս գիրքը լուսաբանում է ԱՀԿ շրջանակներում բանակցությունների ամբողջ ընթացքը, ներկայացված փաստաթղթերը և առաջարկությունները, ներկա պահին ներկայացված նախագծերը, դրանց բննարկումների ընթացքը, ԱՀԿ անդամ երկրների, ինչպես նաև ՀՀ դիրքորոշումները՝ բանակցվող հարցերի վերաբերյալ:

Այս գիրքը պատրաստվել է Գլոբալ Էս-Փի-Սի տեղական և արտասահմանյան փորձագետների մասնակցությամբ.

Խմբի ղեկավար

Արմինե Հակոբյան, Գլոբալ Էս-Փի-Սի Գլխավոր Տնօրեն,

Խմբի անդամներ

Ռիչարդ Գիրագոսյան, ԱՄՆ
Սամուել Չաբարյան, ԱՄՆ
Նաթան Մարչիզ, ԱՄՆ
Անուշ Չադոյան, ՀՀ
Մարիաննա Նիկողոսյան, ՀՀ

Չամակարգչային ձևավորում և էջադրում

Արշավիր Աղաջանյան

Դոհայի զարգացման օրակարգ - Դ-725, Եր..
Գլոբալ Էս-Փի-Սի, 2008 – 103 էջ:
ՀՏԴ 339
ԳՄԴ 65.5
Դ-725
ISBN 978 – 99941 – 2 – 201 – 1

Բոլոր իրավունքները պաշտպանված են:
Հարցերով և առաջարկություններով դիմել.
Գլոբալ Էս-Փի-Սի, Մոսկովյան 24, #1, Երևան, ՀՀ 0002,
հեռ. (374 10) 52 08 51, էլ-փոստ: info@globalspc.am,
էլ. կայք: www.globalspc.am

ԴՈՐԱՅԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՕՐԱԿԱՐԳ

ԱՌԵՎՏՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ
ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ ԸՆԹԱՑՈՂ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Պատրաստել է՝

GLOBAL SPC

BUSINESS & LEGAL CONSULTING

Երևան - 2008
Գլոբալ-Էս-Փի-Սի

ՀԱՊԱԿՈՒՄՆԵՐ	5
ԱՌԵՎՏՐԻ ՀԱՄԱԵԽԱՐՀԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՈՂԱՅԻ ՓՈՒԼԻՆ ՆԱԽՈՐԴՈՂ ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՓՈՒԼԵՐ	7
1. ԴՈՂԱՅԻՆ ՆԱԽՈՐԴՈՂ ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՓՈՒԼԵՐ	9
ՍԻԶՄԱԶԱՅԻՆ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻ ԶԵՎԱԿՈՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՓՈՒԼԵՐ	9
ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏՈԿԻՈՅԻ ՓՈՒԼ	10
ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՐՈՒԳՎԱՅԻ ՓՈՒԼ	11
ԱՌԵՎՏՐԻ ՀԱՄԱԵԽԱՐՀԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՈՂԱՅԻ ՓՈՒԼ	15
2. ԱՅԿ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՈՂԱՅԻ ՓՈՒԼ	17
3. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ	19
3.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ	19
3.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ	22
3.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՀԵՏԱԶԵՐԶՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ՀԱՐՑԵՐ	24
3.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ	26
4. ՈՉ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏ. ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ՄԱՏՉԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆ	28
4.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ	28
4.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ	30
4.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՀԵՏԱԶԵՐԶՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐ	32
4.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ	33
5. ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	35
5.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ	35
5.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ	36
5.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՀԵՏԱԶԵՐԶՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐ	40
5.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ	41
6. ԱՌԵՎՏՐԻ ԴՅՈՒՐԱՑՈՒՄ	43
6.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ	43
6.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ	44
6.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՀԵՏԱԶԵՐԶՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐ	45
6.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ	46
7. ՀԱՏՈՒԿ ԵՎ ՏԱՐԲԵՐԱԿԿԱԾ ՄՈՏԵՑՈՒՄ	47
7.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ	47
7.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ	48
7.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ՀԵՏԱԶԵՐԶՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ՀԱՐՑԵՐԸ	49
7.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ	50
8. ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊԱԿԱԾ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐ	51
8.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ	51
8.2. ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿ	52
8.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՀԵՏԱԶԵՐԶՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐ	53
8.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ	54

9. ԱՅԿ ԿԱՆՈՆՆԵՐ	56
9.1. ՀԱՎԱԳՆԱԳՑՈՒՄ, ԼՐԱՎՃԱՐՆԵՐ ԵՎ ՓՈԽՅԱՏՈՒՑՄԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ, ԱՅԴ ԹՎՈՒՄ ՁԿՆԱՐԴՅՈՒՄԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՏԿԱՑՎՈՂ ԼՐԱՎՃԱՐՆԵՐ	56
9.2. ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԵՐ	59
10. ՄՏԱԿՈՐ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	62
10.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ	62
10.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ	63
10.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐ	64
10.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ	64
11. ԱՌԵՎՏՐԻ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐ	66
11.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ	67
11.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ	67
11.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐ	68
11.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ	69
12. ՎԵՃԵՐԻ ԿԱՐԳԱԿՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ՓՈԽՅԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆ	70
12.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ	70
12.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ	71
12.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ	72
12.5. ԵՉՐԱՓՈՎԻՉ ՆՇՈՒՄՆԵՐ	72
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ ԴՈՂԱՅԻ ՓՈՒԼԻ ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ	73
13. ՀՀ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ	75
13.1. ՀԱՏԿԱԾՆԵՐ «ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, ՎՐԱՍԱՆԻ, ՂՐԴՍՍԱՆԻ ԵՎ ՍՈՒՂՈՎԱՅԻ ԿՈՂՄԻՑ» ՓԱՍՏԱԹՂԹԻՑ (TN/AG/GEN/10)	75
13.2. ՀԱՏԿԱԾՆԵՐ «ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, ՂՐԴՍՍԱՆԻ ԵՎ ՍՈՒՂՈՎԱՅԻ ԿՈՂՄԻՑ» ՓԱՍՏԱԹՂԹԻՑ (TN/AG/GEN/21)	76
13.3. ՀԱՏԿԱԾՆԵՐ «ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՎԵՐՋԵՐՍ ԱՆԴԱՄԱԿՑԱԾ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ» ՓԱՍՏԱԹՂԹԻՑ (TN/AG/GEN/24)	77
13.4. ՀԱՏԿԱԾՆԵՐ «ՈՉ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ՄԱՏՉԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆ- ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, ՎՐԱՍԱՆԻ, ՂՐԴՍՍԱՆԻ ԵՎ ՍՈՒՂՈՎԱՅԻ ԿՈՂՄԻՑ» ՓԱՍՏԱԹՂԹԻՑ (TN/MAM/56/REV.1)	78
13.5. ՀԱՏԿԱԾՆԵՐ «ՈՉ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ՄԱՏՉԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆ- ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՎԵՐՋԵՐՍ ԱՆԴԱՄԱԿՑԱԾ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ» ՓԱՍՏԱԹՂԹԻՑ (TN/MAM/83)	80
13.6. ՀԱՏԿԱԾՆԵՐ «ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, ԵՎՐԱՄԻՈՒԹՅԱՆ, ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՐԱՎՍԼԱԿԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱԿԵՂՈՆԻԱՅԻ, ՂՐԴՍՍԱՆԻ, ՍՈՒՂՈՒԼԻԱՅԻ, ՊԱՐԱԳՎԱՅԻ, ՍՈՒՂՈՎԱՅԻ, ՈՒՒԱՆԴԱՅԻ ԵՎ ԸՎԵՅՅԱՐԻԱՅԻ ԿՈՂՄԻՑ» ՓԱՍՏԱԹՂԹԻՑ (TN/TFW/133)	82
ԱՌԵՎՏՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՂՈՒԹՅԱՆ ԴՈՂԱՅԻ ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՀՈՉԱԿԱԳԻՐ	89
ԴՈՂԱՅԻ ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՀՈՉԱԿԱԳԻՐ	91

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ

ԱԱԲ	Ազգերի Առավել Բարենպաստություն
ԱԲՀ	Առևտրային Բանակցությունների Հանձնախումբ
ԱՀԿ	Առևտրի Համաշխարհային Կազմակերպություն
ԱՀԶ	Աջակցության Համախառն Չափ
Անդամ	Առևտրի Համաշխարհային Կազմակերպության Անդամ Երկիր
ԱՇՄՀՀՆ	Առևտրի և Շրջակա Միջավայրի Հարցերով Հանձնաժողովի Հատուկ Նիստ
ԱՏԽ	Առևտրի Տեխնիկական Խոչընդոտներ
ԱՑ	Աշխարհագրական Ցուցանշումներ
ԴԶՕ	Դոհայի Չարգացման Օրակարգ
ԹԶԵ	Թույլ Չարգացած Երկրներ
ԼՓՄ համաձայնագիր	Լրավճարների և Փոխհատուցման Միջոցների մասին Համաձայնագիր
ԾԱԳՀ	Ծառայությունների Առևտրի մասին Գլխավոր Համաձայնագիր
ԾԱԽ	Ծառայությունների Առևտրի Խորհուրդ
ԿԲԽ	Կանոնների Բանակցային Խումբ
ԿԲԿ	Կենսաբանական Բազմազանության մասին Կոնվենցիա
ՀԳ համաձայնագիր	ՄԱԳՀ-1994-ի հոդված VI-ի իրականացման մասին համաձայնագիր (Հակազնազցում)
ՀԳՊ	Հատուկ Գյուղատնտեսական Պաշտպանություն
ՀՏՄ	Հատուկ և Տարբերակված Մոտեցում
ՄԱԳՀ	Մաքսերի և Առևտրի Գլխավոր Համաձայնագիր
ՄՍԱԱ համաձայնագիր	Մտավոր Սեփականության Իրավունքների՝ Առևտրին Առնչվող Հայեցակետերի մասին համաձայնագիր
ՇՄԲԽ	Շուկայի Մատչելիության Բանակցային Խումբ
ՇՄԲՀ	Շրջակա Միջավայրի Մասին Բազմակողմ Համաձայնագրեր
ՈԳՇՄ	Ոչ Գյուղատնտեսական Ապրանքների Շուկայի Մատչելիություն
ՈՍԽ	Ոչ Սակագնային Խոչընդոտներ
ՊԱԶ	Պետական Առևտրային Ձեռնարկություններ
ՍԲՍ	Սանիտարական և Բուսասանիտարական միջոցներ
ՎԱԵ	Վերջերս Անդամակցած Երկրներ
ՎԿՓ	Վեճերի Կարգավորման մասին Փոխհամաձայնություն
ՏԱՀ	Տարածաշրջանային Առևտրային Համաձայնագիր

**ԱՌԵՎՏՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ**

**ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՈՐԱՅԻ ՓՈՒԼԻՆ
ՆԱԽՈՐԴՈՂ ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՓՈՒԼԵՐ**

1. ԴՈՅԱՅԻՆ ՆԱԽՈՐԴՈՂ ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՓՈԻԼԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՓՈԻԼԵՐ

Միջազգային առևտրային կազմակերպությունն ստեղծելու առաջին փորձը իրականացվել է Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո: Նախատեսվում էր ստեղծել մի կառույց, որը կզբաղվեր միջազգային տնտեսական համագործակցության առևտրային մասով: Ավելի քան 50 երկրներ մասնակցեցին այդ նպատակով սկսված բանակցություններին: Երկրները համաձայնություն ձեռք բերեցին՝ ստեղծել Առևտրի միջազգային կազմակերպություն, որի գործունեությունը պետք է տարածվեր ոչ միայն միջազգային առևտրի, այլ նաև աշխատանքի, գույքային պայմանագրերի, տնտեսական գործունեության արգելված տեսակների, միջազգային ներդրումների և ծառայությունների ոլորտների վրա:

Դեռևս մինչև բանակցությունների ավարտը, 50 մասնակից երկրներից 23-ը որոշեցին կրճատել և ամրագրել մաքսատուրքերի դրույթաչափերը: Բանակցությունների առաջին փուլը հանգեցրեց առևտրային կանոնների փաթեթի ստեղծմանը և 45 000 սակագնային զիջումների՝ ներառելով 10 միլիարդ ԱՄՆ դոլարի առևտրային շրջանառություն կամ համաշխարհային առևտրի գրեթե մեկ հինգերորդը: Այդ 23 երկրները որոշեցին նաև ընդունել Առևտրի միջազգային կազմակերպության կանոնադրության նախատեսված նախագծով սահմանված մի շարք առևտրային կանոններ: Մաքսատուրքերի պարտավորությունների և առևտրային կանոնների փաթեթը հայտնի դարձավ որպես Մաքսերի և առևտրի գլխավոր համաձայնագիր (ՄԱԳՀ): Այն ստորագրվեց 1947թ. հոկտեմբերի 30-ին, երբ Առևտրի միջազգային կազմակերպության կանոնադրությունը դեռևս քննարկման փուլում էր գտնվում: Վերոնշյալ 23 երկրներն էլ դարձան ՄԱԳՀ հիմնադիր անդամներ (պաշտոնապես՝ «պայմանավորվող կողմեր»):

1948թ. մարտին Յավանայում կայացած ՄԱԿ-ի Առևտրի և աշխատանքի համաժողովում ի վերջո ընդունվեց Առևտրի միջազգային կազմակերպության կանոնադրությունը: Սակայն որոշ երկրների օրենսդիր մարմիններում դրա վավերացումը անհնարին ճանաչվեց: Այսպիսով, ՄԱԳՀ-ն դարձավ միջազգային առևտուրը կանոնակարգող միակ միջազգային կառույցը: Այն շարունակեց գործել մինչև Առևտրի համաշխարհային կազմակերպության հիմնադրումը՝ 1995թ. հունվարի 1-ին:

Այսպիսով, ՄԱԳՀ-ով սահմանված հիմնարար իրավական սկզբունքներն անփոփոխ մնացին գրեթե կես դար, որի ընթացքում համաշխարհային առևտուրը մի քանի անգամ աննախադեպ աճ ապրեց: 47 տարիների այդ պատմության մեծ մասը գրվել է ժնևում: Սակայն 1948 թվականից մինչև 1994 թվականը այդ պատմությանը մասնակից են եղել մի շարք վայրեր՝ Յավանան (Կուբա), Անտեսին (Ֆրանսիա), Տորթայը (Մեծ Բրիտանիա), Տոկիոն (Ճապոնիա), Պոնտա դել Էստեն (Ուրուգվայ), Մոնրեալը (Կանադա), Բրյուսելը (Բելգիա) և, վերջապես, Մարաբեշը (Մարոկկո):

ՄԱԳՀ-ի օգնությամբ հաջողվեց ստեղծել հզոր և զարգացող բազմակողմ առևտրային համակարգ: Դա իրականացվեց բազմակողմ բանակցությունների մի շարք փուլերի շնորհիվ, որոնցից յուրաքանչյուրի ավարտից հետո բազմակողմ առևտրային համակարգը ավելի ու ավելի էր ազատակալացվում:

Վաղ շրջանում ընթացող ՄԱԳՅ-ի բանակցությունների փուլերում քննարկվող հիմնական հարցը շարունակ մաքսատուրքերի հետագա կրճատումն էր: Այնուհետև, 1960-ական թվականներին կայացած բանակցությունների Զենեդիի փուլի ընթացքում քննարկվեցին ՄԱԳՅ Հակազնազգման համաձայնագրի և զարգացման վերաբերյալ դրույթները: 1970-ական թվականներին կայացած բանակցությունների Տոկիոյի փուլը առաջին կարևոր փորձն էր անդրադառնալու ոչ սակագնային խոչընդոտներին և առևտրային համակարգի կատարելագործման հարցերին: 1986-94 թթ. կայացած Ուրուգվայի փուլը վերջինն էր ու ամենաարդյունավետը, որի արդյունքում էլ մշակվեցին մի շարք նոր համաձայնագրեր և ստեղծվեց ԱՀԿ-ն:

ՄԱԳՅ շրջանակներում կայացած բանակցային փուլերը

Տարի	Վայր/անվանում	Քննարկված խնդիրները	Մասնակից երկրներ
1947	Ժնև	Մաքսատուրքեր	23
1949	Անեսի	Մաքսատուրքեր	13
1951	Տորթայ	Մաքսատուրքեր	38
1956	Ժնև	Մաքսատուրքեր	26
1960-1961	Ժնև (Դիլոնի փուլ)	Մաքսատուրքեր	26
1964-1967	Ժնև (Զենեդիի փուլ)	Մաքսատուրքեր և հակազնազգման միջոցներ	62
1973-1979	Ժնև (Տոկիոյի փուլ)	Մաքսատուրքեր, ոչ սակագնային կարգավորման միջոցներ, «շրջանակային» համաձայնագրեր	102
1986-1994	Ժնև (Ուրուգվայի փուլ)	Մաքսատուրքեր ոչ սակագնային կարգավորման միջոցներ, կանոններ, ծառայություններ, մտավոր սեփականություն, վեճերի կարգավորում, մանածագործվածքներ, գյուղատնտեսություն, ԱՀԿ ստեղծում և այլն	123

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏՈԿԻՈՅԻ ՓՈՒԼ

Տոկիոյի փուլը, որին մասնակցեց 102 երկիր, տևեց 1973թ.-ից մինչև 1979թ.-ը: Այդ ընթացքում շարունակվեցին մաքսատուրքերի կրճատմանն ուղղված աշխատանքները: Արդյունքում, աշխարհի ինը խոշոր արդյունաբերական շուկաներում տեղի ունեցավ մաքսատուրքերի դրույթաչափերի կրճատում միջինում մեկ երրորդով: Արդյունաբերական ապրանքների մաքսատուրքերի միջին դրույթաչափը հասավ 4,7%-ի: 8 տարի շարունակ ընթացող մաքսատուրքերի կրճատումները իրականացվում էին հետևյալ սկզբունքով՝ ինչքան բարձր է մաքսատուրքը, այնքանով էլ մեծ է նվազեցումը:

Այլ հարցերում Տոկիոյի փուլը հասավ տարբեր արդյունքների: Չհաջողվեց հաղթահարել գյուղատնտեսության ոլորտում մի շարք հիմնախնդիրներ և չհամաձայնեցվեց «պաշտպանական միջոցների» վերաբերյալ ավելի ժամանակակից համաձայնագիր: Այնուամենայնիվ, բանակցությունների արդյունքում ձևավորվեցին ոչ սակագնային խոչընդոտների վերաբերյալ մի շարք համաձայնագրեր: Սակայն ՄԱԳՅ անդամ երկրներից քչերը միացան այդ համաձայնագրերին և դրանք մնացին որպես ոչ պաշտոնական «կանոններ»:

Չնայած այդ «կանոնները» ընդունված չէին բազմակողմանի հիմքի վրա, սակայն դրանց ընդունումը կարևոր առաջադիմություն էր: Յետագայում, Ուրուգվայի փուլի ընթացքում, որոշ «կանոններում» կատարվեցին փոփոխություններ և դրանք դարձան լիարժեք բազմակողմանի համաձայնագրեր:

Բանակցությունների Տոկիոյի փուլի ընթացքում փորձեր ձեռնարկվեցին նաև լուծելու ժամանակի ընթացքում ծագած մի շարք նոր հիմնախնդիրներ, սակայն հաջողություններն այս ուղղությամբ խիստ սահմանափակ էին:

Չնայած ՄԱԳՅ-ն անվիճելի հաջողությունների հասավ միջազգային առևտրային համակարգի մեծ մասի ազատականացման ապահովման և պահպանման գործում, այնուամենայնիվ 1980-ական թվականներին նրա դրույթները դադարեցին համապատասխանել միջազգային առևտրի իրողություններին, ինչպես դա կար 1940-ականներին:

Նախևառաջ, միջազգային առևտուրը դարձել էր ավելի բարդ և կարևոր, քան 40 տարի առաջ: Սկսվել էր համաշխարհային տնտեսության գլոբալիզացիայի գործընթացը: ՄԱԳՅ շրջանակներից դուրս մնացած ծառայությունների առևտուրը ավելի ու ավելի շատ երկրների հետաքրքրությունն էր առաջացնում, իսկ միջազգային ներդրումների ծավալները աճում էին: Ծառայությունների առևտրի շրջանակների ընդլայնումը սերտորեն կապված էր հատկապես համաշխարհային շուկայում ապրանքների առևտրի ծավալների աճի հետ: Պրոբլեմներ էին առաջացել գյուղատնտեսության, մանածագործվածքների և հագուստեղենի ոլորտներում, ՄԱԳՅ ինստիտուցիոնալ կառուցվածքում և վեճերի կարգավորման համակարգում:

Այս և մի շարք այլ գործոններ ՄԱԳՅ անդամ երկրներին համոզեցին բազմակողմ համակարգի հզորացման և ընդլայնման ուղղությամբ նոր ջանքեր գործադրելու: Արդյունքում կայացավ բանակցությունների Ուրուգվայի փուլը, կնքվեց Մարաբեշի հռչակագիրը և հիմնադրվեց ԱՅԿ-ն:

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՐՈՒԳՎԱՅԻ ՓՈՒԼ

ԱՅԿ բանակցությունների Ուրուգվայի փուլը տևեց յոթ ու կես տարի՝ նախատեսված ժամկետից համարյա կրկնակի անգամ ավելի: Բանակցությունների ավարտին դրան մասնակից երկրների թիվը հասնում էր 123-ի: Բանակցությունները առնչվում էին առևտրի գրեթե բոլոր ոլորտներին՝ բանկային ծառայություններից մինչև հեռահաղորդակցություն, ատամի խոզանակներից մինչև զբոսանավեր, վայրի բրնձի գներից մինչև ՁԻԱՅ-ով հիվանդների համար դեղամիջոցներ: Այն առևտրի ոլորտում կայացված ամենաերկար բանակցությունն էր և, հավանական է, պատմության մեջ երբևէ կայացած ամենաերկար բանակցությունն ընդհանրապես:

Ժամանակ առ ժամանակ թվում էր, թե այն դատապարտված է անհաջողության: Բայց և այնպես, երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո ձևավորված ՄԱԳՅ-ից ի վեր Ուրուգվայի փուլը նշանավորեց համաշխարհային առևտրային համակարգի ամենամեծ բարեփոխումը: Այնուամենայնիվ, Ուրուգվայի փուլը ունեցավ նաև իր վաղ արդյունքները: Ընդամենը երկու տարվա ընթացքում մասնակիցներին հաջողվեց համաձայնության գալ զարգացող երկրներից արտահանվող արևա-

դարձային ապրանքների նկատմամբ ներմուծման մաքսատուրքերի կրճատման փաթեթի շուրջ: Վերանայվեցին վեճերի կարգավորման կանոնները: ՄԱԳՅ բոլոր անդամները պարտավորվեցին սակաբերաբար ներկայացնել իրենց առևտրային քաղաքականությունների վերաբերյալ հաշվետվություններ: Վերջինս խիստ կարևոր քայլ է համարվում համայն աշխարհում՝ առևտրային ռեժիմները թափանցիկ դարձնելու առումով:

Ուրուգվայի փուլի հիմքերը դրվեցին դեռևս 1982թ-ի նոյեմբերին ժնևում կայացած ՄԱԳՅ անդամների նախարարների հանդիպման ժամանակ: Թեև նախարարները նպատակ ունեին սկսել բանակցությունների նոր մեծ փուլ, այնուամենայնիվ համաժողովը սահմանափակվեց միայն գյուղատնտեսության ոլորտով, որն էլ հետագայում շարունակություն չունեցավ: Սակայն նախարարների կողմից համաձայնեցված աշխատանքային ծրագիրը հետագայում դարձավ բանակցությունների Ուրուգվայի փուլի օրակարգի հիմքը:

Չորս տարվա ուսումնասիրությունների, կարևոր հարցերի պարզաբանումների և համաձայնությունների արդյունքում նախարարները որոշեցին սկսել բանակցությունների նոր փուլ: Դա տեղի ունեցավ 1986թ-ի սեպտեմբերին Պոլստա դել Էստեում (Ուրուգվայ): Այստեղ համաձայնեցվեց բանակցությունների օրակարգը: Այն ընդգրկում էր առևտրային քաղաքականությանն առնչվող գրեթե բոլոր հիմնահարցերը: Օրակարգով նախատեսվում էր սակայն ընդլայնել առևտրային համակարգը՝ նրանում ներառելով ծառայությունների առևտուրը և մտավոր սեփականությունը: ՄԱԳՅ-ի բոլոր հոդվածները ենթարկվեցին վերաքննության: Դա բանակցությունների երբևէ համաձայնեցված ամենամեծ մանդատն էր, և նախարարները չորս տարի ժամանակ նախանշեցին այն իրականացնելու համար:

Երկու տարի անց, 1988թ-ի դեկտեմբերին, նախարարները հանդիպեցին Մոնրեալում (Կանադա), նպատակ ունենալով, գնահատել բանակցությունների ընթացքը և նախանշել հաջորդ երկու տարիների օրակարգը: Սակայն բանակցությունները փակուղի մտան:

Չնայած Մոնրեալում կայացած հանդիպման դժվարություններին, այնուամենայնիվ նախարարները ընդունեցին վաղ արդյունքների փաթեթը: Այն ներառում էր արևադարձային ապրանքների շուկայի մատչելիության որոշ զիջումներ՝ նպատակ ունենալով խթանել զարգացող երկրների առևտուրը, սահմանվում էր վեճերի կարգավորման համակարգը և Առևտրային քաղաքականության վերաքննության մեխանիզմը, որը նախատեսում էր ՄԱԳՅ անդամների առևտրային քաղաքականությունների բազմակողմանի, համակարգված և պարբերական վերաքննություններ:

1990թ-ի դեկտեմբերին Բրյուսելում կայացած նախարարների հանդիպման ժամանակ գյուղատնտեսական ապրանքների առևտրի բարեփոխումների շուրջ համաձայնություն չկայացավ և որոշվեց երկարաձգել բանակցությունները:

Կատարված զգալի բանակությամբ տեխնիկական աշխատանքների շնորհիվ, 1991թ-ի դեկտեմբերին ժնևում ներկայացվեց ամփոփիչ համաձայնագրի առաջին նախագիծը: Համաձայնագրի տեքստը ներառում էր Պոլստա դել Էստեի մանդատի բոլոր կետերը՝ մեկ բացառությամբ: Այն չէր ներառում մաքսատուրքերի կրճատման և ծառայությունների շուկաների բացման ուղղությամբ երկրների պարտավորությունների ցանկը:

Հաջորդ երկու տարիների ընթացքում բանակցությունները ընթանում էին փոփոխական հաջողություններով: Նախանշված մի քանի վերջնաժամկետներ լրացան: Ավելացան մի քանի վիճահարույց հարցեր: Այնուամենայնիվ, 1992թ-ի նոյեմբերից հիմնական տարածայնությունները սկսեցին հարթվել և բանակցություններում զգալի առաջընթաց գրանցվեց: 1993 թվականի դեկտեմբերի 15-ին ապրանքների ու ծառայությունների շուկայի մատչելիության շուրջ ընթացող բանակցություններն ավարտվեցին և բոլոր խնդիրները կարգավորվեցին: 1994թ-ի ապրիլի 15-ին Մարաբեշում (Մարոկկո) կայացած հանդիպման ժամանակ 123 երկրների կողմից ստորագրվեց համապատասխան համաձայնագիր:

Ուրուգվայի Փուլի համաձայնագրերը պարունակում էին մի շարք ոլորտների շուրջ նոր բանակցությունների ժամանակացույցեր: Մասնավորապես, Մարաբեշի համաձայնագիրը արդեն իսկ ներառում էր գյուղատնտեսության և ծառայությունների շուրջ նոր բանակցություններ սկսելու պարտավորություններ: Դրանք սկսվեցին 2000թ. սկզբին և հետագայում ներառվեցին Դոհայի զարգացման օրակարգի (ԴՉՕ) մեջ:

Այսպիսով, ԱՀԿ-ն փոխարինեց ՄԱԳՀ-ին: Այնուամենայնիվ, ՄԱԳՀ-ն ներկայումս էլ գործում է որպես ապրանքների առևտրի մասին ԱՀԿ համաձայնագիր:

Ուրուգվայի փուլի ընթացքում ձևավորված համաձայնագրերից շատերը սահմանում էին հետագա աշխատանքների ժամանակացույցեր: Որոշ ոլորտներում նախանշվում էին հետագա նոր բանակցությունների անցկացում կամ հին բանակցությունների շարունակում: Որոշ ոլորտներում էլ նախանշվեցին իրավիճակի գնահատում և նոր ուսումնասիրություններ: Այժմ դրանցից մի քանիսը ներառվել են ԴՉՕ-ի մեջ: Ստորև ներկայացվում է այդ գործընթացների ժամանակագրությունը:

1996

- Ծովային փոխադրման ծառայություններ. շուկայի մատչելիության շուրջ բանակցությունների ավարտ (1996թ. հունիսի 30, հետաձգվել է մինչև 2000թ., այժմ ներառված է ԴՉՕ-ի մեջ)
- Ծառայություններ և շրջակա միջավայրի պաշտպանություն. աշխատանքային խմբի զեկույցի վերջնաժամկետ (նախարարական համաժողով, 1996թ. դեկտեմբեր)
- Ծառայությունների պետական գնումներ. բանակցությունների սկիզբ

1997

- Հեռահաղորդակցության ծառայություններ. բանակցությունների ավարտ (1997թ. փետրվարի 15)
- Ֆինանսական ծառայություններ. բանակցությունների ավարտ (1997թ. դեկտեմբեր 30)
- Մտավոր սեփականություն, գինիների աշխարհագրական ցուցանշումների ծանուցման և գրանցման բազմակողմ միասնական համակարգի ստեղծում. բանակցությունների սկիզբ (այժմ ներառված է ԴՉՕ-ում)

1998

- ⊙ Մանրագործվածքներ և հագուստեղեն. նոր փուլի սկիզբ հունվարի 1-ից
- ⊙ Ճառայություններ (պաշտպանական արտակարգ միջոցներ). պաշտպանական արտակարգ միջոցների շուրջ բանակցությունների արդյունքները ուժի մեջ են (մինչև 1998թ. հունվարի 1-ը)
- ⊙ Ճագման կանոններ. ծագման կանոնների ներդաշնակեցման աշխատանքային ծրագրի ավարտ (1998թ. հուլիսի 20)
- ⊙ Պետական գնումներ. կանոնների և ընթացակարգերի բարելավմանը ուղղված լրացուցիչ բանակցությունների սկիզբ (մինչև 1998թ. վերջը)
- ⊙ Վեճերի կարգավորում. կանոնների և ընթացակարգերի վերաքննություն (մինչև 1998թ. վերջը)

1999

- ⊙ Մտավոր սեփականություն. վերաքննության սկիզբ

2000

- ⊙ Գյուղատնտեսություն. բանակցությունների սկիզբ (այժմ ներառված է ԴՉՕ-ում)
- ⊙ Ճառայություններ. բանակցությունների նոր փուլի սկիզբ (այժմ ներառված է ԴՉՕ-ում)
- ⊙ Մաքսատուրքերի ամրագրում. «հիմնական մատուցող» սահմանման վերաքննություն
- ⊙ Մտավոր սեփականություն. երկու տարին մեկ իրականացվող առաջին վերաքննություն:

ԱՌԵՎՏՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՈՅԱՅԻ ՓՈՒԼ

2. ԱՅԿ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՌՅԱՅԻ ՓՈՒԼ

1. 2001թ. նոյեմբերին Քատարի մայրաքաղաք Դոհայում կայացած 4-րդ Նախարարական համաժողովում ԱՅԿ անդամ երկրները նոր բանակցություններ սկսելու համաձայնություն ձեռք բերեցին: Նրանք պայմանավորվեցին բանակցել նաև մի շարք այլ խնդիրների շուրջ, մասնավորապես՝ գործող ԱՅԿ համաձայնագրերի դրույթների իրականացման ուղղությամբ: Դոհայի հռչակագրով ընդունված փաթեթն անվանվեց «Դոհայի զարգացման օրակարգ» (ԴՉՕ), որով էլ ամրագրվեց ԱՅԿ շրջանակներում ընթացող բանակցությունների նոր փուլի սկիզբը:

2. Բանակցությունների փուլի հիմնական նպատակն էր՝ միջազգային առևտրի նոր կանոնների մշակումն ու ապրանքների և ծառայությունների շուկաների մատչելիության հետագա ազատականացումը: Բանակցություններն ընթանում էին Առևտրի բանակցությունների հանձնախմբի և նրա ենթակա մարմինների շրջանակներում, որոնք իրենցից ներկայացնում էին «հատուկ» նիստերի համար գումարվող մշտական խորհուրդներ կամ հանձնախմբեր, կամ էլ հատուկ նպատակների համար ստեղծված բանակցային խմբեր: Բանակցությունները նախատեսվում էր ավարտել մինչև 2005թ. հունվարի 1-ը:

3. ԴՉՕ-ում ներառված են 21 խնդիրներ: Դրանց մեծ մասը նախատեսում է բանակցությունների նախաձեռնում և անցկացում, ինչպես նաև համաձայնագրերի իրականացման, վերլուծության և մոնիտորինգի հետ կապված գործողություններ: Նախանշված բանակցությունները ներառում են հետևյալ ոլորտները.

- ⊙ գյուղատնտեսություն
- ⊙ ծառայություններ
- ⊙ ոչ գյուղատնտեսական ապրանքների շուկաների մատչելիություն
- ⊙ մտավոր սեփականության՝ առևտրին առնչվող իրավունքների հայեցակետեր
- ⊙ առևտրի և ներդրումների փոխհարաբերություններ
- ⊙ առևտրի և մրցակցային քաղաքականության փոխհարաբերություններ
- ⊙ պետական գնումների թափանցիկություն
- ⊙ առևտրի խթանում, առևտրի դյուրացում
- ⊙ ԱՅԿ կանոններ. հակազնազցում, լրավճարներ, տարածաշրջանային առևտրային համաձայնագրեր
- ⊙ վեճերի կարգավորման մասին փոխհամաձայնություն
- ⊙ առևտուր և շրջակա միջավայրի պաշտպանություն
- ⊙ առևտուր և տեխնոլոգիաների փոխանցում
- ⊙ տեխնիկական համագործակցություն և ներուժի հզորացում
- ⊙ հատուկ և տարբերակված մոտեցում:

Բանակցությունները բաց են ԱՅԿ բոլոր անդամ երկրների, ինչպես նաև անդամակցության գործընթացում գտնվող երկրների համար: Բայց, բնականաբար, վերջնական արդյունքների մասին որոշումներ կարող են կայացվել միայն ԱՅԿ անդամ երկրների կողմից: Բանակցային ամբողջ գործընթացը թափանցիկ է:

4. Դոհայի օրակարգը պարունակում էր մի շարք գործողություններ, որոնք ենթակա էին իրականացման մինչև 5-րդ Նախարարական համաժողովի մեկնարկը, որը կայացավ 2003թ. սեպտեմբերին՝ Կանկունում (Մեքսիկա): Համաժողովի նախօրեին պայմանավորվածություն ձեռք բերվեց մտավոր սեփականության և հանրային առողջության որոշ խնդիրների շուրջ: Բայց և այնպես, լրացան մի շարք վերջնաժամկետներ, օրինակ՝ գյուղատնտեսության և ոչ գյուղատնտեսական ապրանքների շուկաների մատչելիության շուրջ բանակցությունների վարման պայմանների, վեճերի կարգավորման փոխհամաձայնության վերաբերյալ, գինիների և ոգելից խմիչքների աշխարհագրական ցուցանշումների միջազգային գրանցման մասին համաձայնագրի և հատուկ ու տարբերակված մոտեցման վերաբերյալ առաջարկությունների համար:

5. Բազմաթիվ այլ խնդիրների շուրջ դեռևս առկա էին լուրջ տարածայնություններ, օրինակ՝ «Սինգապուրյան խնդիրների» շուրջ՝ ներդրումների, մրցակցային քաղաքականության, պետական գնումների թափանցիկության, առևտրի խթանման և գյուղատնտեսության շուրջ բանակցությունների առկայությամբ: Համաժողովն ավարտվեց առանց որևէ փոխհամաձայնության: Փոխարենը, Նախարարներն ընդունեցին վեց կետից բաղկացած մի հայտարարություն, որը Գլխավոր խորհրդին կոչ է անում բարձրաստիճան պաշտոնյաների մակարդակով կազմակերպել հանդիպում և մինչև 2003թ. դեկտեմբերի 15-ը ձեռնարկել բանակցությունների արագ և արդյունավետ ընթացքն ապահովող միջոցներ:

6. Կանկունի համաժողովից հետո Անդամները սկսեցին իրենց ջանքերը բանակցությունները բնականոն հուն վերադարձնելու նպատակով: Բանակցությունները հատկապես ինտենսիվ բնույթ ստացան 2004թ. առաջին կեսին, որի արդյունքում օգոստոսի 1-ին ԱՀԿ Գլխավոր խորհրդի կողմից շրջանառության մեջ դրվեց բանակցությունների ընդհանուր սկզբունքներն ամրագրող մի փաստաթուղթ, որը շատ հաճախ կոչվում է «2004թ. հուլիսյան փաթեթ»: Այս փաթեթը պարունակում է բանակցությունները նոր մակարդակի բերելու շրջանակներն ու նախանշված համաձայնությունները: Ամեն դեպքում 2005թ. հունվարի 1-ին բանակցություններն ավարտելու նախատեսված վերջնաժամկետը ձախողվեց:

7. 2005թ. դեկտեմբերին Հոնգկոնգում կայացած 6-րդ Նախարարական համաժողովը գրանցեց վերջին մեկ և կես տարիների կայացած առաջընթացը: Ընդունված հռչակագիրը պարունակում էր մի շարք հարցերի վերաբերյալ ընդհանուր համաձայնություններ, որոնք նեղացնում էին ԱՀԿ անդամ երկրների միջև տարածայնությունների մակարդակը՝ ուղղորդելով բանակցությունները դեպի կոնսենսուսի: Բայց և այնպես մի շարք խնդիրներ մնացին չլուծված: Համաժողովը սահմանեց բանակցությունների ավարտի նոր վերջնաժամկետ (2006թ. վերջ), որը, սակայն, նույնպես խախտվեց:

2006թ. հուլիսին ԱՀԿ Գլխավոր խորհուրդը որոշեց երկարաձգել Դոհայի բանակցությունների վերջնաժամկետը:

3. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

13. Մենք ընդունում ենք Գյուղատնտեսության մասին համաձայնագրի ներքո 2000 թվականի սկզբին մեկնարկած բանակցություններում արդեն իսկ կատարված աշխատանքը՝ ներառյալ ընդհանուր առմամբ 121 Անդամ երկրների կողմից ներկայացված բազմաթիվ բանակցային առաջարկները: Մենք վերհիշում ենք համաձայնագրում ամրագրված երկարաժամկետ նպատակը՝ հիմնադրելու արդար և շուկա միտված առևտրային համակարգ արմատական բարեփոխումների ծրագրի միջոցով՝ իրականացնելով աջակցության և պաշտպանության վերաբերյալ խստացված կանոններն ու հատուկ պարտավորությունները՝ համաշխարհային գյուղատնտեսական շուկաներում սահմանափակումները և խոչընդոտները վերացնելու և կանխելու համար: Մենք վերահաստատում ենք այս ծրագրի իրականացման նկատմամբ ունեցած մեր պարտավորությունը: Հիմնվելով ցայսօր կատարված աշխատանքի վրա և առանց կանխորոշելու բանակցությունների ելքը՝ պարտավորվում ենք վարել բազմակողմանի բանակցություններ, որոնք նպատակաուղղված են շուկայի մատչելիությանն ուղղված էական բարեփոխումներին, արտահանման բոլոր տեսակի լրավճարների կրճատմանը՝ հիմքում նպատակ ունենալով իսպառ վերացնել դրանք, և առևտուրը խաթարող ներքին աջակցությունը լրջորեն կրճատելուն: Մենք ընդունում ենք, որ զարգացող երկրների համար նախատեսված հատուկ և տարբերակված մոտեցումը պետք է հանդիսանա բանակցությունների բոլոր տարրերի բաղկացուցիչ մասը և տեղ գտնի զիջումների և պարտավորությունների ժամանակացույցերում և, ըստ իրադրության՝ նաև բանակցվելիք կանոններում ու սկզբունքներում այնպես, որ գործնականում լինի արդյունավետ և հնարավորություն ընձեռի զարգացող երկրներին արդյունավետորեն հաշվի առնել իրենց զարգացմանն առնչվող պահանջները՝ ներառյալ սննդի անվտանգությունը և գյուղական վայրերի զարգացումը: Մենք հաշվի ենք առնում նաև անդամ երկրների ներկայացրած բանակցային առաջարկներում տեղ գտած ոչ առևտրային խնդիրները և հավաստիացնում, որ ոչ առևտրային խնդիրները քննարկման կառնվեն բանակցությունների ընթացքում, ինչը նախատեսված է Գյուղատնտեսության մասին համաձայնագրում:

14. Հետագայում ստանձնվելիք պարտավորությունների ձևաչափերը, ներառյալ հատուկ և տարբերակված մոտեցման վերաբերյալ դրույթները, պետք է հաստատել 2003 թվականի մարտի 31-ից ոչ ուշ: Բանակցային կողմերը պետք է ներկայացնեն վերոնշյալ ձևաչափերի վրա հիմնված բազմակողմանի ժամանակացույցերի նախագծերը ոչ ուշ, քան Նախարարական համաժողովի հինգերորդ նիստի մեկնարկման օրը: Բանակցությունները, ներառյալ կանոններն ու սկզբունքները և առնչվող իրավական տեքստերը, պետք է ավարտել որպես բանակցային օրակարգի մաս և բանակցային օրակարգն սպառելու օրն ամբողջությամբ:

(Դոհայի հռչակագիր, կետ 13 և 14)

3.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ

8. Գյուղատնտեսությունը կարևոր դեր է խաղում բազմաթիվ ԱՀԿ Անդամների զարգացման համար: Շատ զարգացող և թույլ զարգացած երկրների (ԹՁԵ) տնտեսություններում գյուղատնտեսությունը զգալի ավանդ ունի՝ ներառյալ իր ուղղակի ներդրումը համախառն ներքին արդյունքի, արտահանման եկամուտների, զբաղվածության, ինչպես նաև գյուղական համայնքների զարգացման մեջ: Ինչևէ, այսօր համաշխարհային առևտրային շրջանակներում գյուղատնտեսական ապրանքներ արտադրողներից շատերը գտնվում են անբերանպատ վիճակում բարձր սակագնային խոչընդոտների և ներքին կամ արտահանման հետ կապված մեծ աջակցություն ստացող արտադրողների հետ մրցակցության պատճառով: Հետևաբար, հովանավորչության և աջակցության կրճատումները կարող են զգալի օգուտ տալ զարգացող երկրների գյուղատնտեսական ապրանքներ արտադրողներին:

Գյուղատնտեսությանը առնչվող զարգացման հեռանկարները կարող են տեղ գտնել ԱՀԿ շրջանակներում ընթացող գյուղատնտեսության բանակցությունների երեք հիմնասյուներից յուրաքանչյուրում՝ շուկայի մատչելիություն, ներքին աջակցություն և արտահանման մրցակցություն:

ա) Շուկայի մատչելիություն

9. Շուկայի մատչելիության հիմնախնդիրը բանակցությունների ամենաբարդ և խառը հարցն է: Որոշ Անդամներ կապ են տեսնում շուկայի մատչելիության և ճկունության միջև: Մասնավորապես այն, որ ճկունության ավելացումը (պաշտպանական շահեր) բերում է շուկայի մատչելիության կրճատմանը (հարձակողական շահեր): Այս առումով ԱՀԿ Գլխավոր խորհրդի 2004թ-ի օգոստոսի 1-ի որոշումը («հուլիսյան փաթեթ» (WT/L/579)) նուրբ հավասարակշռություն է ստեղծում բոլոր Անդամների պաշտպանական և հարձակողական շահերի միջև: Չնայած իր բարդ բնույթին, շուկայի մատչելիության հիմնասյունը, հավանաբար, Անդամներին կբերի իրական մեծ տնտեսական օգուտներ: Երբ զարգացող և զարգացած երկրներում սակագնային խոչընդոտները նվազեցվեն և մաքսատուրքերի դրույթաչափերի քվոտաները ընդլայնվեն, շուկայի մատչելիության մեծացված հնարավորությունները թույլ կտան Անդամներին խթանել իրենց բարեկեցությունը՝ արտահանման ծավալներն ու եկամուտները ավելացնելու և ներմուծումների համար առավել մեծ մատչելիություն ապահովելու միջոցով: Իհարկե, միևնույն ժամանակ հաշվի առնելով զարգացող երկրների առանձնահատկություններն ու զարգացման նպատակները:

10. Իրենց զարգացման և առևտրին առնչվող այլ նպատակներին հասնելու համար զարգացող շատ երկրներ ձգտում են ստանալ մաքսատուրքերի զգալի կրճատումներ և սակագնային քվոտաների ընդլայնում մասնավորապես զարգացած երկրների շուկաներում: Ի լրումն, որոշ Անդամներ համարում են, որ մաքսատուրքերի հետագա աճի կրճատումը և արևադարձային ապրանքների առևտրի ազատականացման պարտավորության լիակատար իրականացումը դառնում են բանակցությունների Դոհայի փուլի զարգացումների չափման առանցքային բաղադրիչներ: Միևնույն ժամանակ, շատ զարգացող երկրներ մտահոգված են, որ մաքսատուրքերի կրճատումը հնարավոր ազդեցություն կունենա գյուղական կենսապահովման և, հետևաբար, իրենց սննդի անվտանգության միջոցների վրա: Մասնավորապես, նրանք գտնում են, որ որոշ երկրներում պետք է պահպանվի գյուղատնտեսության ներքին աջակցության մակարդակը: Համապատասխանաբար, նրանք պնդում են մաքսատուրքերի կրճատման ճկունության հնարավորության օգտագործումը հատկապես «Հատուկ ապրանքների» համար և Հատուկ պաշտպանական մեխանիզմի կիրառումը:

Արտոնություններ ստացող զարգացող և թույլ զարգացած երկրները ևս մտահոգված են այն խնդրով, որ արտոնություններ տրամադրող երկրների կողմից մաքսատուրքերի կրճատումը կհանգեցնի արտոնությունների զգալի երոզիայի: Դա տեղի կունենա հատկապես այն բանի պատճառով, որ արտոնյալ մուտքի պայմանավորվածությունները կենսական դեր ունեն արտահանման ու արտասահմանյան արտարժույթի ստացման հնարավորությունների և, հետևապես, իրենց տնտեսությունների զարգացման համար: Ինչևէ, կան նաև մտավախություններ այն հարցի շուրջ, որ ճկունության մակարդակը, որոնց ձգտում են որոշ բանակցող խմբեր, կնվազեցնի զարգացող երկրների միջև առևտրի բարելավված հնարավորություններից բխող հնարավոր օգուտները:

բ) Ներքին աջակցություն

11. Ներքին բարձր աջակցության մակարդակների կրճատումը զարգացող երկրների մեծամասնության համար առանցքային խնդիր է, քանի որ այդպիսի քաղաքականությունները խաթարում են գյուղատնտեսության առևտրային միջավայրը և խթանում են համաշխարհային ցածր գներին՝ ներառյալ ապրանքների գների անկումը: Սա բացասական ազդեցություն ունի լրավճարներ չստացող արտադրողների վրա, մասնավորապես նրանց համար, ովքեր գործում են զարգացող երկրներում և որոնցից շատերը պատրաստակամ են տեսնելու առևտուրը խաթարող աջակցության խոշոր կրճատումներ:

12. Ներքին աջակցության բարեփոխումը կապված է շուկայի մատչելիության հիմնասյան հետ: Որոշ զարգացող և թույլ զարգացած երկրներ փաստում են, որ իրենց մաքսատուրքերի կրճատումները անշուշտ հակառակ ազդեցություն կունենան իրենց զարգացման նպատակների վրա այն դեպքում, երբ այլ երկրներ կշարունակեն պահպանել իրենց Դեդիս և Կապույտ արկղերի լրավճարների բարձր մակարդակը: Նրանք մտահոգված են այն խնդրի շուրջ, որ շուկայի հետագա բացումը կարող է նշանակել աճող մրցակցություն իրենց արտադրողների համար՝ այլ երկրների արտադրողների կողմից, որոնց հատկացվել են լրավճարներ:

գ) Արտահանման մրցակցություն

13. Որոշ երկրներ պնդում են, որ բոլոր տեսակի արտահանման լրավճարները առևտուրը խաթարող աջակցության ամենաաղակող ձևերն են: Արտահանման լրավճարների օգտագործման պարագայում համաշխարհային շուկաներում հայտնվում է ավելի շատ գյուղատնտեսական արտադրանք, ինչի արդյունքում ձևավորվում են ավելի ցածր համաշխարհային գներ: Իսկ դա տեղի չի ունենա արտահանման լրավճարների բացակայության դեպքում: Լրավճարներ չօգտագործող երկրների համար սա նշանակում է ներքին և արտաքին շուկաներում արհեստականորեն ստեղծված ավելի սուր մրցակցություն: Համապատասխանաբար, արհեստական մրցակցության և գների ճնշման այս տեսակի վերացումը կնպաստի այդպիսի ծրագրեր չիրականացնող Անդամներին (հատկապես զարգացող և թույլ զարգացած երկրներին) բարելավելու իրենց մրցակցային կարողությունները:

14. Չարգացող երկրների մեծամասնությունը պնդում և պահանջում է արտահանման բոլոր տեսակի լրավճարների վերացում՝ ներառյալ արտահանման վարկերը և արտահանող պետական առևտրային ձեռնարկությունների (ՊԱՁ) առևտուրը խաթարող գործելակերպերը: Սակայն, կա նաև մտավախություն, որ բոլոր տեսակի արտահանման լրավճարների վերացումը կարող է բարձրացնել ներմուծվող սննդամթերքի արժեքը զուտ սննդամթերք ներմուծող զարգացող երկրներում:

3.2. ԲԱՆԱԿԳՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ

15. Բանակցությունները բարդ էին և ընթանում էին դժվար և դանդաղ, քանի որ բանակցող ԱՅԿ անդամ երկրների հետաքրքրությունների, շահերի և տեսակետների շրջանակը բավականին լայն էր:

Դեռևս 2003թ. մարտին մշակվեց գյուղատնտեսության ձևաչափերի Նախագիծ: Մի շարք առաջարկներ ներկայացվեցին 2003թ. Կանկունում կայացած 5-րդ Նախարարական համաժողովից առաջ և դրա ընթացքում: 2004թ. օգոստոսի 1-ին ԱՅԿ 147 անդամ երկրները հաստատեցին համաձայնությունների մի փաթեթ, որը հաճախ անվանվում է «հուլիսյան փաթեթ» և որի Հավելված Ա-ով ձևակերպվում է գյուղատնտեսության բանակցություններում ձևաչափերի սահմանման շրջանակները:

16. Հոնգկոնգի վեցերորդ Նախարարական համաժողովում ԱՅԿ անդամ երկրները վերահաստատեցին իրենց պարտավորությունները և լիազորությունները գյուղատնտեսության ոլորտում: Այլոց թվում, Նրանք համաձայնվեցին կիրառել ներքին աջակցության կրճատման եռամսկարդակ համակարգ, որը Նախատեսում է առավել մեծ կրճատումներ բարձր մակարդակներում: Անդամները համաձայնեցին Նաև ապահովել բոլոր տեսակի արտահանման լրավճարների վերացում մինչև 2013թ-ի վերջը: Ի լրումն, արտակարգ իրավիճակներին արդյունավետ տիրապետելու համար Նախատեսված կլինի անվտանգության արկղ՝ սննդամթերքի իրական օգնության համար: Շուկայի մատչելիության վերաբերյալ ընդունվեցին մաքսատուրքերի կրճատումները Նախատեսող չորս մակարդակներ իրենց համապատասխան շեմերով՝ ներառյալ զարգացող երկրների համար Նախատեսվածները, որոնք դեռ պետք է համաձայնեցվեն:

Նախարարական հռչակագիրը Նաև նշում է, որ զարգացող երկրները կունենան ճկունություն ինքնուրույն որոշելու Հատուկ ապրանքի կարգավիճակ ունեցող իրենց մաքսային տողերի համապատասխան քանակությունը՝ առաջնորդվելով սննդի անվտանգության, կենսապահովման անվտանգության և գյուղական զարգացման չափանիշների վրա հիմնված ցուցանիշներով: Նրանք իրավունք կունենան պահպանել Հատուկ պաշտպանական մեխանիզմը՝ հիմնված ներմուծման քանակային և գնային պայմանների վրա:

17. Ինչպես նշել է գյուղատնտեսության բանակցային խմբի ղեկավարը Գլխավոր խորհրդին ուղղված 2006թ-ի հուլիսի 27-ի իր զեկույցում (TN/AG/23), Հոնգկոնգի Նախարարական համաժողովից ի վեր տարբեր Անդամներից ստացվել են մի շարք առաջարկներ: Առաջարկներ են ստացվել Նաև զարգացող երկրների այնպիսի խմբերից, ինչպիսիք են Աֆրիկյան խումբը, թույլ զարգացած երկրների խումբը, G-20-ը, G-33-ը և փոքր, խոցելի տնտեսությամբ երկրների խումբը: Ի լրումն, առաջարկներ են ներկայացվել Նաև որոշ զարգացող երկրներ ներառող խմբերի կողմից, ինչպիսիք են G-10-ը և գյուղատնտեսական արտադրանք արտահանող երկրների խումբը:

Ցավոք, Անդամների միջև առկա տարբերությունները թույլ չեն տալիս ստեղծել ձևաչափեր, իսկ գյուղատնտեսության բանակցային խմբի ղեկավարի՝ Հնարավոր ձևաչափերի Նախագիծը (TN/AG/W/3) ցույց է տալիս, որ համար անհրաժեշտ են մեծածավալ աշխատանքներ և Անդամների միջև փոխզիջումներ՝ Նախքան ձևաչափերի վերջնական տեսք կստանան: Սակայն, Նա Նաև ընդգծում է

Յոնգկոնգի համաժողովից ի վեր կատարված առաջընթացը: Անգամ այն ոլորտներում, որտեղ տարբերությունները ամենաընդգծվածն էին, այսօր արդեն Անդամների դիրքորոշումներն ու խնդիրները ավելի պարզ և հստակ էին դառել: Եթե Անդամները ցուցաբերեն անհրաժեշտ ճկունություն, կարող է գրանցվել ավելի մեծ առաջընթաց:

18. Շարունակվող բանակցությունների արդյունքում 2007թ. հուլիսին բանակցությունների սեղանին դրվեց ձևաչափերի երկրորդ նախագիծը (TN/AG/W/4): Այն պարունակում էր առաջարկվող տեքստեր, բանաձևեր, թվեր, որոնք ԱՅԿ անդամ երկրները պետք է օգտագործեն մաքսատուրքերի և լրավճարների կրճատումների համար և դրանք ամրագրեն իրենց պարտավորությունների ժամանակացանկերում:

19. Մինչև 2008թ. հունվար շրջանառության մեջ են դրվել 16 աշխատանքային փաստաթղթեր: Կայացած ակտիվ բանակցությունների և ԱՅԿ անդամ երկրների վերջին դիրքորոշումների հիման վրա գյուղատնտեսության բանակցային խմբի ղեկավարը 2008թ. փետրվարի 8-ին ներկայացրեց գյուղատնտեսության ձևաչափերի վերանայված նախագիծը (TN/AG/W/4/Rev.1): Այս փաստաթղթի քննարկումների ժամանակ նույնպես առկա էին մի շարք տարածայնություններ երկրների միջև: ԱՅԿ Առևտրային բանակցությունների հանձնախմբի նախագահի առաջարկով բանակցային խմբի ղեկավարը հետագա երեք ամսվա ընթացքում կրկին խորհրդակցություններ կազմակերպեց ԱՅԿ բանակցային գործընթացի շրջանակներում ձևավորված ԱՅԿ անդամ երկրների խմբերի, առանձին անդամ երկրների հետ:

Արդյունքում, 2008թ. մայիսի 19-ին շրջանառության մեջ դրվեց գյուղատնտեսության ձևաչափերի երկրորդ վերանայված նախագիծը (TN/AG/W/4/Rev.2), իսկ 2008թ. հուլիսի 10-ին՝ երրորդ վերանայված նախագիծը (TN/AG/W/4/Rev.3):

20. 2008թ. օգոստոսի 11-ին գյուղատնտեսության բանակցային խմբի ղեկավարը շրջանառության մեջ դրեց բանակցությունների վերջին զարգացումների մասին զեկույցը, մասնավորապես գյուղատնտեսության բանակցությունների 2008թ. հուլիսյան 10 օրերի արդյունքները («2008թ. հուլիսյան փաթեթ»): Դա այն ժամանակահատվածն է, երբ ԱՅԿ անդամ երկրների նախարարները հավաքվեցին Ժնևում՝ փորձելու համաձայնեցնել գյուղատնտեսության և Ոչ գյուղատնտեսական շուկայի մատչելիության բանակցությունների եզրափակիչ փաստաթղթերը:

Չնայած գյուղատնտեսության բանակցային ամբողջական փաթեթը համաձայնեցնելու ջանքերը ձախողվեցին, բայց և այնպես մի շարք հիմնախնդիրներում տարածայնությունների շրջանակները բավականին նեղացվեցին:

3.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ՀԱՐՑԵՐ

21. Չարգացող երկրների խնդիրները ներառված են բանակցությունների բոլոր երեք ուղղություններում: Չարգացող երկրներին հետաքրքրող հատուկ հարցերի շրջանակը ընդգրկում է շուկայի մատչելիության բոլոր կողմերը: Հաշվի առնելով տարբեր իրավիճակները զարգացող տարբեր երկրներում, նրանց տեսակետները հատուկ հարցերի շուրջ հաճախակի տարբերվում են: Տարբեր դիրքորոշումները ներառում են մասնավորապես.

ա) Շուկայի մատչելիություն

- ⊙ Բարելավված շուկայի մատչելիություն դեպի զարգացած երկրներ
- ⊙ Բարելավված շուկայի մատչելիություն դեպի այլ զարգացող երկրներ (Հարավ-Հարավ ամևտուր), սակայն բանակցություններում ոչ լրիվ փոխադարձությամբ, ներառյալ առավել պակաս պարտավորությունների ստանձնումը (մաքսատուրքերի կրճատման և/կամ սակագնային քվոտաների ընդլայնման) զարգացած երկրների համեմատ
- ⊙ Արևադարձային գյուղատնտեսական ապրանքների և հատուկ կարևորության ապրանքների առևտրի ամբողջական ազատականացում
- ⊙ Արտոնությունների տարանջատման խնդիրների քննարկում
- ⊙ Մաքսատուրքերի հետագա աճի և մաքսատուրքերի պարզեցման խնդիրների քննարկում
- ⊙ Մաքսատուրքերի դրույթաչափերի քվոտաների կառավարման բարելավում
- ⊙ Առկա հատուկ գյուղատնտեսական պաշտպանության գործողության երկար ժամկետ
- ⊙ Համապատասխան հատուկ և տարբերակված մոտեցում զարգացող երկրների համար:

բ) Ներքին աջակցություն

- ⊙ Առևտուրը խաթարող աջակցության զգալի կրճատում զարգացած երկրներում
- ⊙ Կապույտ արկղի չափանիշների ընդարձակում, երաշխավորելով, որ այս տեսակի աջակցությունը ավելի քիչ է խաթարում առևտուրը, քան Դեդին արկղի աջակցությունը
- ⊙ Կանաչ արկղի չափանիշների վերանայում և պարզաբանում՝ երաշխավորելով այդպիսի միջոցների առևտրի վրա անվնաս լինելը կամ առևտուրը խաթարող նվազագույն ազդեցությունը: Միաժամանակ ապահովելով զարգացող երկրների արդյունավետ ընդգրկվածությունը նշյալ ծրագրերին
- ⊙ Արտադրանքի հետ կապված աջակցության համախառն չափի եզրագծում՝ համաձայնեցված մեթոդաբանության հիման վրա
- ⊙ Համապատասխան հատուկ և տարբերակված մոտեցում, ներառյալ առևտուրը խաթարող աջակցության ավելի քիչ կրճատումներ և որոշ տեսակի ներդրումների և լրավճարների հատկացման ճկունության տրամադրում:

գ) Արտահանման մրցակցություն

- Բոլոր տեսակի արտահանման լրավճարների վերացում
- Համապատասխան կանոնների մշակում, որոնք վերաբերում են կարճաժամկետ արտահանման վարկերին, արտահանման վարկավորման ապահովագրմանը կամ երաշխավորման ծրագրերին (օրինակ՝ 180 օրից ավել վերադարձման ժամկետով արտահանման վարկերը պետք է վերացվեն), արտահանող ՊԱՁ-ին՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով զարգացող երկրների ՊԱՁ-ի մենաշնորհային կարգավիճակին, և սննդի օգնությանը: Մինևույն ժամանակ, պետք է ապահովել, որ այս կանոնակարգերը ունենան տարբերակված մոտեցման համապատասխան դրույթներ թույլ զարգացած և զուտ մթերք ներկրող զարգացող երկրների համար
- Համապատասխան հատուկ և տարբերակված մոտեցում, ներառյալ իրենց արտահանման լրավճարների բոլոր տեսակների վերացման ավելի երկար ժամկետների տրամադրումը (այն զարգացող երկրների համար, որոնք ունեն կրճատման պարտավորություններ այս ոլորտում), Հոդված 9.4-ում ներառված դրույթների ընդլայնում, որը արտահանման մարքեթինգի և փոխադրման ծախսերի որոշակի տեսակների համար սահմանում է կրճատման պարտավորություններից բացառություններ:

22. Ի լրումն զարգացած երկրների վերը նշված շահերի, ՀՏՄ-ը զարգացած երկրների համար կներառի կրճատման ավելի ցածր դրույթաչափեր և իրականացման ավելի երկար ժամկետներ, մինչդեռ ԹՁԵ-ը ընդհանրապես պարտավոր չեն լինի ստանձնել կրճատման պարտավորություններ և ազատորեն կկարողանան օգտվել ՀՏՄ բոլոր դրույթներից: Հոնգկոնգի Նախարարական հռչակագիրը նաև նախատեսում է, որ զարգացած և հնարավորություն ունեցող զարգացող երկրները կտրամադրեն տուրքերից և քվոտաներից ազատ շուկայի մատչելիություն ԹՁԵ-ից ծագած ապրանքների առնվազն 97 տոկոսին:

23. Հաշվի առնելով բամբակի կարևորությունը մի շարք զարգացող երկրների համար (մասնավորապես ԹՁԵ-ի), գյուղատնտեսության շուրջ բանակցությունների ընթացքում դրան հատկացվում է հատուկ տեղ՝ բամբակի հարցերով ենթահանձնախմբի միջոցով: Չնայած այս խնդրի լուծմանը կողմ են մի շարք զարգացող երկրներ, այնուամենայնիվ այս խնդիրը շատ ակտիվ առաջ է մղվում բամբակի ոլորտային նախաձեռնության չորս մասնակիցների՝ Բենինի, Բուրկինա Ֆասոյի, Չադի և Մալիի կողմից:

Հոնգկոնգի Նախարարական համաժողովում Անդամները եկան այն համաձայնության, որ 2006թ-ին զարգացած երկրները կվերացնեն բամբակին հատկացվող բոլոր տեսակի արտահանման լրավճարները և ԹՁԵ-ից ներմուծվող բամբակին կտրամադրեն մաքսատուրքերից և քվոտաներից ազատ մուտք՝ սկսած իրականացման ժամանակաշրջանից: Անդամները նաև համաձայնվել են բամբակի արտադրությանը հատկացվող առևտուրը խաթարող ներքին լրավճարների կրճատման նկատմամբ լինել ավելի խստապահանջ, քան դա կարող է բանակցությունների ընթացքում նախատեսվել որևէ ընդհանուր բանաձևով, և իրականացնել այդ կրճատումը ավելի կարճ ժամանակահատվածում:

Հոնգկոնգի Նախարարական համաժողովից հետո բամբակի հարցերով ենթահանձնաժողովը շարունակեց իր աշխատանքը՝ զուգահեռաբար առաջարկներ ստանալով կողմնակիցներից, ներառյալ

2006թ-ի հունիսի 16-ի TN/AG/SCC/GEN/6 փաստաթուղթը: Այս առաջարկները արտացոլված են Ջնարավոր ձևաչափերի նախագծում (TN/AG/W/3):

24. ԱՅԿ-ին վերջերս անդամակցած մի շարք երկրներ (ՎԱԵ) մտահոգված են իրենց գյուղատնտեսության ոլորտների վրա շուկայի մատչելիության ապագա զգալի պարտավորությունների հնարավոր ազդեցությամբ: Այս Անդամները հիմնավորում են, որ ԱՅԿ անդամակցության գործընթացքում իրենց կողմից ստանձնած զգալի պարտավորությունների արդյունքում սահմանային պաշտպանության մակարդակը արդեն իսկ գտնվում է բավական ցածր աստիճանի վրա:

25. Չարգացող տարբեր երկրների խմբերին հուզող հարցերից են նաև պարտավորությունների իրականացումը ապահովող մոնիտորինգի և հսկման մեխանիզմները, ապրանքների ցածր գները, մաքսատուրքերի հետագա աճի վերացումը, GSP-ի ներքո ապրանքներին մաքսատուրքերի վերացումը, ոչ սակագնային խոչընդոտների վերացումը և փոքր, խոցելի տնտեսությամբ երկրների առջև կանգնած յուրահատուկ խնդիրները:

3.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԿՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ

26. Բանակցությունների հաջող ավարտը զգալի օգուտներ կտա զարգացող երկրներին: Գյուղատնտեսական առևտրի համաշխարհային առևտրային համակարգի ապագա բարեփոխումները Անդամներին ավելի կմոտեցնեն իրենց երկարաժամկետ նպատակին, որը համաձայնեցվել էր նրանց կողմից Ուրուգվայի փուլի ընթացքում, որը հետագայում ներառվել է Դոհայի հռչակագրի, 2004թ-ի օգոստոսի 1-ի որոշման («հուլիսյան փաթեթ») և Ջնգկոնգի հռչակագրի մեջ: Դրա ելությունը կայանում է արդար ու շուկային նպատակաուղղված գյուղատնտեսական առևտրային համակարգի ստեղծման մեջ:

27. Մաքսատուրքերի, առավելագույն մաքսատուրքերի և մաքսատուրքերի հետագա աճի էական կրճատման արդյունքում կբացվեն շուկայի մատչելիության լայն հնարավորություններ: Կաճի արտահանումը դեպի զարգացած երկրներ և կիսբանվի Չարավ-Չարավ առևտուրը: Սա ոչ միայն թույլ կտա զարգացող երկրներին արտահանել այն ապրանքները, որտեղ նրանք ունեն համեմատական առավելություններ, այլև հնարավորություն կտա դիվերսիֆիկացնել արտադրությունը: Ընդլայնված սակագնային քվոտաների և դրանց կառավարման բարելավված ռեժիմի արդյունքում ևս կբացվեն շուկայի մատչելիության նոր հնարավորություններ: Առևտուրը խաթարող ներքին աջակցության զգալի կրճատումները և բոլոր տեսակի արտահանման լրավճարների վերացումը կդարձնեն համաշխարհային գները ավելի իրատեսական, կնվազեցնեն արհեստական մրցակցությունը և կմեծացնեն արտահանողների շահույթները:

28. Միևնույն ժամանակ, համապատասխան հատուկ և տարբերակված մոտեցումը, ներառյալ ապրանքներին «հատուկ» կարգավիճակի շնորհման ճկունությունը և Ջատուկ պաշտպանական մեխանիզմի ստեղծումը, կարող են մեղմել որոշ զարգացող երկրների մտավախությունները գյուղական զարգացման, կենսապահովման և սննդի անվտագության վրա մաքսատուրքերի կրճատման հնարավոր ազդեցության ուղղությամբ: Նմանապես, որոշակի գյուղատնտեսական աջակցության և

լրավճարների որոշ տեսակների տրամադրման ճկունությունը կարող են օգնել զարգացող երկրներին բարելավելու իրենց գյուղատնտեսության ոլորտի արդյունավետությունը և, հետևաբար, շահութաբերությունը: Միևնույն ժամանակ, ավելի կայուն հիմունքներով բարելավված շուկայի մատչելիությունը կարող է օգնել կատարելագործելու ենթակառուցվածքը և մեծացնելու ներդրումները՝ ներառյալ օտարերկրյա ուղղակի ներդրումները և, հետևաբար, կատարելագործելու և բարձրացնելու արտադրության ու մշակման ստանդարտները, զբաղվածությունը և կյանքի մակարդակը:

16. Մենք համաձայն ենք վարել այնպիսի բանակցություններ, որոնց նպատակն է համաձայնվելիք ձևաչափերով կրճատել կամ, ըստ իրադրության, վերացնել մաքսատուրքերը՝ ներառյալ առավելագույն մաքսատուրքերի, բարձր մաքսատուրքերի և մաքսատուրքերի աճի, ինչպես նաև ոչ սակագնային խոչընդոտների կրճատումը կամ վերացումը, մասնավորապես այն ապրանքների նկատմամբ, որոնք արտահանման նշանակություն ունեն զարգացող երկրների համար: Ապրանքների ընդգրկման շրջանակը պետք է լինի համապարփակ: Բանակցությունների ընթացքում պետք է լինի դիտարկել բանակցային կողմ հանդիսացող զարգացող և թույլ զարգացած երկրների հատուկ պահանջներն ու շահերը՝ ներառյալ մաքսատուրքերը կրճատելու պարտավորություններում ոչ ամբողջական փոխադարձության սկզբունքը՝ համաձայն ՄԱԳՅ 1994-ի 18-րդ bis հոդվածի համապատասխան դրույթների և ներքոնշյալ 50-րդ կետում մեջբերված դրույթների: Այս առումով, համաձայնվելիք ձևաչափերը կընդգրկեն համապատասխան դասընթացներ և կարողությունների զարգացման միջոցառումներ՝ բանակցություններին արդյունավետորեն մասնակցելու նպատակով թույլ զարգացած երկրներին աջակցություն ցուցաբերելու համար:

(Դոհայի հռչակագիր, կետ 16)

4.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՅՈՒՄՆԵՐ

29. Ոչ գյուղատնտեսական ապրանքների առևտուրը կազմում է ապրանքների համաշխարհային առևտրի ավելի քան 90 տոկոսը և ներառում է բազմաթիվ զարգացող երկրների համար արտահանման առումով հետաքրքրություն ներկայացնող մի շարք կարևոր ապրանքատեսակներ: Ոչ գյուղատնտեսական ապրանքների շուկայի մատչելիության (ՈԳՇՄ) բանակցություններն առաջարկում են բարելավված և առավել ապահով շուկայի մատչելիության պայմանների հեռանկար զարգացած և զարգացող երկրների շուկաների համար (մաքսատուրքերի նոր կրճատումների և ամրագրումների միջոցով): Դրա կարևոր մոտեցումներից են հանդիսանում՝

- Բարելավված մատչելիություն դեպի զարգացած երկրների շուկաներ (Հյուսիս-Հարավ առևտուր).
Չարգացող երկրներից ծագած ապրանքների նկատմամբ առավելագույն մաքսատուրքերի, բարձր մաքսատուրքերի և մաքսատուրքերի աճի վերացումը կամ կրճատումը շուկայի մատչելիության արժեքավոր նոր հնարավորությունների է բացում դեպի զարգացած երկրներ:
- Բարելավված հնարավորություններ այլ զարգացող երկրների շուկաներ (Հարավ-Հարավ առևտուր).
Քանի որ զարգացող երկրների ապրանքների արտահանման ավելի քան 40 տոկոսն ուղղված է դեպի այլ զարգացող երկրներ, ապա սկզբունքորեն կարևոր հետաքրքրություն է ներկայացնում միմյանց նկատմամբ շուկայի մատչելիության պայմանների բարելավումը:
- Բարելավված շուկայի մատչելիություն թույլ զարգացած երկրների համար.
ԹՉԵ-ը համարում են, որ շուկայի բարելավված մատչելիությունը առանց տուրք և առանց քվոտա արտոնյալ մուտքի տեսքով կարևոր է նրանց զարգացման նպատակներին հասնելու համար: Հոնգկոնգի Նախարարական համաժողովում համաձայնություն ձեռք բերվեց, որ զարգացած Անդամները, ինչպես նաև այն զարգացող Անդամները, որոնք ի վիճակի են դառնալ, պետք է ԹՉԵ-ից ծագած ապրանքների առնվազն 97%-ին տրամադրեն առանց տուրք և առանց քվոտա շուկայի մուտք:

30. ՈԳՇՄ բանակցություններում զարգացող Անդամ երկրները հաճախ պահանջում են ճկունություններ, որոնք իրենց թույլ կտան ավելի քիչ կրճատել մաքսատուրքերը, կամ որոշ մաքսային տողեր զերծ պահել նոր ամրագրումներից կամ կրճատման պարտավորություններից՝ հատուկ և տարբերակված մոտեցումը և կրճատման պարտավորություններում ոչ լրիվ փոխադարձության սկզբունքը հաշվի առնելու միջոցով: Այս փաստարկների հիմքում ընկած հիմնական նկատառումներից մի քանիսը թվարկված են ներքևում:

● «Քաղաքականության տարածության» պահպանություն.

Բազմաթիվ զարգացող Անդամ երկրներ իրենց զարգացման նպատակներին և տնտեսությունների բազմազանությանը հասնելու նպատակով պնդում են իրենց ներմուծման մաքսատուրքերի սահմանման համար ճկունության որոշակի աստիճանի անհրաժեշտությունը: Մյուսները նշում են, որ շատ զարգացող երկրներ ունեն ամրագրման մեծ պաշար (ամրագրված և կիրառվող տուրքերի տարբերություն), և որ բանակցությունների այս փուլի արդյունքում մաքսատուրքերի նվազեցումները չեն բերի կիրառվող մաքսատուրքերի նվազեցման: Քննարկման առարկա դարձավ նաև այն գաղափարը, որ քանի որ որոշ զարգացող երկրների ինստիտուցիոնալ կարողությունները բավարար չեն օգտագործելու առևտրային միջոցները (այսինքն՝ պաշտպանական, հակազնագցման և այլ միջոցներ), նրանք կարիք կունենան պահպանելու ամրագրված բարձր մաքսատուրքերը՝ որպես փոխարինող գործիք:

● Արդյունաբերության նոր ճյուղերի պաշտպանություն.

Որոշ զարգացող երկրներ գտնում են, որ արդյունաբերության նոր ճյուղերի կարիքները բավարարելու նպատակով անհրաժեշտ է պահպանել մաքսատուրքերը, քանի որ նրանք այդ նպատակով լրավճարներ կամ այլ տեսակի նպաստներ տրամադրելու համար չունեն բավարար պետական միջոցներ: Մյուսները նշել են, որ գրեթե բոլոր Անդամները պաշտպանել են արդյունաբերության նոր ճյուղերը՝ իրենց զարգացման որոշակի փուլում:

● Չամրագրված մաքսատուրքերի պահպանում.

Որոշ Անդամներ փաստարկներ են բերել մաքսային տողերը, հատկապես զգայուն ոլորտներում, չամրագրված պահելու օգտին: Մյուսները հետաքրքրվում էին, թե ինչո՞ւ մաքսատուրքերի նոր ամրագրումը վնասաբեր է համարվում ցանկացած արդյունաբերության համար: Նրանք նաև նշել են, որ բոլոր գյուղատնտեսական մաքսատուրքերը, որոնք սովորաբար առավել զգայուն են համարվում, ամրագրվել են Ուրուգվայի փուլի ընթացքում, և որ մի շարք զարգացող և թույլ զարգացած երկրներ արդեն իսկ ունեն ամբողջական ամրագրման ծածկույթ:

● Ոչ փոխադարձության արտոնության տարանջատում.

Բազմաթիվ զարգացող և թույլ զարգացած երկրներ փաստել են, որ նրանք կախված են զարգացած երկրների կողմից նրանց արտահանումների զգալի մասի նկատմամբ կիրառվող ոչ փոխադարձության արտոնություններից: Նրանք համարում են, որ ԱԱԲ-ի ցանկացած հետագա ազատականացում պետք է առևտրի համար այնպիսի լուծում նախատեսի, որը հաշվի կառնի նաև վերոնշյալ դրույթը և չպետք է հանգեցնի նրանց տնտեսությունների հետագա ապաարդյունաբերացմանը և մեկուսացմանը: Այլ զարգացող երկրներ, որոնք այս արտոնություններից ավելի քիչ օգուտ են ստանում, շեշտում են ԱԱԲ մոտեցման հետագա ազատականացման կարևորությունը հենց արտոնություն տրամադրող երկրների շուկաներ:

րում և նշում են, որ ոչ փոխադարձության արտոնությունները ինքնուրույնաբար շնորհվում են նաև ԱՀԿ համակարգից դուրս:

⊙ Մաքսատուրքերից ստացվող եկամտի կորստի կանխում.

Մաքսատուրքերն ընթացիկ մակարդակի վրա պահպանելու նպատակով որոշ զարգացող երկրներ վկայակոչվել են պետական եկամտի կախվածությունը ներմուծման մաքսատուրքերից: Մինչդեռ երկրների մի մասը գտնում էին, որ երկրի համար նպատակահարմար է ժամանակի ընթացքում դիվերսիֆիկացնել հարկման բազան, մյուսները նշում էին, որ քանի դեռ ամրագրված և չկիրառվող մաքսատուրքերի շուրջ ընթանում են բանակցություններ, բազմաթիվ զարգացող Անդամ երկրների համար եկամուտը կորցնելու ռիսկը ցածր է:

4.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ

31. Ինտենսիվ հանդիպումների և խորհրդակցությունների արդյունքում՝ Շուկայի մատչելիության բանակցային խմբի (ՇՄԲԽ) ղեկավարը 2006թ. հուլիսին ներկայացրեց «Դեպի ոչ գյուղատնտեսական ապրանքների շուկայի մատչելիության ձևաչափերը» (TN/MAW/80) փաստաթուղթը: Այս փաստաթղթում ներառվել են 2004թ. օգոստոսի 1-ին Գլխավոր խորհրդի կողմից ընդունված որոշման («Չուլիսյան փաթեթ» - W T/L/579) Հավելված Բ-ով նախատեսված հնարավոր ձևաչափերի ձևակերպումները: Ամրագրվեցին նաև նախատեսվող բանաձևի տարբերակը, մաքսատուրքերի և ոչ սակագնային միջոցների կրճատումների սկզբունքներն ու ժամանակահատվածները:

32. Ինչ վերաբերում է մաքսատուրքերի կրճատման մոդալիտիների, Հոնգկոնգի Նախարարական համաժողովում համաձայնություն է ձեռք բերվել ընդունելու Շվեյցարական բանաձևն այն գործակիցներով, որոնք բավարարում են Դոհայի հռչակագրի կետ 16-ի մանդատին: Նախարարները նաև վերահաստատեցին հատուկ և տարբերակված մոտեցման, ինչպես նաև կրճատման պարտավորություններում ոչ լրիվ փոխադարձության սկզբունքի կարևորությունը՝ ներառելով «Չուլիսյան փաթեթի» 8-րդ կետը որպես ձևաչափերի անբաժան մաս: 2006թ. հուլիսին քննարկման սեղանին շարունակվում էր մնալ Շվեյցարական բանաձևի երկու տարբերակ՝ Շվեյցարական պարզ բանաձև՝ երկու գործակիցներով (մեկը՝ զարգացած, իսկ ավելի բարձրը՝ զարգացող Անդամ երկրների համար), և, այսպես կոչված, ABI բանաձևը:

33. «Չուլիսյան փաթեթում» և Հոնգկոնգի Նախարարական հռչակագրում պարունակվող տարբեր ճկունությունները (այսինքն՝ ԹՉԵ-ի, ամրագրման փոքր պաշար ունեցող Անդամների, փոքր և խոցելի տնտեսությունների, վերջերս անդամակցած Անդամների և բանաձև կիրառող զարգացող երկրների համար) դարձել են բազմաթիվ առանձին քննարկումների առարկա: Այս կետի շուրջ լարվածությունը բարձրանում է հավակնությունների և ճկունությունների (մասնավորապես՝ 8-րդ կետով նախատեսված ճկունությունների) միջև զիջումների պատճառով, քանի որ վերջինիս մեծացումը (պաշտպանական շահեր) հանգեցնում է շուկայի մատչելիության կրճատման (հարձակվողական շահեր): Համաձայնեցված կարևոր հարցերից մեկն այն է, որ ԹՉԵ-ն ազատված են մաքսատուրքերի կրճատման պարտավորությունից և ակնկալվում է միայն, որ նրանք կավելացնեն իրենց ամրագրված մաքսատուրքերի թիվը՝ նրանց որոշմանը թողնելով ամրագրումների մակարդակը և ծածկույթը:

34. Չամրացված մաքսատուրքերը նույնպես մտահոգության առարկա էին բազմաթիվ զարգացող երկրների համար: Հոնգկոնգում նախարարները համաձայնեցին ընդունել ոչ գծային վերանշման մոտեցումը՝ մաքսատուրքերի նվազեցումները սկսելու համար հիմնային դրույթաչափեր սահմանելու նպատակով: ՈԳՇՄ ղեկավարն իր 2006թ. հուլիսի զեկուցման մեջ նշեց, որ այս վերանշումը գտնվում է 5-30 տոկոսի միջակայքում:

Հարկ է նշել, որ 35 տոկոսից ցածր ամրագրման ծածկույթ ունեցող 12 զարգացող երկրներ կազատվեն բանաձևի և ոչ գծային վերանշումների կիրառումից: Փոխարենը, ակնկալվում է, որ նրանք կամրագրեն ոչ գյուղատնտեսական մաքսատուրքերի տողերի որոշակի մասը՝ 28,5%-ը չգերազանցող միջին մակարդակի վրա: Նախագահն իր 2006թ. հուլիսի զեկուցման մեջ նշեց, որ ամրագրման ենթակա մաքսային տողերի տոկոսը տատանվում է 70-100%-ի միջակայքում:

35. ՇՄԲԽ-ում քննարկվել են բազմաթիվ լրացուցիչ խնդիրներ, այդ թվում՝ ՎԱԵ-ի հարցը: «Հուլիսյան փաթեթն» ընդունում է, որ այս Անդամները կարող են դիմել մաքսատուրքերի կրճատման հատուկ դրույթների օգնությամբ՝ որպեսզի հաշվի առնվեն անդամակցության գործընթացում նրանց կողմից շուկայի մատչելիության առումով ստանձնած ծավալուն պարտավորությունները: Ղեկավարն իր 2006թ. հուլիսի զեկուցման մեջ նշեց, որ կա փոխհամաձայնություն այդ երկրներին լրացուցիչ ճկունություններ տալ «կիրառման ավելի երկար ժամկետների» տեսքով: ՎԱԵ-ի կողմից առաջարկված այլ ճկունություններն ընդգրկում են՝ բանաձևում ավելի բարձր գործակից, 8-րդ կետով նախատեսված ճկունությունների ավելի բարձր մակարդակ ու արտոնյալ ժամկետներ:

36. Բանակցությունների ոլորտային մաքսատուրքերի բաղադրիչը ակտիվորեն քննարկվում է Անդամների կողմից իրականացվող ոչ պաշտոնական գործընթացներում: Բանակցությունների համար առաջարկվել են 14 ոլորտներ, որոնցից մի քանիսը դիտարկվում են զարգացող երկրների կողմից (օրինակ՝ ձուկ և ձկնային արտադրանքներ, թանկարժեք քարեր ու զարդեր և հումք): Հոնգկոնգում նախարարները հանձնարարեցին Բանակցային խմբին վերանայել առաջարկները՝ նախանշելու համար նրանք, որոնք իրականացման համար կապահովեն բավարար մասնակցություն: Նրանք համաձայնեցին, որ մասնակցությունը պետք է լինի ոչ պարտադիր: Որոշ զարգացող Անդամ երկրներ մատնանշել են, որ նման նախաձեռնությունները կարող են փոքր Անդամների համար վնասաբեր լինել: Այլ Անդամներ ոլորտային մաքսատուրքերի բաղադրիչը համարում են ՈԳՇՄ բանակցությունների էական բաղադրիչ՝ առևտրային տեսակետից նշանակալի շուկայի մատչելիության հասնելու համար:

37. Ինտենսիվորեն քննարկված մեկ այլ թեման արտոնությունների ոչ փոխադարձությունն է: Հոնգկոնգում նախարարները ՇՄԲԽ-ին հանձնարարեցին հնարավոր լուծումներ գտնելու նպատակով արագացնել խնդրի ծավալի գնահատման աշխատանքները: ԱՀԿ Զարտուղարության կողմից սկզբնական գնահատման վրա հիմնված խնդրի շուրջ լարված քննարկումներ տեղի ունեցան, իսկ ներկայումս շեշտը դրված է հնարավոր լուծումների սահմանման վրա:

38. Ոչ սակագնային խոչընդոտներին (ՈՍԽ) անդրադարձը կարևոր է բազմաթիվ զարգացող ու թույլ զարգացած երկրների համար: Ավելի պարզ դարձավ, որ ծանուցված ՈՍԽ-ի մեծամասնությունը համապատասխան Անդամների կողմից կքննարկվի ԱՀԿ մշտական կոմիտեներում կամ այլ

բանակցաին խմբերում: Այս խոչընդոտների մեծամասնությունը վերաբերում է առևտրի տեխնիկական խոչընդոտներին (ԱՏԽ), առևտրի դյուրացմանը, մաքսային գնահատմանը, ինչպես նաև սանիտարական և բուսասանիտարական միջոցներին (ՍԲՍ): Հոնգկոնգում նախարարները ճանաչեցին բանակցվող ՈՍԽ հատուկ առաջարկների անհրաժեշտությունը և խրախուսեցին մասնակիցներին հնարավորինս արագ ներկայացնել այդպիսի առաջարկներ: Ներկայումս կան ողղահայաց և հորիզոնական առաջարկների 8 նախագծեր: Սա իրենից ներկայացնում է աշխատանքի շատ բարդ ոլորտ, որտեղ բազմաթիվ զարգացող երկրներ և ԹՁԵ դժվարություններ ունեն իրենց արտահանումներին վնաս պատճառող ՈՍԽ-ի սահմանման հետ կապված:

39. Վերջերս ընթացող ինտենսիվ բանակցությունների արդյունքում ոչ գյուղատնտեսական ապրանքների շուկայի մատչելիության բանակցային խմբի ղեկավարի կողմից ամփոփվել և համապատասխանաբար շրջանառության մեջ են դրվել՝ ոչ գյուղատնտեսական ապրանքների շուկայի մատչելիության ձևաչափերի նախագիծը (JOB(07)126, հուլիս, 2007թ.), նրա լրամշակված տարբերակը (TN/MAW/103, 8 փետրվարի. 2008թ.), առաջին վերանայված տարբերակը (TN/MAW/103/Rev.1, 19 մայիսի, 2008թ.) և, վերջապես, երկրորդ վերանայված տարբերակը (TN/MAW/103/Rev.2, 10 հուլիս, 2008թ.):

40. 2008թ. օգոստոսի 11-ին ՇՄԲԽ ղեկավարը շրջանառության մեջ դրեց բանակցությունների վերջին զարգացումների մասին զեկույցը, մասնավորապես ոչ գյուղատնտեսական ապրանքների շուկայի մատչելիության բանակցությունների 2008թ. հուլիսյան 10 օրերի արդյունքները («2008թ. հուլիսյան փաթեթ»): Դա այն ժամանակահատվածն է, երբ ԱՀԿ անդամ երկրների նախարարները հավաքվեցին Ժնևում՝ փորձելու համաձայնեցնել գյուղատնտեսության և ՈԳՇՄ բանակցությունների եզրափակիչ փաստաթղթերը:

Չնայած ՈԳՇՄ բանակցային ամբողջական փաթեթը համաձայնեցնելու ջանքերը ձախողվեցին, բայց և այնպես մի շարք հիմնախնդիրներում տարաձայնությունների շրջանակները բավականին նեղացվեցին:

4.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

41. Որպես նախորդ բաժնի ամփոփում, ստորև թվարկված են զարգացող Անդամ երկրներին հետաքրքրող հատուկ խնդիրները: Պետք է նշել, որ այս կետերից որոշների վերաբերյալ ոչ բոլոր զարգացող երկրներն ունեն նույն տեսակետները, իսկ դրանցից մի քանիսի վերաբերյալ կան վիճելի տեսակետներ:

- Առավելագույն մաքսատուրքերի, բարձր մաքսատուրքերի և մաքսատուրքերի աճի նվազեցում զարգացած երկրների շուկաներում (բարելավված մատչելիություն դեպի զարգացած երկրների շուկաներ)
- Այլ զարգացող երկրների շուկաներում առավելագույն մաքսատուրքերի, բարձր մաքսատուրքերի և մաքսատուրքերի աճի նվազեցում (բարելավել Հարավ-Հարավ առևտուրը)

- ⊙ ԹՁԵ-ին առանց տուրք և առանց քվոտա արտոնյալ մուտքի տրամադրում՝ ապահովելով, որ ԹՁԵ-ից պահանջվում է միայն բարձրացնել ամրագրումների ծածկույթը և չկիրառել բանաձևը կամ չմասնակցել ոլորտային քննարկումներին
- ⊙ Կրճատել կամ վերացնել ոչ սակագնային խոչընդոտները
- ⊙ Պահպանել «քաղաքականության տարածությունը»
- ⊙ Արդյունաբերության նոր ճյուղերի տրամադրել համապատասխան պաշտպանություն
- ⊙ Պահպանել չամրագրված մաքսատուրքերը
- ⊙ Կիրառել ոչ փոխադարձության արտոնությունները
- ⊙ Կանխել մաքսային եկամտի կորուստը:

4.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԿՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ

42. Պետք է նշել, որ բազմաթիվ զարգացող Անդամ երկրներ տարիների ընթացքում ինքնուրույնաբար նվազեցնում են իրենց ներմուծումների մաքսատուրքերի դրույքաչափերը: Նրանց մի մասը ազատականացվել են մաքսային միությունների և տարածաշրջանային առևտրային համաձայնագրերի համատեքստում: Համաշխարհային առևտրում զարգացող երկրների նշանակությունը նույնպես աճում է:

43. Ընդհանուր առմամբ, ՌԳՇՄ ազատականացումից ստացված օգուտները մի քանի հաստատությունների կողմից գնահատվել են 54,2 միլիարդ ԱՄՆ դոլարից մինչև 276,8 միլիարդ ԱՄՆ դոլարի սահմաններում: Այս հաշվարկների մեծ մասը երկարաժամկետ են այն իմաստով, որ դրանք գնահատում են լիարժեք կարգավորմանը հաջորդող ազդեցությունը: Կարճաժամկետ հետևանքներին վերաբերող ապացույցները բավարար չեն: Այս գնահատումները պետք է քննարկվեն՝ հաշվի առնելով հետևյալը. առաջին, հաշվարկները հիմնված են գործողությունների այն ծրագրի վրա, որը կարող է զգալիորեն տարբեր լինել ձեռք բերված ցանկացած վերջնական համաձայնությունից: Երկրորդ, մոդելները սովորաբար ճշգրտությամբ հաշվի չեն առնում այնպիսի գործոններ, ինչպիսիք են աճի հետևանքները կամ արտոնությունները:

44. Օգուտները, որոնք կարող են առաջանալ առանձին զարգացող երկրներում, նույնպես կարող են տարբեր լինել՝ կախված յուրաքանչյուր երկրի համեմատական առավելությունից, ինչպես նաև իր սեփական ազատականացման աստիճանից: Այնուամենայնիվ, ընդհանուր առմամբ, ՌԳՇՄ բանակցությունների արդյունքում ակնկալվում է ընդարձակել թե՛ Հյուսիս-Հարավ, թե՛ Հարավ-Հարավ առևտուրը՝ տնտեսական աճի և արդյունավետության վրա համապատասխան ազդեցությամբ հանդերձ: Բացի այդ, մաքսատուրքերի աճի նվազեցումը կամ վերացումը զարգացող երկրներին հնարավորություն կտա բազմազան դարձնել իրենց արտահանման բազան, և արտադրել ու արտահանել ավելի բարձր ներքին ավելացված արժեքի քաղադրիչով ապրանքներ:

45. Ակնկալվում է, որ ՈԳՇՄ բանակցությունների մեկ այլ արդյունք կլինի ամրագրման ծածկույթի մակարդակների բարելավումը, որը ամրագրման պաշարների հնարավոր կրճատումների հետ մեկտեղ կարող է մեծացնել առևտրային միջավայրի կանխատեսելիությունը և թափանցիկությունը: Սա կարող է հետագայում ձևակերպվել այն պահանջի, որ ամրագրումները ունենան միայն արժեքային (ադվալորային) տուրքի տեսք:

Ակնկալվում է, որ ոչ սակագնային խոչընդոտների ոլորտի հիմնախնդիրները նույնպես լուծում կգտնեն ՈԳՇՄ բանակցությունների համատեքստում և այլ բանակցային խմբերում: Քանի որ տարբեր ՈՍԽ-ի շուրջ բանակցությունների արդյունքները կիրառվելու են ԱԱԲ սկզբունքի հիման վրա, օգուտներ կստանան բոլոր Անդամները:

Չարգացած և զարգացող Անդամ երկրների կողմից ԹՉԵ-ին առանց տուրքերի և քվոտաների շուկայի մուտքի տրամադրումը երկրների այս խմբին կտա շուկայի լրացուցիչ մատչելիության հնարավորություն:

5. ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

15. Ծառայությունների առևտրի շուրջ բանակցությունները պետք է ավարտել՝ նպատակ հետապնդելով օժանդակել բոլոր առևտրային գործընկերների տնտեսական աճին և զարգացող ու թույլ զարգացած երկրների առաջընթացին: Մենք ընդունում ենք Ծառայությունների առևտրի գլխավոր համաձայնագրի 19-րդ հոդվածի ներքո 2000 թվականի հունվարին մեկնարկած բանակցություններում արդեն իսկ կատարված աշխատանքը և անդամ երկրների կողմից քննարկման ներկայացված բազմաթիվ առաջարկները մեծաթիվ ճյուղերի և մի քանի հորիզոնական խնդիրների, ինչպես նաև ֆիզիկական անձանց տեղաշարժի վերաբերյալ: Մենք վերահաստատում ենք 2001 թվականի մարտի 28-ին Ծառայությունների առևտրի խորհրդի կողմից ընդունված «Բանակցությունների համար ուղեցույցներն ու ընթացակարգերը» որպես բանակցությունները շարունակելու հիմք՝ Ծառայությունների առևտրի գլխավոր համաձայնագրի նպատակները կյանքի կոչելու նպատակով, ինչպես որ նախատեսված է Նշյալ համաձայնագրի նախաբանով, 6-րդ և 19-րդ հոդվածներով: Բանակցային կողմերը հատուկ պարտավորությունների համար նախնական պահանջները պետք է քննարկման ներկայացնեն մինչև 2002 թվականի հունիսի 30-ը, իսկ նախնական առաջարկությունները՝ մինչև 2003 թվականի մարտի 31-ը:

(Դոհայի հռչակագիր, կետ 15)

5.1. ԲԱՆԱԿԱՑՄԱՆ ԴԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՅՈՒՄՆԵՐ

46. Ծառայությունների առևտուրը առաջատար տնտեսական գործունեություն է աշխարհի գրեթե բոլոր երկրների համար՝ անկախ նրանց զարգացման մակարդակից: Չնայած յուրաքանչյուր երկրին բնորոշ բազում հատուկ գործոնների, ծառայությունների առևտրի մասնաբաժինը անկասկած կախված է եկամուտների կամ զարգացման մակարդակից: Դա հետևանք է մի շարք գործոնների, մասնավորապես մարդկանց ձգտումը ավելի շատ ծախսելու ծառայությունների վրա՝ համապատասխան իրենց եկամուտների աճին:

47. Ավանդական շատ ծառայություններ՝ ներառյալ բաշխումը, շինարարությունը և սոցիալական ծառայությունները, չափազանց աշխատատար են: Ընդ որում, ծառայությունների ոլորտը ներկայումս զբաղվածության, աշխատատեղերի ստեղծման շատ կարևոր աղբյուր է հանդիսանում: Բացի այդ, հաշվի առնելով ոլորտի գերակա դերը զբաղվածության ապահովման մեջ, արտադրողականության օգուտները մեծ նշանակություն ունեն նաև ընդհանուր տնտեսական աճի և բարեկեցության համար: Շուկայի մատչելիության և ծառայությունների ու ծառայություններ մատուցողների միջև մրցակցության խոչընդոտների վերացումը կհանգեցնի գների իջեցմանը, որակի բարձրացմանը և սպառողների համար ընտրության ընդլայնմանը:

Հաշվի առնելով իրենց ենթակառուցվածքային դերը՝ ծառայությունները, ինչպիսիք են հեռահաղորդակցությունը, ֆինանսական ծառայությունները (ներառյալ բանկային համակարգը և ապահովագրությունը), բիզնես ծառայությունները, շինարարությունն ու տրանսպորտը, վճռական դեր են խաղում տնտեսության ընդհանուր իրավիճակի համար: Լոգիստիկան (փաթեթավորում, պահպանում, փոխադրում, ղեկավարում և կառավարում) նույնպես հանդիսանում է արտադրության և բաշխման գործընթացների կարևոր բաղադրիչը, և այդպիսի ծախսերը կարող են իրոք ծանր բեռ դառնալ զարգացող երկրների համար, մասնավորապես՝ փոքր, մեկուսացված ու դեպի ծով ելք չունեցող տնտեսությունների:

Այսպիսով, զարգացման ցանկացած աստիճանի վրա գտնվող երկրների համար ընդհանուր շահ է հանդիսանում այն, որ իրենց ծառայությունների ենթակառուցվածքները աջակցեն, և ոչ թե խոչընդոտեն ներքին տնտեսության կազմավորմանն ու արտաքին շուկաների մատչելիությանը: Ծառայությունների հիմնական արտադրողների որակը, մատչելիությունն ու գները հանդիսանում են մրցակցության և, հետևապես, աճի ու զարգացման հիմնական որոշիչները:

5.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ

48. Ծառայությունների շուրջ բանակցություններն ընթանում են երկու ուղղությամբ՝ շուկայի մատչելիություն և կանոնների ստեղծում (պաշտպանական արտակարգ միջոցներ, պետական գնումներ, լրավճարներ և ներքին կանոնակարգում):

Շուկայի մատչելիության շուրջ բանակցությունները տարվում են Ծառայությունների առևտրի մասին գլխավոր համաձայնագրի (ԾԱԳՀ) ներքո՝ Անդամների հատուկ պարտավորությունների ժամանակացանկերում նոր կամ բարելավված պարտավորությունների ընդգրկման և Հոդված II-ից Ազատումների մասին հավելվածի ներքո՝ ԱԱԲ-ից ներկայիս ազատումների վերաբանակցման շուրջ: Համապատասխան ճկունություն պետք է կիրառվի յուրաքանչյուր զարգացող երկրի նկատմամբ, ինչը թույլ կտա նրանց բացել քիչ թվով ոլորտներ և ազատականացնել գործառնությունների մի քանի տեսակներ՝ իրենց զարգացվածության մակարդակին համապատասխան:

49. ԾԱԳՀ-ն պարտավորությունների ստանձման վերաբերյալ որևէ առաջարկություններ կամ ցուցումներ չի տալիս: Ցուրաքանչյուր Անդամ ազատ է իր պարտավորությունները կառուցելու մեջ՝ համապատասխան ազգային քաղաքականության նպատակներին: Այնուամենայնիվ, ԾԱԳՀ-ի Հոդված XIX-ի համապատասխան՝ բանակցություններ վարելու համար Անդամները ընդունեցին հատուկ գործիքներ: Դրանցից է «Ուղեցույցներ ու ընթացակարգեր ծառայությունների առևտրի բանակցությունների համար» փաստաթուղթը (S/L/93): Այդ փաստաթուղթը՝

- փաստում է, որ բանակցությունների նպատակն է հասնել ազատականացման շատ ավելի բարձր մակարդակի և մեծացնել զարգացող երկրների մասնակցությունը ծառայությունների առևտրի մեջ
- կրկին վերահաստատում է, որ ազատականացման գործընթացը անցնելու է ազգային քաղաքականության նպատակներին, զարգացման մակարդակին և յուրաքանչյուր Անդամի տնտեսության չափերին համապատասխան
- պահանջում է Անդամներից հատուկ ուշադրություն դարձնել զարգացող երկրների համար արտահանման հետաքրքրություն ներկայացնող ծառայությունների ոլորտներին և մատուցման եղանակներին
- ճանաչում է ղեկավարելու և նոր կանոնակարգեր ներդնելու Անդամների իրավունքը:

Նաև հատուկ դրույթ է սահմանվել բանակցություններին ԹՉԵ-ի մասնակցության վերաբերյալ, դրանով իսկ հաստատելով ԹՉԵ-ի պարտավորությունների խորության և ընդգրկման ոլորտների վերաբերյալ ավելի մեծ ճկունության ապահովման անհրաժեշտությունը: Միաժամանակ կոչ է արվել

այլ Անդամներին առավել ուշադրություն սևեռել ԹՉԵ-ի համար հետաքրքրություն ներկայացնող ծառայությունների նոր ոլորտների մատչելիության մեծացման վրա և կարևորվել է ԹՉԵ-ին աջակցություն ցուցաբերելը՝ ծառայությունների միջազգային առևտրում նրանց ավելի արդյունավետ մասնակցությունը ապահովելու նպատակով:

50. Շուկայի մատչելիության շուրջ բանակցությունները ղեկավարող վերոնշյալ բանակցային ուղեցույցները սահմանում են պահանջարկ-առաջարկ մոտեցումը որպես բանակցությունների գլխավոր մեթոդ:

Անդամներն իրենց պահանջարկներն ուղարկում են անմիջապես միմյանց՝ նշելով, թե ինչ բարելավումներ են ակնկալում իրենց ծառայությունների և ծառայություններ մատուցողների համար: Ի պատասխան այդ պահանջարկներին, իրենց նախնական առաջարկներում Անդամները նշում են, թե ինչպես և ինչ չափով են նրանք ցանկանում ստանձնել պարտադիր պարտավորություններ: Սա կարող է հանգեցնել մի շարք երկկողմ կամ բազմակողմ բանակցությունների: Անկախ նրանից, թե որ Անդամն է ներկայացնում պահանջարկը, բարելավված պարտավորությունների «ժամանակացանկի» տեսքով առաջարկը պետք է ներկայացվի բոլոր Անդամներին:

Ի տարբերություն պահանջարկներին, որոնք չեն ներկայացվում ԱՅԿ քարտուղարությանը, առաջարկները, որպես ԱՅԿ փաստաթուղթ, շրջանառության մեջ են դրվում ԱՅԿ բոլոր անդամ երկրների մեջ: Բանակցությունների վերջում վերջնական առաջարկները դառնում են իրավականորեն ամրագրված պարտավորություններ՝ հատկորոշելով ծառայությունների առևտրի պայմանները:

51. Դոհայի Նախարարական հռչակագիրը 2003թ. մարտի 31-ը սահմանում է վերջնաժամկետ նախնական առաջարկների ներկայացման համար: 2003թ. սեպտեմբերին կայացած Կանկունի Նախարարական համաժողովի ձախողման հետևանքով, վերանայված առաջարկների համար որպես նոր վերջնաժամկետ նշանակվեց 2005թ. մայիսը: Զետագայում, 2005թ. դեկտեմբերին կայացած Զոնգվոնգի Նախարարական համաժողովի ժամանակ երկրորդ վերանայված առաջարկների համար որպես վերջնաժամկետ սահմանվեց 2006թ. հուլիսի 31-ը: Զետագայում բանակցությունները շարունակվեցին առանց նոր ժամկետների նշանակման:

Այնուամենայնիվ, պահանջարկ-առաջարկ գործընթացը մինչ օրս տվեց շատ սահմանափակ արդյունքներ. 2008 թ. հունիսի վերջի դրությամբ Անդամների կողմից քննարկման են ներկայացվել 71 նախնական և 31 վերանայված առաջարկ: Նախնական և վերանայված առաջարկները, որոնք հանված են սահմանափակումներից, հասանելի են TN/S/O և TN/S/O/Rev.1 փաստաթղթերի շարքում:

52. «2004թ. հուլիսյան փաթեթը» (2004թ. օգոստոսի 1-ին Գլխավոր խորհրդի կողմից ընդունված Դոհայի աշխատանքային ծրագիր-որոշում) նոր տեղաշարժ առաջացրեց ընթացող բանակցություններում և հանձնարարեց՝

- ⊙ նախնական առաջարկներ դեռ չներկայացրած Անդամներին՝ որքան հնարավոր է շուտ ներկայացնել դրանք
- ⊙ ապահովել առաջարկների բարձր որակը, մասնավորապես զարգացող երկրների համար հետաքրքրություն ունեցող ոլորտներում և մատուցման տեսակներում

- ⊙ առավել ակտիվացնել Հոդվածներ VI.4, X, XIII և XV-ի ներքո «կանոնաստեղծ» բանակցությունների իրականացումը
- ⊙ թիրախային տեխնիկական օժանդակություն տրամադրել զարգացող երկրներին՝ բանակցություններին նրանց մասնակցությունն առավել արդյունավետ դարձնելու նպատակով:

53. 2005թ. Հոնգկոնգի համաժողովում նախարարները դրդեցին բոլոր Անդամներին ակտիվորեն մասնակցել բանակցությունների գործընթացին՝ ծառայությունների առևտրի ազատականացման ավելի բարձր մակարդակի հասնելու նպատակով՝ ԾԱԳՀ-ի Հոդված XIX-ի համապատասխան ճկունություն ապահովելով յուրաքանչյուր զարգացող երկրի համար: ԹՁԵ-ից որևէ պարտավորության ստանձնում չի սպասվում:

Նախարարներն արտահայտեցին իրենց վճռականությունը նախարարական հռչակագրի Հավելված Գ-ում համաձայնեցված սկզբունքներին, նպատակներին, մոտեցումներին և ժամկետներին համապատասխան բանակցությունները արագացնելու վերաբերյալ՝ հետագայում պարտավորությունների ոլորտների և մատուցման տեսակների ծածկույթը ընդլայնելու և դրանց որակը բարձրացնելու նպատակով՝ առանձնահատուկ ուշադրություն դարձնելով զարգացող երկրների արտահանման հետաքրքրություններին: (Սակայն, 2006թ-ի հուլիսին բանակցությունների դադարեցման պատճառով Հավելվածում նախատեսված ժամկետները ճանաչվեցին անվավեր):

Չարգացող անդամ երկրների համար համապատասխան ճկունություն ապահովելով՝ Հավելված Գ-ն սահմանեց շրջանակներ՝

- ⊙ մատուցման յուրաքանչյուր տեսակի ներքո նոր կամ բարելավված պարտավորություններ առաջարկելու համար
- ⊙ Ազգերի առավել բարենպաստության մոտեցումից ազատումների հետ վարվելու համար
- ⊙ պարտավորությունների դասակարգման և ժամանակացանկերում գրանցման համար:

Ինչ վերաբերում է մոտեցումներին, ապա նախարարները համաձայնվեցին, որ երկկողմ բանակցությունների հետ մեկտեղ պահանջարկ-առաջարկ ընթացակարգը պետք է իրականացվի նաև բազմակողմ հիմքի վրա: Նրանք նաև համաձայնվեցին հատուկ ուշադրություն դարձնել փոքր տնտեսությունների ներկայացված առաջարկներին, մշակել մեթոդներ ԹՁԵ-ի ձևաչափերի ամբողջական և արդյունավետ իրականացման համար, ինչպես նաև տրամադրել նպատակային տեխնիկական աջակցություն՝ բանակցությունների գործընթացին զարգացող և թույլ զարգացած երկրների արդյունավետ մասնակցությունը ապահովելու համար:

54. ԹՁԵ-ի ձևաչափերի իրականացման շուրջ պաշտոնական և ոչ պաշտոնական քննարկումներ իրականացվեցին ԹՁԵ-ի խմբի անունից Չամբիայի կողմից ներկայացված փաստաթղթի հիմքի վրա՝ «ԾԱԳՀ Հոդված IV:3-ի կիրարկման մեխանիզմ» (TN/S/W/59): Ծառայությունների առևտրի խորհրդի Հատուկ նիստի ժամանակ, որը տեղի է ունեցել 2006թ-ի հուլիսի 14-ին, ԵՄ պատվիրակությունը ներկայացրեց ԱՄՆ-ի, Ճապոնիայի և Կանադայի կողմից համահեղինակված մի փաստաթուղթ: Ըստ այդ նոր առաջարկի, բոլոր Անդամները մինչև 2006թ-ի սեպտեմբերը պետք է ծանուցեին այն մասին, թե բանակցությունների ժամանակ ինչպես են պատրաստվում «հատուկ առաջնայնություն» շնորհել ԹՁԵ-ին՝ համապատասխան ԾԱԳՀ Հոդված IV:3-ի: Այն նաև նախատեսում է, որ վերոնշյալ

ծանուցումները վերաքննվեն և Ծառայությունների առևտրի խորհրդի (ԾԱԽ) ղեկավարի կողմից Յատուկ նիստի ընթացքում կազմվի «լավագույն առաջարկների ցանկը»: Այդ հարցի վերաբերյալ ինտենսիվ քննարկումներ են ընթացել 2007թ-ի փետրվարին բանակցությունների վերսկսումից ի վեր, չնայած, որ դեռևս գոյություն ունեն բացթողումներ, որոնք պետք է լրացվեն:

55. Այդ նույն հանդիպմանը Աֆրիկյան խումբը ներկայացրեց մի փաստաթուղթ, որը վերաբերում էր ՀՏՄ-ն առաջարկներին: Փաստաթուղթն առաջարկում է, որպեսզի ԾԱԽ-ն իր գնահատականը տա դիտարկվող ծառայությունների փաթեթի՝ ԾԱԳՀ Հոդված IV-ի ամբողջական և արդյունավետ իրագործմանը նպաստելու աստիճանի վերաբերյալ: Այն, մասնավորապես առաջարկում է, որպեսզի Անդամների կողմից Հոդված IV-ի կիրառման վերաբերյալ պարբերական վերաքննություններ արվեն: Չնայած 2007թ-ի մարտին տեղի ունեցած ոչ պաշտոնական հանդիպմանը փաստաթուղթը հիմնականում ստացավ դրական արձագանքներ, այնուամենայնիվ որոշ Անդամների կարծիքները առանձին հարցերի շուրջ չհամընկան: Սպասվում է, որ Աֆրիկյան խումբը հետագա առաջարկներ կներկայացնի ՀՏՄ-ի վերաբերյալ:

56. Կանոնների ստեղծման շուրջ վարվող բանակցությունները, որոնք սկսվել են դեռևս 1995թ-ին, հիմնված են ԾԱԳՀ Հոդված VI:4-ի (Ներքին կանոնակարգում), Հոդված X-ի (Պաշտպանական արտակարգ միջոցներ), Հոդված XIII-ի (Պետական գնումներ) և Հոդված XV-ի (Լրավճարներ) դրույթների վրա: Դոհայի հռչակագրի ներքո նրանք ներառվեցին բանակցությունների նոր փուլի ավելի լայն ծրագրի մեջ:

Հոնգկոնգի Նախարարական հռչակագիրը վերահաստատեց ներքին կանոնակարգման հիմնադրույթների մշակմանն ուղղված Հոդված VI:4-ի հանձնարարականը և դիմեց Անդամներին, որպեսզի վերջիններս մշակեն համապատասխան տեքստ: 2006թ. վերջին բանակցությունների ոչ պաշտոնական վերսկսումից հետո ԾԱԽ ղեկավարը ոչ պաշտոնական խորհրդակցությունների մի քանի փուլեր անցկացրեց և, ի վերջո, 2007թ. ապրիլին ներկայացրեց փաստաթուղթ՝ Հոդված VI:4-ի հիմնադրույթների շուրջ բանակցային տեքստի նախագիծ: Հոնգկոնգի Նախարարական հռչակագիրը նույնպես կոչ արեց Անդամներին արագացնել ԾԱԳՀ Հոդվածներ X-ի, XIII-ի և XV-ի շրջանակներում կանոնների ստեղծման բանակցություններում իրենց գործողությունները՝ իրենց համապատասխան լիազորությունների համաձայն:

Չնայած մի շարք հարցեր բարձրացվեցին և քննարկվեցին ԾԱԳՀ-ի Կանոնների աշխատանքային խմբի շրջանակներում, այնուամենայնիվ, երկարաժամկետ մոտեցումների տեսանկյունից ոչ մի նկատելի փոփոխություն չգրանցվեց:

57. Շարունակելով երկկողմ հանդիպումները՝ Անդամները նաև քննարկում էին այնպիսի տարրեր, որոնք ԴՉՕ-ի համատեքստում բանակցությունները կտանեն դեպի ավարտ: Այս կապակցությամբ ծառայությունների բանակցությունների նախագահը ԾԱԽ-ի հատուկ նիստում 2008թ. մայիսի 26-ին հրատարակեց զեկույց՝ ծառայությունների տեքստի նախագծի հետ միասին, որը ԱՀԿ անդամները հետագա քննարկումներից հետո կարող էին ընդունել: Նախագիծը, որը հիմնված էր նախագահի կողմից կազմակերպված խորհրդակցությունների վրա, հասցեագրվեց այնպիսի հարցերի, ինչպիսիք են մասնակիցների հավակնոտության մակարդակը, գործող և բարելավված շուկայի մատչելի-

ության և ազգային մոտեցման մակարդակներ ամրագրելու նրանց պատրաստակամությունը, ինչպես նաև հատուկ հղումները ծառայությունների մատուցման 1-ին և 4-րդ տեսակներին՝ զարգացող երկրների արտահանման հետաքրքրությունների շրջանակներում գտնվող ոլորտների և մատուցման տեսակների նկատմամբ:

5.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

58. Ծառայությունների շուրջ բանակցությունների սկզբից ի վեր մի շարք զարգացող երկրներ գրավոր տեսքով արտահայտեցին իրենց բանակցային նպատակները և սպասելիքները: 2000թ-ի նոյեմբերից ի վեր քննարկմանը ներկայացված 150 առաջարկների ավելի քան 40 տոկոսը ներառում է մեկ կամ մի քանի զարգացող երկրներ (նրանք հիմնականում ընդգրկում են բոլոր առաջարկները՝ մատուցման եղանակների և ոլորտների վերաբերյալ):

Ընդհանուր առմամբ ավելի քան 30 զարգացող Անդամներ հայտնեցին իրենց հետաքրքրվածությունը բանակցվող առնվազն մեկ մատուցման եղանակի կամ ոլորտի մեջ: Համապատասխան ծառայությունների ոլորտները ներառում են մասնագիտական ծառայությունները, համակարգչային և առնչվող ծառայությունները, հեռահաղորդակցման ծառայությունները, տեսաձայնային ծառայությունները, շինարարական և առնչվող ճարտարագիտական ծառայությունները, բաշխման ծառայությունները, շրջակա միջավայրի ծառայությունները, ֆինանսական ծառայությունները, զբոսաշրջության և տրանսպորտային ծառայությունները:

59. Ֆիզիկական անձանց տեղաշարժը (4-րդ տեսակի ներքո) և, առավել ևս, ծառայությունների անդրսահմանային մատուցումները (1-րդ և 2-րդ տեսակների ներքո) նույնպես ուշադրություն գրավեցին: Շատ զարգացող երկրների համար կարևորագույն դեր ունեցող ծառայությունների մատուցման 4-րդ տեսակի վերաբերյալ առաջարկները ներառում էին՝ Անդամների պարտավորությունների մեջ օգտագործվող ծառայություններ մատուցողների տեսակների ներդաշնակեցումը, ցածր որակավորում ունեցող աշխատողների նկատմամբ պարտավորությունների ավելացումը, խոչընդոտների կրճատումն այնպիսի հարցերում, ինչպիսիք են ազգությունը, մշտաբնակությունը, աշխատելու թույլտվություն ստանալու համար պահանջները, հարկային մոտեցումը, աշխատավարձի հավասարության պահանջները և կացության ժամկետները:

Վերջին տարիներում ի հայտ եկած օֆշորային գործունեության անհրաժեշտությունը անդրսահմանային առևտուրը դրել է ուշադրության կենտրոնում: Մի շարք զարգացող երկրներ պահանջեցին ծառայությունների մի շարք ոլորտներում հավակնոտ պարտավորություններ ստանձնել ծառայությունների մատուցման 1-րդ և 2-րդ տեսակների ներքո, ներառյալ՝ բիզնես ծառայությունները, հետազոտական և զարգացման ծառայությունները, համակարգչային ծառայությունները, խորհրդատվական ծառայությունները, ֆինանսական ինֆորմացիայի և տվյալների փոխանցումները:

60. Չարգացող Անդամ երկրները ակտիվորեն մասնակցում են Հոնգկոնգում համաձայնեցված պահանջարկ-առաջարկ բազմակողմ համակարգին: Չհաշված այն, որ նրանք բազում պահանջարկներ են ստանում, նրանցից ոմանք նաև համահեղինակ են շուկայի մատչելիությանը վերաբերող մի շարք բազմակողմ պահանջարկներին, որոնք վերաբերում են առանձնակի հետաքրքրության այն-

պիսի ոլորտներին, ինչպիսիք են ֆիզիկական անձանց տեղաշարժը, ծառայությունների անդրսահմանային մատուցումը, համակարգչին առնչվող ծառայությունները, շինարարական և առնչվող ճարտարագիտական ծառայությունները, ինչպես նաև ԱՄԲ-ից ազատումների վերացումը:

2006թ-ի մայիսին տեղի ունեցած ԾԱԽ Հատուկ նիստի ժամանակ Չամբիայի պատվիրակությունը ԹՉԵ-ի անունից ներակայացրեց փաստաթուղթ, որը ներառում էր իրենց ընդհանուր պահանջարկը՝ ծառայությունների մատուցման 4-րդ տեսակի ներքո (JOB(06)/155): ԹՉԵ-ի խումբը պահանջում է Անդամներից ստանձնել պարտավորություններ ֆիզիկական անձանց չորս տեսակների վերաբերյալ, որոնցից յուրաքանչյուրը վերաբերում է մի շարք հատկորոշված ոլորտներում այս խմբի արտահանման շահերին:

5.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԿՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ

61. Տարբեր մեթոդներ պարունակող մի շարք ուսումնասիրություններ գնահատեցին ծառայությունների ոլորտում հովանավորչության նվազեցման հետևանքով ակնկալվող օգուտները: Ընդհանուր առմամբ եզրակացություն արվեց, որ այս օգուտները կնվազեցնեն այն օգուտները, որոնք սպասվում են ապրանքների առևտրի հետագա ազատականացումից: Դա կախված է մի քանի հանգամանքներից: Առաջին՝ ծառայությունների շատ շուկաներում խոչընդոտներն ավելի մեծ են, քան ապրանքների առևտրում գործողները՝ չհաշված որոշ բացառություններ, ինչպիսիք կան գյուղատնտեսության ոլորտում: Երկրորդ՝ այս խոչընդոտները սովորաբար բաղկացած են շատ ավելի քիչ թափանցիկ և արդյունավետ միջոցներից (քվոտաներ և այլ եկամուտ չառաջացնող միջամտություններ), քան մաքսատուրքերն են ապրանքների առևտրում: Երրորդ՝ ինչպես արդեն նշվել է, ծառայությունների հովանավորչության ծախսերը, մասնավորապես ենթակառուցվածքներին առնչվող ծառայությունների, ցրված են և առաջացնում են ահռելի կորուստներ արդյունաբերության մի շարք ճյուղերի համար:

62. Չարգացող երկրները փորձում են շահել առևտրի ազատականացումից ինչպես իրենց առևտրային գործընկերների, այնպես էլ իրենց սեփական քաղաքականության ռեժիմների առումով: Չնայած ծառայությունների ազատականացման հետ կապված երկարաժամկետ շահերը ակնհայտ են, պետք է հաշվի առնել նաև կարգավորման ծախսերը, որոնց խնդիրը կարող է անհրաժեշտ լինել լուծել աջակցության և կարողությունների ստեղծման ծրագրերի միջոցով: Ակնհայտ է, որ շատ բան է կախված ներքին կանոնակարգման կամ ենթակառուցվածքային բարեփոխումներից, որոնք կամրապնդեն նոր միջավայրի կենսունակությունը և հուսալիությունը: Օրինակ՝ պարզ և կանխատեսելի շուկայական պայմանների բացակայությունը կարող է դրդել հնարավոր ներդրողներին պահանջելու ռիսկի պարզավճարներ, որոնք քաղաքականորեն կամ սոցիալականորեն անընդունելի են: Եթե ֆինանսական շուկայի մատչելիության բարձրացումը չուղեկցվի ողջամիտ վերահսկողությամբ, կարող է առաջանալ անկայունություն: Իսկ լավ նախանշված ունիվերսալ ծառայության պահանջների բացակայությունը կարող է հանգեցնել նոր, անդիմադրելի արգելքների, որոնց հետ կառնչվեն խոցելի խմբերն ու տարածաշրջանները: Ազատականացման ծրագրի քայլերը, բովանդակությունն ու հետևողականությունը դառնում են այս առումով շատ կարևոր՝ ավելորդ ցնցումներից խուսափելու և նոր մոտեցման արդյունավետությունն ու կենսունակությունն ապահովելու համար:

63. Չնայած, որ կառավարությունները միակողմանի կերպով կարող են անել և անում են նշանակալից բարեփոխումներ ծառայությունների ոլորտում, այնուհանդերձ բազմակողմ պարտավորությունների ստանձնումը ԾԱԳՅ-ի շրջանակներում կարող է զգալիորեն արագացնել նման ազատականացումն ու բարեփոխումների ջանքերը:

Մի կողմից՝ ծառայությունների բանակցությունները կարող են օգնել ընդլայնելու արտահանման հնարավորությունները զարգացող երկրների համար հետաքրքրություն ներկայացնող ոլորտներում, ինչպիսիք են՝ ֆիզիկական անձանց տեղաշարժը, ծառայությունների անդրսահմանային մատուցումը կամ հատուկ ոլորտները: ԾԱԳՅ-ն կարող է նույնպես օգտագործվել ապահովելու մատչելիությունը դեպի արդեն իսկ բաց շուկաներ, որտեղ զարգացող երկրներն ունեն համեմատական առավելություն՝ ինչպիսինն է Էլեկտրոնային մատուցվող ծառայությունների անդրսահմանային առևտուրը: Մյուս կողմից՝ հատուկ պարտավորությունները կարող են դրդել և խթանել միակողմանի ազատականացված ոլորտներում ներդրումներին՝ շուկայի մատչելիությունն ավելի կանխատեսելի, ապահով և խտրականությունից զերծ դարձնելով:

6. ԱՌԵՎՏՐԻ ԴՅՈՒՐԱՑՈՒՄ

27. Ընդունելով ապրանքների տեղափոխումը, բաց թողումը և մաքսազերծումը լրացուցիչ արագացնելու հիմնավորումը՝ ներառյալ տեղափոխվող ապրանքները և այս ոլորտում ընդլայնված տեխնիկական աջակցության և կարողություններ զարգացնելու պահանջը՝ սույնով համաձայնվում ենք, որ որ բանակցությունները կկայանան Նախարարական վեհաժողովի հինգերորդ նիստից հետո՝ այդ նիստի ընթացքում բանակցությունների ձևաչափերի վերաբերյալ հստակ արտահայտված համաձայնությամբ ընդունվելիք որոշման հիման վրա: Մինչև հինգերորդ նիստն ընկած ժամանակահատվածում Ապրանքների առևտրի խորհուրդը կվերանայի և, ըստ իրադրության, կբարելավի ՄԱԳԳ 1994-ի 5, 8 և 10-րդ հոդվածների համապատասխան մասերը և կհստակեցնի անդամ երկրների՝ մասնավորապես զարգացող և թույլ զարգացած երկրների առևտրի օժանդակության պահանջներն ու գերակայությունները: Մենք պարտավորվում ենք ապահովել համարժեք տեխնիկական աջակցություն և օժանդակություն այս ոլորտում կարողություններ զարգացնելու համար:

(Դոհայի հռչակագիր, կետ 27)

6.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ԴԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ

64. Չարգացման խնդիրները միշտ ընկած են եղել ԱԶԿ շրջանակներում ընթացող առևտրի դյուրացման աշխատանքների հիմքում՝ ընդգծելով, որ առևտրի դյուրացումը երկրների առևտրային և զարգացման քաղաքականությունների հիմնական և առանցքային բաղադրիչն է:

Մաքսատուրքերի խոչընդոտները հասցնելով պատմականորեն նվազագույն մակարդակի՝ Անդամները որոշեցին կարգավորել առևտրային խոչընդոտները: Առևտրի դյուրացման բանակցությունները համարվում են գլոբալ ազատականացման ջանքերի բաղադրիչ մաս, որն անհրաժեշտ է առավել ազատ առևտրից լիարժեք օգուտներ քաղելու համար:

65. Չարգացման խնդիրների կարևորությունը արտացոլված է նաև Դոհայի բանակցային մանդատում: Նրա համաձայն, բանակցությունների հատուկ նպատակն է ընդլայնել տեխնիկական աջակցությունն ու կարողությունների ստեղծումը: Միևնույն ժամանակ հաշվի է առնված զարգացող երկրների համար հատուկ և տարբերակված մոտեցումը: Ընդունված է, որ ՀՏՄ սկզբունքը պետք է տարածվի անցումային ժամանակաշրջանի տրամադրման սահմանների վրա: Համաձայն բանակցային լիազորությունների՝ զարգացող և թույլ զարգացած Անդամները պարտավոր չեն լինի իրենց կարողությունները գերազանցող ներդրումներ կատարել ենթակառուցվածքային ծրագրերում: Բավական զգալի զիջումներ են շնորհվում ԹՉԵ-ին, որոնք պարտավոր կլինեն միայն ստանձնել այնքան պարտավորություններ, որքան անհրաժեշտ կլինեն իրենց զարգացման, ֆինանսական և առևտրային կարիքները բավարարելու համար կամ համապատասխան կլինեն իրենց վարչարարական և կառուցվածքային կարողությունների հետ: Չարգացմանը առնչվող խնդիրները նաև արտացոլված են առևտրի դյուրացման կարիքները ու առաջնահերթությունները որպես բանակցությունների անբաժան մաս դիտելու բանակցային լիազորության մեջ:

6.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ

66. Առևտրի դյուրացման բանակցությունները ընթացել են Անդամների կողմից գրավոր և բանավոր ներկայացումների միջոցով՝ հիմնվելով Հունիսյան փաթեթի Հավելված Դ-ում սահմանված և Հոնգկոնգի Նախարարական համաժողովի ընթացքում նախանշված ուղեցույցների վրա: Բանակցությունների ներքո քննարկման էր դրվել ավելի քան 140 ներկայացումներ, որոնցից շատերը արվել էին զարգացող երկրների կողմից: Դրանք վերաբերում էին բանակցվող խնդիրներին և առևտուրը դյուրացնելու իրենց պարտավորություններին: Գրավոր ներդրումներ ևս արվել են ԹՉԵ-ի կողմից, որոնք հաճախ միավորվում են զարգացած երկրներից իրենց գործընկերների հետ:

67. Բանակցային մանդատի բոլոր բաղադրիչների շուրջ մի շարք քննարկումներից հետո Անդամները ներկայացրեցին սկզբնական առաջարկությունների («առաջին սերունդ») և միավորված առաջարկությունների («երկրորդ սերունդ») մշակված տարբերակը տեքստի տեսքով («երրորդ սերունդ»): Դրանք բոլորը հավաքված են պարբերաբար թարմացվող փաստաթղթի մեջ (TN/TF/W/43՝ համապատասխան վերանայումներով), որը հանդիսացավ Բանակցային խմբի ապագա քննարկումների հիմքը:

2006 թ-ի հունիսի 27-28-ին կայացած Գլխավոր խորհրդի հանդիպմանը ղեկավարը զեկուցեց առևտրի դյուրացման բանակցությունների ընթացքի վերաբերյալ՝ ներկայացնելով TN/TF/W/43/Rev.9 փաստաթուղթը որպես բանակցությունները շարունակելու հիմք:

68. Հիմնվելով հատուկ և տարբերակված մոտեցման խնդիրների շուրջ բանակցությունները խորացնելու վերաբերյալ Հոնգկոնգի Նախարարական հռչակագրի Հավելված Ե-ի վրա՝ Անդամները հատուկ ջանքեր հատկացրեցին այդ հարցերում տպավորիչ արդյունքների հասնելու նպատակով: Չզալի առաջընթաց է նաև գրանցվել տեխնիկական աջակցության բնագավառում, որը ևս առանձնացված էր Հոնգկոնգի Նախարարական հռչակագրի Հավելված Ե-ում: Անդամ երկրները ներկայացրեցին էական առաջարկություններ՝ բանակցային խմբում քննարկվող հիմնական հարցի շուրջ: Առաջարկություններից երկուսը ներկայացվեցին տեքստի ձևով: Առաջինը ներկայացված է զարգացած և զարգացող երկրների խմբի կողմից և առաջարկում է առևտրի դյուրացման պարտավորությունների կատարման աստիճանական մեխանիզմ, որն իր մեջ ընդգրկում է տեխնիկական աջակցության կարևոր տարրեր (TN/TF/W/137 և համապատասխան լրացում): Տեքստային առաջարկ նույնպես ներկայացվեց զարգացող երկրների հիմնական խմբի կողմից (TN/TF/W/142), որը գաղափարներ էր ներկայացնում հատուկ և տարբերակված մոտեցման, տեխնիկական աջակցության և կարողությունների ստեղծման աջակցության համար:

69. Աշխատանքներ էին ընթանում նաև էական կարիքների գնահատման ոլորտում: Համապատասխան ծրագիրը, որը ներառում է տարածքային և ազգային գործընթացները աշխարհի բոլոր մասերում, ԱՀԿ քարտուղարության և առնչվող միջազգային կազմակերպությունների (մասնավորապես՝ Համաշխարհային բանկի, Համաշխարհային մաքսային կազմակերպության, ՄԱԿ-ի Առևտրի և զարգացման հանձնաժողովի, ինչպես նաև Արժույթի միջազգային հիմնադրամի) միացյալ նախաձեռնություն է: Այն իրագործվում է ինքնազնահատման ուղեցույցի հիման վրա, որը մշակված է հատուկ այդ նպատակով (TN/TF/W/143):

6.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՅԵՏԱՔՐՔՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

70. Բացի տեխնիկական աջակցության և կարողությունների ստեղծման հարցերից, մեծ ուշադրություն է դարձվել զարգացող երկրների կարիքներին և առաջնայնություններին՝ գնահատելու ՀՏՄ իրականացման ծախսերը: Հետագայում հղում է կատարվել փոխկապակցելու Հուլիսյան փաթեթի Հավելված Դ-ի տարրերը և հավասարակշռված արդյունքի համար կարիքները:

Ուշադրություն է կենտրոնացվել նաև համապատասխան կարգավորման շրջանակի զարգացման և ճշգրտման վրա՝ զարգացող երկրների առևտուրը ընդլայնելու և մեծացնելու նպատակով: Այդ առումով դեպի ծով ելք չունեցող երկրների (ինչպես նաև դեպի ծով ելք ունեցող Անդամների) համար հատկապես խիստ առաջնային են տարանցիկ ապրանքաշրջանառության խնդիրները:

Առևտրի դյուրացման տարածքային մոտեցումները դարձել են հետաքրքրությունների ոլորտ մի շարք փոքր տնտեսություն ունեցող երկրների համար (TN/TF/W/129/Rev. 1), հատկապես տեխնիկական աջակցության և կարողությունների ստեղծման դրույթների և պահանջների կատարման տեսանկյունից: Այնպիսի խնդիրներ, ինչպիսիք են արտադրության մասշտաբի աճով պայմանավորված տնտեսությունը, ռեսուրսների մաքսիմալացումը և նպատակաուղղված աջակցությունը, ընդգծվեցին որպես առևտրի դյուրացման քննարկումների համար կարևոր հիմնակետեր:

71. Տեխնիկական աջակցության և կարողությունների ստեղծման ոլորտում կոչ է արվել աջակցություն իրականացնելու բանակցությունների ընթացքում և դրանց եզրակացություններից հետո՝ յուրաքանչյուր փուլի համար առաջարկված մի շարք կոնկրետ միջոցներով: Բանակցություններում լիարժեք մասնակցություն ունենալու և դրանց ընթացքից օգուտ քաղելու նպատակով զարգացող և թույլ զարգացած երկրների համար այսպիսի աջակցությունը կենսական նշանակություն ունի: Պահանջվում էր, որ այդ աջակցությունը լինի պատշաճ, արդյունավետ և օպերատիվ՝ արտացոլելով զարգացող երկրների առևտրի դյուրացման կարիքները և առաջնայնությունները: Հղում էր արվել նաև բազմաթիվ օգնության տրամադրողների միջև համագործակցությունը և համակարգումը ընդլայնելու վրա՝ այդ աշխատանքների արդյունավետությունը բարձրացնելու և հնարավոր կրկնությունից խուսափելու նպատակով: Առևտրի դյուրացման կարիքների և առաջնահերթությունների պարզաբանումը զարգացող Անդամ երկրների համար առանցքային մեկ այլ հիմնահարց է՝ նրանց առաջադիմությանն ու աջակցմանն ուղղված պահանջներով հանդեմ:

72. Հատուկ և տարբերակված մոտեցումը բանակցությունների մեկ այլ հիմնասյուն է, ինչպես նաև անհրաժեշտ նախապայման է դրանց հաջող ընթացքի համար: Ինչպես և տեխնիկական աջակցության և կարողությունների ստեղծման դեպքում, ՀՏՄ դրույթները պետք է լինեն պատշաճ, արդյունավետ և գործնական կիրառելի: Հետագայում ներկայացվել են պահանջներ՝ բանակցությունների արդյունքների իրականացման մեջ ավելի ճկուն լինելու համար:

73. Չարգացող երկրների կողմից բարձրացված այն հիմնահարցերը, որոնք վերաբերում են գոյություն ունեցող կանոնակարգային շրջանակների բարելավմանը և պարզեցմանը, առնչվում են ՄԱԳՀ-ի համապատասխան հողվածներին: Առաջարկները տարածվում են արտահանման և ներմուծման վճարների առնչվող միջոցների թափանցիկության մեծացման և ոչ խտրական մոտեցման նախաձեռնություններից մինչև տարանցիկ ապրանքաշրջանառությանն ուղղված հարցերը:

Դեպի ծով ելք չունեցող երկրները հատկապես ակտիվ են եղել այս հիմնահարցերից մի քանիսին հետամուտ լինելու մեջ: Այս առաջարկների հիմքում ընկած ընդհանուր նպատակները ավելի մեծ առևտրային հնարավորություններն են, որոնք հաշվի են առնում զարգացող երկրների կոնկրետ կարիքները:

6.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԿՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ

74. Առևտրի բնագավառում գործարքային ծախսերի նվազեցումը կարող է նպաստել համաշխարհային տնտեսությունում արդյունավետ մրցակցելու երկրների ունակության նշանակալից բարելավմանը: Սա լայնորեն ճանաչվել է զարգացող և ԹՉԵ-ի կողմից, որը նույնպես ցույց է տալիս առևտրի դյուրացման կարևորությունը իրենց զարգացման միտումների համար: Նշելով տեխնիկական աջակցության և կարողությունների ստեղծման կարիքը, զարգացած և ԹՉԵ-ը հատուկ ուշադրություն են բևեռել այն եկամուտների նկատմամբ, որոնք իրենք կանխատեսում են իրենց փոքր և միջին բիզնեսների մրցունակության մեծացման շնորհիվ: Սա մասնավորապես վերաբերում է դեպի ծով ելք չունեցող զարգացող երկրներին և ԹՉԵ-ին, որոնց համար տարանցիկ ապրանքաշրջանառության և անդրսահմանային առևտրի դյուրացումը կարող է ակնհայտորեն ազդել իրենց ներմուծման գների իջեցման և համաշխարհային շուկայում իրենց արտահանման մրցունակության բարձրացման վրա: Պատվիրակությունների կողմից բանակցային խմբին ներկայացրած ազգային փորձերը, ինչպես նաև գործընթացին ամնչվող մի շարք միջազգային կազմակերպությունների կողմից ներկայացված բազմաթիվ ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս օգուտների հնարավոր շրջանակները, որոնք կարող են ստացվել առևտրի դյուրացման վերաբերյալ միջոցների իրականացման դեպքում: Այն ներառում է եկամուտների հավաքագրման աճը, սահմանային հսկողության և անվտանգության բարելավումը, վարչական ծախսերի նվազեցումը, օտարերկրյա ներդրումների խրախուսումը, ինչպես նաև ներքին և արտահանման շուկաներում տեղական բիզնեսի մրցունակության մեծացումը: Չարգացող երկրները կարող են նաև մեծ եկամուտներ քաղել առևտրային միջավայրի անընդհատ աճող թափանցիկությունից և կանխատեսելիությունից:

7. ՀԱՏՈՒԿ ԵՎ ՏԱՐՔԵՐԱԿՎԱԾ ՄՈՏԵՑՈՒՄ

44. Մենք վերահաստատում ենք, որ հատուկ և տարբերակված մոտեցման մասին դրույթները հանդիսանում են ԱՅԿ համաձայնագրերի անբաժանելի մասը: Մենք նշում ենք արտահայտած մտահոգությունների մասին, որոնք վերաբերում են զարգացող երկրների՝ մասնավորապես թույլ զարգացած երկրների առջև ծառայած առանձնակի սահմանափակումները վերացնելու գործում վերոնշյալ դրույթների գործողությանը: Այդ կապակցությամբ, նշում ենք նաև, որ որոշ անդամ երկրներ առաջարկել են շրջանակային համաձայնագիր կնքել հատուկ և տարբերակված մոտեցման վերաբերյալ (WT/GC/W/442): Ուստի համաձայնվում ենք, որ հատուկ և տարբերակված մոտեցման վերաբերյալ բոլոր դրույթները պետք է վերանայել՝ դրանք ուժեղացնելու, առավել հստակ, արդյունավետ և կիրառական դարձնելու նպատակով: Այս կապակցությամբ, մենք հաստատում ենք հատուկ և տարբերակված մոտեցման վերաբերյալ աշխատանքային ծրագիրը, որը մանրամասն շարադրված է «Իրականացմանն առնչվող հիմնախնդիրների և մտահոգությունների մասին» որոշման մեջ:

(Դոհայի հռչակագիր, կետ 44)

7.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ

75. Հատուկ և տարբերակված մոտեցումը հանդիսանում է ԱՅԿ համաձայնագրերի անբաժանելի մասը, արտացոլում է ԱՅԿ լայն անդամակցության տարաբնույթ իրականությունը, Անդամների տնտեսական անհամաչափությունը և առևտրային համակարգի տնտեսական շահույթների համաչափ բաշխման անհրաժեշտությունը բոլոր Անդամների միջև: Չնայած զարգացող երկրների մեծ մասը ընդունում են, որ ՀՏՄ համապատասխան դրույթների միջոցով բազմակողմ առևտրային համակարգը նպատակ ունի լուծելու նրանց խնդիրների մի մասը, այնուամենայնիվ այդ երկրներից շատերը միաժամանակ համոզված են, որ դեռ շատ բան պետք է արվի այդ դրույթների արդյունավետության և գործառնական կիրառման մեծացման նպատակով: Արտահայտված մտահոգություններից մեկն այն է, որ ՀՏՄ դրույթները հիմնականում ձևակերպված են «լավագույն ջանքեր գործադրելու» լեզվով, և ավելի շուտ համոզում են Անդամներին այդ ուղղությամբ իրականացնելու որոշակի քայլեր, քան այդ գործողությունները և քայլերը դարձնում են պարտադիր և ամրագրված:

76. ՀՏՄ հիմնադրույթների զարգացման ընդլայնման վերաբերյալ կարելի է դատել ԱՅԿ Առևտրի և զարգացման հանձնախմբի Հատուկ նիստում շահագրգիռ երկրների կողմից կատարված տարբեր առաջարկություններից: Աֆրիկյան խումբը, որը ՀՏՄ հիմնական կողմակիցներից մեկն է, պնդում է, որ «հատուկ և տարբերակված մոտեցման նպատակը պետք է լինի զարգացած և զարգացող Անդամների միջև անհամաչափությունների վերացումը և զարգացող և թույլ զարգացած Անդամներին աջակցության ցուցաբերումը՝ համաձայնագրերից էական շահույթ ստանալու համար անհրաժեշտ կարգավորումներ և ճշգրտումներ կատարելու հարցում և բազմակողմ առևտրային համակարգում նրանց համար շուկայի մատչելիության ապահովումը, ինչը կոյուրացնի նրանց արագ տնտեսական զարգացումը» (TN/CTD/W/3/Rev.2): Աֆրիկյան խումբը նշում է, որ ՀՏՄ դրույթների կիրառման իր փորձի համաձայն, նման դրույթները ավելի լավ են գործնականում իրականացվում, երբ նրանք ունեն ամրագրված պարտավորությունների տեսք:

ԹՁԵ-ը, որոնք նույնպես կենտրոնական դերակատարություն ունեն այս աշխատանքներում, գտնում են, որ զարգացող Անդամները, մասնավորապես ԹՁԵ-ը, կանգնում են որոշակի խնդիրների առջև, որոնք սահմանափակում են բազմակողմանի առևտրային համակարգում նրանց մասնակցության շահութաբերությունը և արդյունավետությունը (TN/CTD/W/4): Այդ պատճառով նրանք համոզված

են, որ նույն տեսակի և մակարդակի պարտավորությունների ստանձնումը, որոնք ստանձնվել են նաև այլ Անդամների կողմից, խոչընդոտել են իրենց զարգացման հիմնախնդիրների լուծմանը և միջազգային առևտրային համակարգում էական մասնակցությանը: ԹՁԵ-ը պնդում են, որ ՅՏՄ դրույթները պետք է նրանց տրամադրեն ներքին արդյունաբերությանը աջակցելու նպատակով միջոցներ ձեռնարկելու ճկունություն և նրանք պետք է պարտավոր լինեն ստանձնելու միայն այնպիսի պարտավորություններ, որոնք համապատասխանում են իրենց առևտրի, զարգացման և ֆինանսական կարիքներին:

7.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ

77. Հատուկ նիստին ներկայացված 88 առաջարկներից (հիմնականում՝ ԹՁԵ-ի և Աֆրիկյան խմբի կողմից) երեսուներեքը վերաբերվում և հղվում էին այլ բանակցային խմբերին և ԱՀԿ մարմիններին: Մնացած 50 առաջարկներից Անդամների կողմից սկզբունքային համաձայնություն է ձեռք բերվել բանուլթի վերաբերյալ: Այդ առաջարկները, որոնք դեռևս պետք է ընդունվեն, ամրագրված են JOB(03)/150/Rev.2 փոստաթղթի Հավելված Գ-ում: Հոնգկոնգում կայացած Նախարարական համաժողովում Անդամներն ընդունեցին ԹՁԵ-ի մնացած հինգ առաջարկները: Հինգ առաջարկների ընդունված տեքստերը բերված են Հոնգկոնգի հռչակագրի Հավելված Զ-ում:

78. Հոնգկոնգում ընդունված ԹՁԵ-ի հինգ առաջարկները ներառում են որոշումն այն մասին, որ զարգացած Անդամները ԹՁԵ-ից ծագում ունեցող ապրանքների առևձվազն 97 տոկոսի համար պետք է ապահովեն առանց տուրքերի և քվոտաների շուկայի մատչելիություն: Անդամները նույնպես պետք է ապահովեն, որ ԹՁԵ-ից կատարվող ներմուծումների նկատմամբ կիրառվող ծագման արտոնյալ կանոնները լինեն թափանցիկ, պարզ և խթանեն շուկայի մատչելիության դյուրացմանը: Հոնգկոնգի Հռչակագրի Հավելված Զ-ում ներառված այլ որոշումները սահմանում են, մասնավորապես ճկունության հնարավորություն տալ ԹՁԵ-ն՝ ԱՀԿ Առևտրին առնչվող ներդրումային միջոցների մասին համաձայնագրում, նրանց համար պարզեցնել ազատումների գործընթացը, մեծացնել համաձայնագրերի ներդաշնակությունը այլ միջազգային կազմակերպությունների հետ՝ ապահովելու համար տեխնիկական աջակցության և կարողությունների մեծացման ծրագրերի առավել նպատակաուղղվածությունը:

79. Ի լրումն, Հոնգկոնգում նախարարները առաջարկեցին Հատուկ նիստին և այլ մարմիններին՝ ամբողջականացնելու և ավարտելու համաձայնագրերին առնչվող մնացած առաջարկների վերանայումը և, որոշում կայացնելու նպատակով, մինչև 2006թ-ի դեկտեմբեր ամիսը զեկուցել ԱՀԿ Գլխավոր խորհրդին: Հատուկ նիստը ստացել է նաև հրահանգ՝ վերսկսելու այլ բաց մնացած հարցերով, այդ թվում նաև միջնուղային հարցերով աշխատանքը և կանոնավոր կերպով զեկուցելու Գլխավոր խորհրդին:

80. Բանակցությունները վերսկսելուց հետո, Հատուկ նիստի աշխատանքը կենտրոնացել էր 16 մնացած առաջարկների վրա՝ հնարավորինս սեղմ ժամկետում այդ բոլոր առաջարկներով հստակ հանձնարարականներ տալու նպատակով: Տեքստին վերաբերվող քննարկումները հիմնականում կենտրոնացել էին մնացած առաջարկներից յոթի վրա, որոնցից վեց առաջարկությունների ուղղու-

թյամբ Անդամները ի վիճակի եղան առաջարկել վերանայված տեքստեր: Մնացած ինը առաջարկներում առկա էին լուրջ անհամաձայնություններ և, եթե Անդամները չկարողանան առաջարկել նոր գաղափարներ կամ այլընտրանքային լեզու, առաջընթացը կբարդանա:

81. Համաձայնագրերին առնչվող առաջարկությունների քննարկումների ընթացքում ԹՁԵ-ը շարունակում էին շեշտել առանց տուրքերի և քվոտաների շուկայի մատչելիության մասին որոշման արագ և արդյունավետ կիրառման անհրաժեշտությունը: Այդ համատեքստում, ԹՁԵ-ները Հատուկ նիստում կատարել են պաշտոնական երկու ներկայացում: Մեկը՝ ծագման կանոնների վերաբերյալ, մյուսը՝ շուկայի մատչելիության (համապատասխանաբար՝ TN/CTD/W/30 և TN/CTD/W/31):

Որոշ Անդամներ արտահատել են որոշումը կիրառելու մասին իրենց մտադրությունը: Մասնավորապես, Ճապոնիան վերջերս հայտնել է ԹՁԵ-ի համար իր վերանայված արտոնությունների ընդհանրացված համակարգի շեմը, ըստ որի, ԹՁԵ-ի համար առանց տուրքերի և քվոտաների շուկայի մատչելիության ծածկույթը հասցվել է մինչև 98 տոկոս (WT/COMTD/N/2/Add.14):

82. Անդամների մեծամասնությունը համարում է, որ դեռևս բաց մնացած հարցերի համար մոնիտորինգի մեխանիզմը դիտվում է որպես ՀՏՄ դրույթների արդյունավետության և գործնական իրականացման շարունակական վերանայման կարևոր քայլ: Այդ պատճառով Անդամները համաձայնվել են, որ մնացած հարցերով աշխատանքը սկսվի այդ մեխանիզմի հնարավոր տարրերի, այդ թվում՝ նրա հնարավոր սահմանների և կառուցվածքի քննարկմամբ: Քննարկումների գործընթացի դյուրացման նպատակով ԱՀԿ քարտուղարությունը կազմել է մի փաստաթուղթ, որտեղ ներառվել են մոնիտորինգի մեխանիզմի վերաբերյալ նախկինում կատարված բոլոր առաջարկությունները:

7.3. ՉԱՐԳԱՅՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ՀԱՐՑԵՐԸ

83. Հատուկ նիստի քննարկմանը ներկայացված առաջարկների համատեքստում զարգացող երկրներին հետաքրքրող հատուկ հարցերը ներառում են հետևյալը՝

- բազմակողմ կանոնների ճկունություն, որը արտացոլում է նրանց մտահոգություններն ու կարիքները,
- անցումային պայմանավորվածություններ՝ իրենց զարգացման նպատակներին հասնելու համար,
- գործող ընթացակարգերի դյուրացում, ներառյալ ճկունության ավելացումը և անցումային ժամանակաշրջանների երկարաձգումը՝ որոշակի խնդիրներին ժամանակային և արդյունավետ արձագանք տալու համար,
- զարգացող երկրների կողմից ստանձնած պարտավորությունների ոչ ամբողջական փոխադարձություն,
- տեխնիկական աջակցության և կարողությունների աճի ընդլայնացված և նպատակաուղղված ծրագրեր, որոնք կօգնեն երկրներին իրականացնելու ԱՀԿ կանոնները,
- միջոցներ, որոնք զարգացող երկրներին կտրամադրեն արտահանման համար հետաքրքրություն առաջացնող ապրանքների լրացուցիչ և կանխատեսելի շուկայի մատչելիություն,

- ⊙ թույլ զարգացած երկրներին առանց տուրքերի և քվոտաների շուկայի մատչելիություն ապահովելու մասին որոշման գործնական իրականացում,
- ⊙ ՀՏՄ դրույթների պարտադիր դարձնելը՝ արձագանքելով բազմաթիվ զարգացող երկրների մտահոգություններին այն մասին, որ այդ դրույթներից մեծամասնությունը ձևակերպված չեն ամրագրված տեսքով,
- ⊙ բարելավված ներդաշնակ պայմանավորվածություններ, որոնք կապահովեն, որպեսզի ԱՀԿ կանոններով տրամադրված ճկունությունը չնվազի այլ կազմակերպությունների կողմից ստանձնած պարտավորությունների պատճառով:

7.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԿՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ

84. Չնայած այն բանին, որ դժվար է թվարկել ՀՏՄ աշխատանքային ծրագրից շահույթները, կարելի է ասել, որ շահույթն ավելանալու է ՀՏՄ դրույթներն ավելի ստույգ, արդյունավետ և պարտավորեցնող դարձնելուն զուգընթաց: Պարզ է, որ զարգացող, մասնավորապես ԹՁԵ-ին աջակցելու համար ՀՏՄ դրույթները պետք է արձագանքեն նրանց խնդիրներին և արտացոլեն դրանք: Որոշ զարգացող Անդամների կարծիքով, նրանց կողմից ԱՀԿ-ում ստանձնած պարտավորությունները նվազեցրել են ճկունությունը իրենց զարգացման քաղաքականության և միջոցների ընդունման հարցում: Նշված համատեքստում նրանք ներկայացրել են մի շարք առաջարկներ, որոնք ուղղված են ԱՀԿ կանոններում իրենց համար գործող ճկունության ավելացմանը և, հետևաբար, իրենց ռազմավարական քաղաքականությունների համար տրամադրում են որոշ աստիճան:

85. Չարգացող Անդամները նույնպես անցումային ժամանակաշրջանները համարում են ՀՏՄ կարևոր տարր, որը նրանց տրամադրում է որոշակի պարտավորությունների կատարման համար ավելի շատ ժամանակ: Այնուամենայնիվ, այդ անցումային ժամանակաշրջաններից շատերը, եթե ոչ բոլորը, արդեն իսկ անցել են, և զարգացող երկրները, մասնավորապես ԹՁԵ-ը սպասում են անցումային ժամանակաշրջանների երկարաձգման մասին իրենց խնդրանքների դրական լուծմանը: Կան մի շարք առաջարկներ, կապված զարգացող և թույլ զարգացած երկրների զարգացման կարիքների համար ավելի կանխատեսելի և նպատակային տեխնիկական աջակցության անհրաժեշտության հետ: Կան նաև մի շարք առաջարկներ, որոնք նպատակ ունեն զարգացնելու նման տեխնիկական աջակցություն տրամադրելու հարցում այլ կազմակերպությունների հետ ներդաշնակ պայմանավորվածությունները:

8. ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՅԵՏ ԿԱՊՎԱԾ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

12. Մենք հույժ կարևորություն ենք տալիս անդամ երկրների կողմից բարձրացված իրականացմանն առնչվող դրույթներին ու խնդիրներին և հաստատակամ ենք համապատասխան լուծումներ գտնել դրանց համար: Այս կապակցությամբ և հղում կատարելով Գլխավոր խորհրդի 2000 թվականի մայիսի 3-ի և դեկտեմբերի 15-ի որոշումներին՝ մենք, ի լրումն, ընդունում ենք իրականացմանն առնչվող դրույթների և խնդիրների վերաբերյալ որոշումը (WT/MIN(01)/17 փաստաթղթով)՝ քննարկելու անդամ երկրների առջև ծառայած իրականացմանն առնչվող մի շարք խնդիրներ: Մենք ընդունում ենք, որ իրականացմանն առնչվող նշանակալի խնդիրների շուրջ բանակցությունները պետք է հանդիսանան մեր կողմից ընդունվող աշխատանքային ծրագրի բաղկացուցիչ մասը, և այս բանակցությունների նախնական փուլում ընդունած համաձայնագրերը պետք է դիտարկել ներքոնշյալ 47-րդ կետի դրույթների համաձայն: Այս առումով, կշարունակենք աշխատանքները հետևյալ կերպ.

ա) այն դեպքերում, երբ սույն Յոզակագրով շնորհենք բանակցային հատուկ լիազորություն, իրականացմանն առնչվող համապատասխան հարցերը կքննարկվեն այդ լիազորության ներքո,

բ) իրականացմանն առնչվող այլ էական խնդիրները կքննարկվեն որպես առաջնահերթ հարցեր՝ համապատասխան ԱՅԿ մարմինների կողմից, որոնք համապատասխան գործողություններ իրականացնելու համար կզեկուցեն ստորև նշված 46-րդ կետի ներքո ստեղծված Առևտրի վերաբերյալ բանակցությունների հանձնաժողովին մինչև 2002 թվականի վերջը:

(Դոհայի հռչակագիր, կետ 12)

8.1. ԲԱՆԱԿԱՑՄԱՆ ԶԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ

86. Ուրուգվայի փուլի համաձայնագրերի իրականացումից բխող խնդիրները որոշ զարգացող երկրների կողմից բարձրացվել են 1995թ-ին՝ ԱՅԿ հիմնադրումից մի փոքր ուշ: Ըստ նրանց, Ուրուգվայի փուլի համաձայնագրերը հավասարակշիռ չէին և չէին պարունակում այնպիսի դրույթներ, որոնք կաջակցեին բազմակողմ առևտրային համակարգին նրանց ինտեգրմանը: Կար տեսակետ, որ ԱՅԿ որոշ համաձայնագրեր, մասնավորապես Առևտրին առնչվող ներդրումային միջոցների մասին և Լրավճարների ու փոխհատուցման միջոցների մասին համաձայնագրերը, սահմանափակում են քաղաքականության այն միջոցները, որոնք կարող էին կիրառվել զարգացող երկրների կողմից՝ օտարերկրյա ուղղակի ներդրումներ ներգրավելու և ներքին նոր արդյունաբերություններին աջակցելու համար:

Մեկ այլ խնդիր բարձրացվել է փոքր և տնտեսապես թույլ զարգացող երկրների կողմից: Խնդիրը կայանում է նրանում, որ Ուրուգվայի փուլի համաձայնագրերի, մասնավորապես՝ Մտավոր սեփականության իրավունքների՝ առևտրին առնչվող հայեցակետերի մասին համաձայնագրի և Մաքսային գնահատման մասին համաձայնագրի իրականացման հետ կապված ծախսերը չափազանց շատ են դրանցից ակնկալվող օգուտների համեմատ: Որոշ զարգացող երկրներ արտահայտել են նաև իրենց դժգոհությունը՝ կապված հակազնազգման, պաշտպանական և փոխհատուցման միջոցների, ինչպես նաև ստանդարտների, սանիտարական ու բուսասանիտարական միջոցների չարաշահումների հետ:

8.2. ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿ

87. 2005թ. դեկտեմբերին Յոնգկոնգում Նախարարները վերահաստատեցին բանակցող մարմիններին և ԱՅԿ այլ շահագրգիռ մարմիններին ուղղված 2004թ. օգոստոսի որոշման («հուլիսյան փաթեթ») հանձնարարականը: Այն է՝ կրկնապատկել իրենց ջանքերը ԱՅԿ համաձայնագրերի իրականացման հետ կապված չլուծված հարցերին պատշաճ լուծումներ գտնելու համար: Նախարարները Գլխավոր տնօրենից պահանջեցին ակտիվացնելու այդ որոշման 12(բ) կետին ներքո իր խորհրդակցական գործընթացը՝ առանց վնասելու Անդամների դիրքորոշումները: Աշխարհագրական ցուցանիշումների ընդլայնմանը զուգահեռ ավելացվեց նաև ՄՍԱԱ համաձայնագրի և Կենսաբանական բազմազանության մասին կոնվենցիայի (ԿԲԿ) միջև հարաբերակցության հարցը: Նախարարները Գլխավոր տնօրենին հանձնարարեցին ԱԲՀ-ի և Գլխավոր խորհրդի յուրաքանչյուր հերթական նիստին ներկայացնել զեկուլյց իրականացման չլուծված հարցերի վերաբերյալ: Գլխավոր խորհուրդը պետք է վերանայեր առաջընթացը և ձեռնարկեր համապատասխան գործողություններ մինչև 2006թ-ի հուլիսի 31-ը:

88. 2006թ. հուլիսին կայացած Գլխավոր խորհրդի նիստի ժամանակ Գլխավոր տնօրենը զեկուլյցեց, որ չնայած բազմաթիվ խորհրդակցություններ են կայացել ԱՅ ընդլայնման հարցի վերաբերյալ, սակայն ԱՅ ընդլայնման կողմնակիցների և ընդդիմադիրների դիրքորոշումները հիմնականում անփոփոխ են մնացել: Հիմնական հարցը, որի վերաբերյալ դիրքորոշումները մնում էին տարբեր, կայանում էր նրանում, թե արդյոք գինուց և ոգելից խմիչքներից բացի, ՄՍԱԱ համաձայնագրի հոդված 22-ի ներքո այլ ապրանքների ԱՅ-ի պաշտպանության ներկայիս մակարդակը բավարար է նմանատիպ ԱՅ-ի պաշտպանության համար:

Ինչ վերաբերում է Գլխավոր խորհրդի կողմից ընդունված գործողություններին, ապա ԱՅ-ի ընդլայնման կողմնակիցները պաշտպանում էին ԱՅ-ի ընդլայնում տրամադրելու նպատակով տեքստի հիման վրա բանակցություններ սկսելու Գլխավոր խորհրդի որոշումը: Որոշ այլ պատվիրակություններ դեմ էին այդ բանակցություններին անցնելուն: Այնուամենայնիվ, այս պատվիրակությունները պատրաստակամություն հայտնեցին այս հարցով իրականացնել փաստերի վրա հիմնված աշխատանք:

89. Ինչ վերաբերում է ՄՍԱԱ համաձայնագրի և ԿԲԿ միջև հարաբերակցությանը, խորհրդակցությունները ներառում էին պատվիրակությունների հետ խորհրդակցությունների հիման վրա քննարկվող հարցերի ոչ սպառնիչ ցանկի ուսումնասիրությունը: Չնայած ցանկի հիմնախնդիրների վերաբերյալ անցկացված խորհրդակցություններում դիրքորոշումները հիմնականում մնացին անփոփոխ, այնուամենայնիվ այդ խորհրդակցությունները հնարավորություն տվեցին հստակորեն հատկորոշել տեսակետերի տարբերություններն ու համընկնումները, ինչպես նաև քաղաքականությանն առնչվող դեռևս լուծում չստացած հարցերը: Ինչ վերաբերում է Գլխավոր խորհրդի կողմից որոշվելիք գործողություններին, ապա նոր ՄՍԱԱ պարտավորության հրապարակման կողմնակիցներն աջակցում էին այսպիսի պարտավորության տրամադրման համար՝ տեքստի վրա հիմնված բանակցություններ սկսելու Գլխավոր խորհրդի որոշումը:

Որոշ այլ պատվիրակություններ դեմ են արտահայտվել բանակցություններին, սակայն նշել են համաձայնեցված նպատակները լավագույնս իրագործելու հարցի շուրջ փաստերի վրա հիմնված հետագա աշխատանք կատարելու իրենց պատրաստակամության մասին:

Իրականացման այլ չլուծված հարցերի՝ մասնավորապես ՄՍԱԱ այլ հարցերի, վճարային հաշվեկշռի, շուկայի մատչելիության, առևտրին առնչվող ներդրումային միջոցների, մաքսային գնահատման, պաշտպանական միջոցների և առևտրի տեխնիկական խոչընդոտների վերաբերյալ Գլխավոր տնօրենը զեկուցել էր, որ առաջընթաց չկա և զնդակը կողմնակիցների դաշտում է:

90. Հաշվի առնելով իրականացման չլուծված հարցերի վերաբերյալ Գլխավոր տնօրենի անցկացրած խորհրդակցությունների փակուղային վիճակը՝ Գլխավոր խորհրդի ղեկավարը նշել է, որ նա բոլոր պատվիրակություններին կարող է միայն խորհուրդ տալ լրջորեն խորհել այս իրավիճակի մասին: Նա, իր հերթին, կշարունակի շփումները պատվիրակությունների և Գլխավոր տնօրենի հետ՝ քննարկելու, թե ինչպես առաջ տանել աշխատանքն այս ոլորտում, չնայած Անդամներն իրականում չպետք է կարծեն, որ այս հարցերը կարող են զգալի առաջխաղացում ունենալ մինչև բանակցությունների ընդհանուր միջավայրի կատարելագործումը:

8.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

91. Իրականացման հետ կապված ընթացիկ հարցերը կարելի է դասակարգել չորս հիմնական ուղղությունների՝

- ա) Առաջարկներ, որոնք նպատակ ունեն ստանձնած պարտականություններն իրականացնելու համար զարգացող երկրներին ավելի երկար անցումային ժամանակահատվածներ տրամադրել,
- բ) Առաջարկներ, որոնք կպաշտպանեն զարգացող երկրների համար շուկայի մատչելիություն և կապահովեն որոշ համաձայնագրերի, օրինակ՝ ՄՍԱԱ համաձայնագրի ներքո ստացվող օգուտները,
- գ) Առաջարկներ, որոնք զարգացող երկրներին կազատեն պարտականությունների կատարումից, օրինակ այնպիսիներից, ինչպիսիք կան Առևտրին առնչվող ներդրումային միջոցների մասին համաձայնագրում,
- դ) Առաջարկներ, որոնք պահանջվում են զարգացող երկրներին տրամադրել արդյունավետ տեխնիկական աջակցություն:

8.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԿՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ

92. Իրականացման հարցերին առնչվող՝ կապված տարբեր առաջարկների, կողմնակիցները փաստել են, որ Նրանք դրանցից տնտեսական և զարգացման օգուտներ կստանան: Օրինակ՝ առաջարկներից մի քանիսն ուղղված են զարգացող երկրների շուկայի մատչելիությունը պաշտպանելուն՝ զարգացած երկրներից պահանջելով պաշտպանական չնախատեսված միջոցներ կիրառելիս հաշվի առնել նրանց շահերը: Կողմնակիցները նշել են, որ տեխնիկական աջակցությանն առնչվող առաջարկները կուժեղացնեն իրենց մարդկային և ինստիտուցիոնալ կարողությունները, և հնարավորություն կտան նրանց ադյունավետորեն մասնակցելու ստանդարտներ սահմանող մարմինների գործունեություններին: Մեկ այլ օրինակ, կողմնակիցները պնդել են, որ ՄԱԳՅ-1994-ի Յոթված XVIII-ի վերաբերյալ առաջարկները կաջակցեն իրենց տնտեսությունների կայուն աճին և զարգացմանը նպաստող ծրագրեր իրագործմանը:

93. Ինչ վերաբերում է Առևտրին առնչվող ներդրումային միջոցների մասին համաձայնագրին առնչվող առաջարկներին, կողմնակիցները նշել են, որ դրանք իրենց հնարավորություն կտան օտարերկրյա ուղղակի ներդրումներ ներգրավել իրենց տնտեսությունների որոշ կարևոր ոլորտներում: Նրանք փաստարկում են, որ օգուտ կստանան նաև տեղական արդյունաբերությունները՝ մրցունակության բարձրացման և տեխնոլոգիաների փոխանցումը հեշտացնելու առումով:

94. Չնայած ԱՑ-ի ընդլայնման վերաբերյալ ձեռնարկվել են պարզաբանման բարեհաջող աշխատանքներ, այնուամենայնիվ զարգացող երկրների վրա այդ ընդլայնման ազդեցության հարցի շուրջ դիրքորոշումները շարունակում են տարանջատված մնալ: Չարգացող երկրները հանդես են գալիս թե՛ որպես ընդլայնելու կողմնակիցներ և թե՛ ընդդիմադիրներ: Չարգացող երկրներն ու մյուս կողմնակիցները գտնում են, որ ընդլայնումը կապահովի գինուց և ոգելից խմիչքներից բացի այլ արտադրանքների ԱՑ-ի ավելի ուժեղ պաշտպանություն: Արդյունքում, ընդլայնումը կխթանի տեղական գյուղացիական տնտեսությունների զարգացումը, իսկ ԱՑ-ի ավելացված արժեքի բաղադրիչը կօգնի արտադրանքների որակի համար Նոր և առավել բարենպաստ հնարավորություններ ստեղծել՝ հատկապես փոքր, զարգացող Անդամ երկրների համար:

Ի պատասխան՝ մյուս ընդդիմախոսները նշել են, որ այդպես էլ ցույց չտրվեց, որ այդպիսի ԱՑ-ի համար պահանջվող պաշտպանության առկա մակարդակը բավարար չէ: Նրանք նաև մատնանշել են, որ ընդլայնումը ինքնին չի կարող որակով ապրանքների ԱՑ-ը դարձնել արժեքավոր շուկայական գործիք, ոչ էլ ԱՑ-ի պաշտպանությունը կարող է երաշխավորել շուկայի մատչելիությունը: Ընդդիմախոսները նաև բարձրացրել են որոշակի խնդիրներ, այդ թվում՝ ԱՑ-ի կողմից սահմանված տարածքում չգտնվող արտադրողների վրա ցանկացած ընդլայնման ազդեցության, ինչպես նաև վարչական և այլ ծախսերի հարցերը: Քարտուղարությունը 2005թ. մայիսին շրջանառեց Դոհայի աշխատանքային ծրագրի սկզբից սկսած ԱՑ-ի ընդլայնման հետ կապված հարցերի վերաբերյալ արտահայտված տեսակետների ու բարձրացված խնդիրների փաստացի ամփոփագիր (WT/GC/W/546 - TN/CW/25): Այս փաստաթուղթը տալիս է առավել ընդհանրական պատկեր՝ տվյալ հարցի շուրջ տեղի ունեցած քննարկումների մասին:

95. ՄՍԱԱ համաձայնագրի և ԿԲԿ-ի միջև հարաբերակցության վերաբերյալ հարցերը քննարկվում են երկու համատեքստերում: Իրականացման չլուծված հարցերի համատեքստում Գլխավոր տնօրենի կողմից ձեռնարկվող խորհրդակցություններից բացի, ՄՍԱԱ խորհրդի հերթական նիստերում իրականացվում է առկա խնդիրների և առաջարկությունների ինտենսիվ հետազոտում՝ Դոհայի հռչակագրի 19-րդ կետի և Յունգկոնգի հռչակագրի 44-րդ կետի համաձայն: ԱՅԿ քարտուղարությունը 2006թ. փետրվարին տարածեց ՄՍԱԱ համաձայնագրի և ԿԲԿ-ի միջև հարաբերակցության վերաբերյալ արտահայտված տեսակետների և բարձրացված խնդիրների մասին ամփոփագրի վերանայված տարբերակը (IP/C/W/368/Rev. 1), որը ամենայն մանրամասնությամբ ներկայացնում է այս հարցի շուրջ ՄՍԱԱ խորհրդում անդամների ներկայացրած դիրքորոշումները:

Գլխավոր տնօրենի կողմից իրականացման չլուծված հարցերի շուրջ անցկացված խորհրդակցությունների վերաբերյալ զարգացող երկրների մի մեծ խումբ կրկնել է իր առաջարկը՝ ՄՍԱԱ համաձայնագրում լրացում կատարելու վերաբերյալ, որտեղ կսահմանվի արտոնագրերի հայտերի հրապարակման պահանջ՝ նպատակ ունենալով խուսափել ոչ ճիշտ արտոնագրերից և աջակցել ազգային մատչելիության և շահույթի բաշխման ռեժիմի համապատասխանությանը:

Կողմակից զարգացող երկրները նշել են, որ ՄՍԱԱ համաձայնագրի և ԿԲԿ-ի միջև հարաբերակցության վերաբերյալ բավարար արդյունքները վճռական դեր են խաղում Դոհայի աշխատանքային ծրագրի զարգացման համար: Որոշներն այն կարծիքին են, որ այսպիսի դեպք չի եղել, և որ այսպիսի առաջարկը ոչ անհրաժեշտ է, և ոչ էլ համապատասխանում է այս ոլորտում ընդհանուր նպատակներին հասնելու համար, որոնք կարող են արդյունավետությամբ իրականացվել այլ եղանակների միջոցով՝ առանց ներգրավվելով արտոնագրերի համակարգում:

9. ԱՅԿ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

28. Անդամների կողմից այս միջոցներն աճող կերպով կիրառելու և փորձառություն ձեռք բերելու համատեքստում՝ մենք համաձայնվում ենք վարել բանակցություններ, որոնք նպատակաուղղված կլինեն ՄԱԳՅ 1994-ի Յոթված VI-ի իրականացման և Լրավճարների և փոխհատուցման միջոցների մասին համաձայնագրերի սկզբունքները հստակեցնելուն և բարելավելուն՝ պահպանելով վերոնշյալ համաձայնագրերի հիմնական հասկացությունները, սկզբունքներն ու գործունեությունը և վերջիններիս միջոցներն ու նպատակները և հաշվի առնելով զարգացող և թույլ զարգացած անդամների պահանջները: Բանակցությունների նախնական փուլում բանակցային կողմերը կառանձնացնեն այն դրույթները, ներառյալ առևտուրը խաթարող գործողություններին առնչվող սկզբունքները, որոնք ցանկանում են հստակեցնել և բարելավել հետագա փուլում: Այս բանակցությունների համատեքստում բանակցող կողմերը պետք է նաև ձգտեն հստակեցնել և բարելավել ձկնարդյունաբերությանը հատկացվող լրավճարների մասին ԱՅԿ սկզբունքները՝ հաշվի առնելով զարգացող երկրների համար այս ճյուղի կարևորությունը: Նշում ենք, որ ձկնարդյունաբերության լրավճարների մասին խոսվում է 3 1-րդ կետում:

29. Մենք նաև համաձայնվում ենք վարել այնպիսի բանակցություններ, որոնք նպատակաուղղված կլինեն տարածաշրջանային առևտրային համաձայնագրերին առնչվող ԱՅԿ առկա դրույթների ներքո գործող սկզբունքներն ու ընթացակարգերը հստակեցնելուն և բարելավելուն: Բանակցությունները պետք է հաշվի առնեն տարածաշրջանային առևտրային համաձայնագրերի զարգացման կողմերը:

(Դոհայի հռչակագիր, կետեր 28 և 29)

9.1. ՀԱԿԱԳՆԱԳՑՈՒՄ, ԼՐԱՎՃԱՐՆԵՐ ԵՎ ՓՈԽՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ, ԱՅԴ ԹՎՈՒՄ ԶԿՆԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՏԿԱՑՎՈՂ ԼՐԱՎՃԱՐՆԵՐ

ա) Բանակցային հիմնախնդիրներ և զարգացումներ

96. 1995թ-ից սկսած իրականացված հակազնազգման բոլոր հետաքննությունների մոտ 45 տոկոս վերաբերում էին զարգացող երկրների արտահանումներին: Մինևուն ժամանակ, զարգացող Անդամները նույնպես հանդիսանում են հակազնազգումից հիմնական օգտվողները: Դրանց թիվը կազմում է 1995թ-ից իրականացված հակազնազգման բոլոր ուսումնասիրությունների մոտ 60 տոկոսը: Մի շարք զարգացող Անդամներ հանդես են եկել հակազնազգման կանոնների խստացման առաջարկով: Չարգացող Անդամների մեկ այլ խումբ էլ (ներառյալ հակազնազգման կանոնների խստացում առաջարկողների մի մասը) հանդես եկան այդ կանոնները զարգացող երկրի ուսումնասիրություն իրականացնող մարմինների համար չափից դուրս բարդացնելու դեմ՝ պաշտպանելով իրենց շահերը որպես հակազնազգման օգտագործողներ:

97. Լրավճարներին վերաբերող կարգերը զարգացող երկրների համար տարբերակված են՝ հիմնվելով նրանց զարգացման մակարդակի և որոշ այլ գործոնների վրա: Ընթացիկ մոտեցման նման բազմազանությունը արտացոլված է տարբեր առաջարկներով ներկայացված դիրքորոշումների մեջ: Դրանք վերաբերվում են լրավճարներին վերաբերվող կարգերի ուժեղացմանը և ԱՅԿ Լրավճարների և փոխհատուցման միջոցների մասին համաձայնագրի հատուկ և տարբերակված մոտեցման դրույթներում առաջարկված փոփոխություններին:

Վերջապես, ձկնարդյունաբերության լրավճարների ոլորտում որոշ զարգացող Անդամներ նախընտրում են քիչ բացառություններով և սահմանափակ ՀՏՄ-ով հատուկ կարգեր, մինչդեռ մյուսները կողմ են ավելի մեծ բացառություններով նոր կարգերին:

բ) Բանակցությունների ընթացիկ իրավիճակ

98. Հոնգկոնգում Անդամները հորդորել են Կանոնների բանակցային խմբին (ԿԲԽ) արագացնել բանակցությունների գործընթացը Դոհայի լիազորությունների բոլոր բնագավառներում՝ ներկայացված կամ ներկայացվելիք մանրամասն տեքստային առաջարկների հիման վրա: Մինևույն ժամանակ, նրանք պահանջել են հնարավորին շուտ ավարտել ԱՀԿ ՀԳ և ԼՓՄ համաձայնագրերի վերաբերյալ երկրների կողմից ներկայացված առաջարկությունների վերլուծության գործընթացը: Բանակցային խմբի ղեկավարը նույնպես լիազորվել էր պատրաստել ՀԳ և ԼՓՄ համաձայնագրերի ամբողջականացված տեքստերը, որոնք կարող էին հիմք ծառայել բանակցությունների վերջնական փուլի համար: Նախարարական համաժողովից հետո և նախարարներից ստացված հրահանգներին համապատասխան՝ բանակցային խումբն արագացրեց իր աշխատանքները ոչ պաշտոնական լիազումար նիստերում, ինչպես նաև ԿԲԽ ղեկավարի կողմից անցկացված երկկողմ և բազմակողմ խորհրդակցություններում:

99. ԱԲՀ-ին ներկայացրած իր 2006թ. հուլիսի 27-ի զեկույցում (TN/RL/19), ԿԲԽ ղեկավարը նշեց, որ Անդամներն առանձին առանձին, և բանակցային խումբը իր միասնության մեջ, կատարել են տեքստային առաջարկությունների վերլուծման համար պահանջվող բոլոր գործողությունները մինչև հունիս ամսվա վերջը:

Այդ զեկույցից հետո ԿԲԽ-ն շարունակեց կատարել որոշ տեխնիկական աշխատանք՝ մասնավորապես կենտրոնանալով ինչպես ձկնարդյունաբերության լրավճարների և հորիզոնական լրավճարների դրույթների վրա, այնպես էլ նշված բնագավառներում ներկայացված նոր առաջարկների վրա:

գ) Չարգացող երկրներին հետաքրքրող հարցեր

100. Հակազնազգմանը վերաբերվող առաջարկների մեծ մասը ներկայացվել են հակազնազգման բանակցությունների կողմնակիցների խմբի կողմից, որոնց մեջ մտնում են նաև որոշ զարգացող Անդամներ: Չարգացող և զարգացած Անդամները նաև անհատական կարգով ներկայացրել են նաև հակազնազգման և փոխհատուցման տուրքերի տարբեր տեսանկյուններին վերաբերվող առաջարկներ: Հակազնազգման բանակցությունների կողմնակիցների առաջարկները հիմնականում ուղղված են հակազնազգման միջոցների կիրառման կանոնների խստացմանը ինչպես առանձին դրույթների (ինչպե՞ս են հաշվարկվում գնազգման սահմանները և ինչպե՞ս են որոշվում վնասները և դրանց առաջացման պատճառները), այնպես էլ տուրքի կիրառման և ուսումնասիրության ընթացակարգերի նկատմամբ: Ի լրումն, մի շարք Անդամներ կարևորում են հակազնազգմանը առնչվող մի քանի իրականացման և ՀՏՄ հարցերը: Մյուս կողմից, զարգացող երկրների որոշ առաջարկներ պարունակում են մտահոգություններ այն բանի վերաբերյալ, որ հակազնազգման կանոնները դառնում են ավելի պահանջկոտ, և դրանց ծախսատարության և բարդության պատճառով զարգացող երկրներից շատերը կանգ են առնում մեծ դժվարությունների առջև: Չարգացող երկրների մի այլ խմբի առաջարկները անդրադառնում են հակազնազգման ուսումնասիրությունների և գործընթացների թափանցիկությանը և սահմանված ընթացակարգերին: Որոշ զարգացող Անդամներ մտահոգություն են արտահայտում այն ուսումնասիրությունների մասին տեղեկատվության սահմանափակության համար, որոնց ենթարկվում են իրենց արտահանողները: Մյուսները մտահոգված են մեծացած ծախսերով և նոր ընթացակարգերի կամ մեխանիզմների ծանրաբեռնվածությամբ:

101. ԼՓՄ համաձայնագրի ներքո հորիզոնական լրավճարների կարգերին առնչվող համեմատաբար փոքր քանակի առաջարկություններ են ներկայումս գտնվում ակտիվ քննարկման մեջ: Դրանք վերաբերում են արգելված լրավճարների կանոններին, լուրջ վնասի կանոններին, լրավճարների հաշվարկի հարցերին և փոխհատուցման միջոցներին: Չարգացող Անդաների կողմից ներկայացվել է երկու առաջարկ՝ արտահանման վարկերի և արտահանման մրցակցության մասին: Այլ շրջանակներում, այդ թվում նաև Առևտրի և զարգացման համձմախմբի և ԼՓՄ հանձնախմբի նիստերում, ներկայացվել էին մի քանի առաջարկներ, որոնք վերաբերում են մի քանի զարգացող երկրների համար ԼՓՄ համաձայնագրով նախատեսված արտահանման լրավճարների արգելքից ազատումը երկարաձգելու հարցին: Ի լրումն, բանակցությունների սկզբում զարգացած և զարգացող Անդամները ներկայացրել են ԼՓՄ Համաձայնագրի ներքո ՀՏՄ-ին վերաբերող առաջարկներ: Չարգացող երկրների առաջարկները տարբերվում են նաև համաձայնագրի ներքո հորիզոնական պարտավորություններից ազատելու մասին հարցում: Մի մասը նախընտրում է երկարաձգել նշված ազատումները, մինչդեռ մյուսները մտահոգություններ են արտահայտում միջազգային մրցակցության վրա դրանց ազդեցության վերաբերյալ: Վերջապես, բանակցությունների սկզբում ներկայացված որոշ փաստաթղթեր փոխհատուցման միջոցների լայն անձեռնմխելիություն են առաջարկում զարգացող երկրների արտահանողների համար:

102. Ձկնարդյունաբերությանը տրամադրվող լրավճարների նոր և ոլորտին հատուկ կարգերի կողմնակիցները կազմում են «ձկան ընկերներ» խումբը: Այդ խումբը ներառում է մի շարք զարգացող Անդամներ: Չարգացող երկրների համար խիստ մտահոգություն է առաջացնում է լրավճարների միջոցով ստեղծված արհեստական մրցակցային արտոնությունը, որն ազդում է ձկնեղենի մատչելիության վրա և բերում ռեսուրսների նվազեցմանը: Անդամների մեծամասնությունը (զարգացած և զարգացող) շեշտեցին արդյունավետ ՀՏՄ-ի կարիքը՝ որպես ձկնորսության ցանկացած լրավճարային փաթեթի մաս: Հատուկ մտահոգություն են առաջացնում փոքր անհատական ձկնորսությունը և նրանց տրամադրվող լրավճարները, ինչպես նաև այն վճարումները, որոնք որոշ զարգացող Անդամներ ստանում են օտարերկրյա պետություններից՝ իրենց ջրային տարածքում ձկնորսություն իրականացնելու համար: Ծովային կուլտուրան էական հետաքրքրություն առաջացնող մեկ այլ ոլորտ է հանդիսանում զարգացող Անդամներից շատերի համար, որոնք գործադրում են ջանքեր, որպեսզի ոչ մի նոր կարգ չխոչընդոտի նրանց գործողություններին: Որոշ զարգացող Անդամներ, այդ թվում նաև փոքր, խոցելի և ափամերձ պետությունների մի խումբ, ներկայացրել են հատուկ առաջարկներ, որոնք վերաբերում են հնարավոր նոր կարգերի հիմնական կառուցվածքին, ինչպես նաև այդ կառուցվածքի ներքո զարգացող երկրների նկատմամբ մոտեցմանը:

դ) Չարգացող երկրների կողմից ակնկալվող օգուտներ

103. Բանակցությունների ընթացքում քննարկվող ցանկացած կանոնի պարզաբանումը և կատարելագործումը կբարձրացնի առևտրային համակարգի կանխատեսելիությունը՝ ի օգուտ բոլոր Անդամների: Ավելին, իրավունքների և պարտավորությունների պատշաճ հավասարակշռությունը զարգացող երկրներին թույլ կտա հասնելու իրենց զարգացման նպատակներին, ինչպես նաև հնարավորություն կտա պաշտպանվելու այն գործընթացներից, որոնք բացասական ազդեցություն ունեն իրենց առևտրի վրա:

9.2. ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԵՐ

ա) Բանակցային հիմնախնդիրներ և զարգացումներ

104. ԱՅԿ-ի համատեքստում տարածաշրջանային առևտրային համաձայնագիրը (ՏԱՅ) դիտվում է որպես առևտրի ազատականացում որոշակի քանակով երկրների միջև՝ արտոնյալ և խտրական հիմունքներով: Չնայած ՏԱՅ-ները կարող են խթանել տնտեսական աճը և զարգացումը, այնուամենայնիվ նման արդյունքը երաշխավորված չէ: Այն կախված է տարբեր գործոններից, որոնցից ամենակարևորներն են ՏԱՅ-ի կառուցվածքը և արդյունավետ կիրառումը: Հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ բաց առևտրային ռեժիմներով երկրների միջև հավակնոտ ՏԱՅ-ները ավելի լավ են իրականացվում, քան նրանք, որոնք ունեն սահմանափակ շրջանակ և ներմուծման փոխարինման վատ իրականացված ռազմավարություն: ՏԱՅ-ի վերոնշյալ տեսակը նվազեցնում է առևտրի վերակողմնորոշման ռիսկերը և կարող է կարգավորման միջավայրի կատարելագործման, ներդրումների ներհոսքի աճի և տեխնոլոգիաների փոխանցումների մեծացման արտոնություններ բերել: Այդ արտոնությունները հետագայում կարող են ավելացվել, եթե ՏԱՅ պարտավորությունները կիրառվել են որպես ժամանակավոր քայլ դեպի առևտրի հետագա բազմակողմ ազատականացումը՝ լինելով շահութաբեր երրորդ կողմերի և ամբողջ բազմակողմ առևտրային համակարգի համար: ՏԱՅ-ները, որոնք հիմնված են բաց առևտրային ռեժիմի վրա, որն էլ նախատեսում է արտոնությունների աստիճանական ԱԱԲ տարածում, առավել կարևորվում են այն պայմաններում, երբ ԱՅԿ բոլոր Անդամները ներգրավված են ՏԱՅ-ների մրցարշավում, որն անխուսափելիորեն ենթադրում է խտրականության որոշ աստիճան՝ միջազգային առևտրում: Պարզ է, որ այդ մրցարշավում բացարձակ պարտվողները այն երկրներն են (հիմնականում զարգացող երկրները), որոնք մնացել են խոշոր առևտրային գործընկերների շուրջ կառուցված արտոնյալ առևտրային ցանցից դուրս: Շատ մտահոգություններ են առաջացնում ՏԱՅ-ներից շատերի պաշտպանական բնույթը, որոնք նախատեսված են դեպի մեծ շուկաներ մատչելիության պահպանմանը՝ փակելով ԱԱԲ այլ տրամադրողների հետ մրցակցությունը և փակելով ներդրումները: Եթե այս տեղեկությունները շարունակական են և չեն հավասարակշռվում բանակցությունների Դոհայի փուլի հաջող արդյունքով, ապա մշտապես աճող քանակով ՏԱՅ-ների ներդրումը այդ համաձայնագրերին մասնակցող և չմասնակցող կողմերի տնտեսական զարգացման մեջ կարող է բացասական լինել:

բ) Բանակցությունների ընթացիկ իրավիճակ

105. Նշված բնագավառում Դոհայի փուլի բանակցությունների նպատակն է հանդիսանում ՏԱՅ-ներին վերաբերող ԱՅԿ կանոնների և ընթացակարգերի պարզեցումը և բարելավումը, ինչպես նաև ՏԱՅ-ների զարգացման տեսանկյունների քննարկումը: Բանակցությունները ընթացել են զուգահեռ ուղիներով՝ քննելով «համակարգային» և «ընթացակարգային» հարցեր: Վերջինիս հետ կապված Կանոնների բանակցային խումբը շատ կարևոր առաջընթաց է ձեռք բերել: 2006թ. դեկտեմբերի 14-ին Գլխավոր խորհրդի կողմից ընդունվել է «Տարածաշրջանային առևտրային համաձայնագրերի թափանցիկության մեխանիզմ» (Թափանցիկության մեխանիզմ) որոշումը (WT/L/671): Մեխանիզմը պարզաբանում է ՏԱՅ-ներին վերաբերվող ԱՅԿ ընթացիկ դրույթներում պարունակվող

թափանցիկության մասին գոյություն ունեցող դրույթները: Նրա հիմնական նպատակներ են՝ ԱՅԿ-ի համապատասխան դրույթների շրջանակներում թափանցիկության մոտեցման ներդաշնակության ապահովումը, ՏԱՅ-ի վերաբերյալ ծանուցումների պարտավորությունների դյուրացումը Անդամների համար և այդ ուղղությամբ զարգացող երկրներին տեխնիկական աջակցության տրամադրման ավելացումը: Ընդունելով ՏԱՅ թափանցիկության կարևորությունը՝ որոշումը նաև վերաբերում է Հնարավորության Վերապահման 2(գ) կետի ներքո ծանուցված ՏԱՅ-երին, թեև պահպանում է Առևտրի և զարգացման հանձնախումբը որպես նման ՏԱՅ-ների համար պատասխանատու ԱՅԿ մարմին:

106. Համակարգայինի հարցերով քննարկումները ավելի քիչ առաջընթաց են գրանցել, քան թափանցիկության հարցերով քննարկումները: Մասնակիցների առաջարկները հիմնականում կենտրոնացել էին ՄԱԳՅ Հոդված XXIV-ի որոշ դրույթների պարզաբանման վրա, մասնավորապես՝ «հիմնականում ողջ առևտուր» պահանջի, ՏԱՅ-ների անցումային շրջանի տևողության և ՀՏՄ դրույթները ՄԱԳՅ-1994 Հոդված XXIV-ում ներառելու վրա: Մասնակիցները նշել են, որ այդ բնագավառում ապագա աշխատանքը պետք է բազմակողմանի և ծավալուն լինի, և ոչ թե բերի առկա դրույթների թուլացմանը: Կրկին հաստատվել էր, որ տեքստի վրա հիմնված առաջարկները ներկա պահին վճռորոշ են գործընթացի առաջխաղացման համար:

գ) Չարգացող երկրներին հետաքրքրող հատուկ հարցեր

107. Հարավ-Հարավ և Հյուսիս-Հարավ ՏԱՅ-ների աճող քանակի պայմաններում, այդ բանակցությունների շրջանակը հատուկ հետաքրքրություն է առաջացնում զարգացող երկրների համար, քանի որ ցանկացած արդյունք կազդի ՏԱՅ-ների առումով նրանց ԱՅԿ պարտավորությունների վրա: ՏԱՅ-ի թափանցիկության բնագավառում ԿԲԽ-ի մասնակիցների միջև ձեռք է բերվել համաձայնություն, և հաշվի առնելով հարցերի համակարգային կարևորությունը, ցանկացած նման մեխանիզմ պետք է կիրառվի բոլոր ՏԱՅ-ների նկատմամբ: Այդպիսով, Թափանցիկության մեխանիզմը պարզեցնում, ուղղորդում և ընդլայնում է ԱՅԿ-ի համապատասխան դրույթներով սահմանված ծանուցման պարտավորությունները:

108. ՏԱՅ-ի համակարգային հարցերով բանակցությունները ուղղված են առկա կանոնների պարզեցմանը, և պետք է կենտրոնանան հիմնականում ՄԱԳՅ 1994-ի Հոդված XXIV-ում ընդգրկվող տարրերի վրա: Այդ Հոդվածը չի պարունակում զարգացող երկրների համար նախատեսված ճկունություններ և հանդիսանում է զարգացած երկրների հետ ՏԱՅ-ներ կնքող զարգացող երկրների համար միակ իրավական ծածկույթը: Հյուսիս-հարավ համաձայնագրերի աճող քանակի պայմաններում, որոշ զարգացող երկրներ հետաքրքրված են գոյություն ունեցող դրույթները ՀՏՄ մոտեցմամբ ձևափոխելու հարցում: Ինչպես արդեն նշվել է, համակարգային քննարկումները կենտրոնացել են «հիմնականում ողջ առևտուր» հասկացության, անցումային շրջանների տևողության և ՀՏՄ-ի վրա: Չարգացող երկրների համար ճկունության խնդիրը բազմիցս քննարկվել է, թեև մասնակիցների մեծամասնության կարծիքով այդ հարցը պատշաճ կերպով չի կարող լուծվել՝ առանց մյուս հարցերի հետ մեկտեղ «հիմնականում ողջ առևտուր» և անցումային շրջանների վերաբերյալ ավելի ստույգ դիրքորոշման առկայությանը:

դ) Չարգացող երկրների կողմից ակնկալվող օգուտներ

109. Թափանցիկության մեխանիզմը կարող է ՏԱՀ թափանցիկության առնչությամբ ունենալ որոշ հետևանքներ զարգացող, մասնավորապես Հնարավորության Վերապահումից օգտվող երկրների համար: Վերջին համաձայնագրերը հանդիսանում են թափանցիկության պարտավորության սուբյեկտներ՝ ՄԱԳՀ 1994-ի Հոդված XXIV-ով և ԾԱԳՀ Հոդված V-ով ծանուցված ՏԱՀ-ի հետ գտնվելով նույն մակարդակի վրա: Այնուամենայնիվ, ամրապնդելով թափանցիկության պարտավորությունները, Թափանցիկության մեխանիզմը միաժամանակ ընդունում է սահմանափակումները, որոնց առջև կարող են կանգնել որոշ զարգացող երկրներ՝ ծանուցման համար պահանջվող տեղեկատվությունը հավաքելիս, և տալիս է ճկունություն զեկուցման ժամկետների և տեխնիկական աջակցության տրամադրման հարցերում: Չարգացող երկրների համար շատ կարևոր է ՏԱՀ-ներին վերաբերող տեղեկատվության մատչելիության ավելացումը, որը կառաջանա Թափանցիկության մեխանիզմի գործողության արդյունքում:

110. Եթե ՏԱՀ-ի անցումային շրջանը չափազանց երկար է կամ չափազանց շատ ապրանքներ են հանվում համաձայնագրի ծածկույթից, ՏԱՀ-ի շահույթները աճի և զարգացման առումով հնարավոր կանխատեսելի են դառնում: Միաժամանակ, կարևոր է ապահովել ներդաշնակությունն ինչպես տարածաշրջանային պայմանավորվածությունների հարցում, այնպես էլ բազմակողմ առևտրային համակարգի առավել լայն նպատակների առումով: Այդ բնագավառում բանակցությունները կարող են կարևոր օգուտներ բերել զարգացող երկրների համար՝ ձևավորելով կանոններն այնպիսի եղանակով, որոնք առավել կհարմարեցվեն նրանց զարգացման կարիքներին:

10. ՄՏԱՎՈՐ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

17. Մենք ընդգծում ենք Մտավոր սեփականության իրավունքների՝ առևտրին առնչվող հայեցակետերի մասին (ՄՍԱԱ) համաձայնագիրը իրագործելու և մեկնաբանելու նշանակությունը հանրային առողջության պահպանմանն աջակցելու նպատակով՝ մատչելի դարձնելով թե՛ առկա դեղամիջոցներն ու հետազոտությունները, թե՛ նոր դեղորայքների մշակումը, և, ըստ այդմ, ընդունում ենք առանձին հռչակագիր:

18. ՄՍԱԱ համաձայնագրի 23.4 հոդվածի իրականացման առնչությամբ Մտավոր սեփականության իրավունքի առևտրին առնչվող հայեցակետերի հարցերով խորհրդում մեկնարկած աշխատանքն ավարտելու նպատակով համաձայնվում ենք բանակցել գինիների և ոգելից խմիչքների աշխարհագրական ցուցանշումների ծանուցման և գրանցման բազմակողմ համակարգի հիմնադրման հարցը մինչև Նախարարական համաժողովի հինգերորդ նիստը: Մենք նշում ենք, որ 23-րդ հոդվածով նախատեսված աշխարհագրական ցուցանշումների պաշտպանությունը երկարաժամկետ հետ կապված խնդիրները, գինիներից ու ոգելից խմիչքներից բացի այլ ապրանքների համար, կքննարկվեն ՄՍԱԱ խորհրդում՝ սույն Հռչակագրի 12-րդ պարբերության համաձայն:

19. Մենք հանձնարարում ենք ՄՍԱԱ խորհրդին իր աշխատանքային ծրագիրն իրականացնելիս, այն է՝ վերանայել հոդված 27.3 (բ)-ի կիրառումը, վերահսկել ՄՍԱԱ համաձայնագրի իրագործումն ըստ հոդված 71.1-ի և սույն Հռչակագրի 12-րդ պարբերությամբ նախատեսված աշխատանքը, ուսումնասիրել, ի թիվս այլոց, ՄՍԱԱ համաձայնագրի և Կենսաբանական բազմազանության մասին կոնվենցիայի միջև փոխհարաբերությունը, ավանդական գիտելիքների և բանախյուսության պաշտպանության հարցը և 71.1 հոդվածին համապատասխան անդամ երկրների կողմից առաջ քաշված այլ առնչվող նոր զարգացումները: Այս աշխատանքը ստանձնելիս՝ ՄՍԱԱ խորհուրդը պետք է առաջնորդվի ՄՍԱԱ համաձայնագրի 7-րդ և 8-րդ հոդվածներում ամրագրված նպատակներով ու սկզբունքներով և ամբողջովին հաշվի կառնի զարգացման ուղղությունը:

(Դոհայի հռչակագիր, կետեր 17, 18 և 19)

10.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ

111. Գինիների ու ոգելից խմիչքների աշխարհագրական ցուցանշումների ծանուցման և գրանցման բազմակողմ համակարգի ստեղծման (այսուհետ՝ «բազմակողմ համակարգ») բանակցությունները կազմում են Դոհայի զարգացման օրակարգի անբաժանելի մասը: Մտավոր սեփականության իրավունքների՝ առևտրին առնչվող հայեցակետերի մասին (ՄՍԱԱ) համաձայնագրի Հոդված 23.4-ը նախատեսվում է, որ «գինիների համար աշխարհագրական ցուցանշումների պաշտպանությունը նպաստելու նպատակով ՄՍԱԱ-ի խորհրդում բանակցություններ են ձեռնարկվում՝ գինիների համար այն աշխարհագրական ցուցանշումների ծանուցման և գրանցման բազմակողմ համակարգի հիմնադրման վերաբերյալ, որոնք պաշտպանության ենթակա են համակարգին մասնակից Անդամ երկրներում»:

Դոհայի հռչակագրի 18-րդ կետի առաջին նախադասությամբ սահմանվում է, որ Հոդված 23.4-ի իրականացման ուղղությամբ Մտավոր սեփականության իրավունքների՝ առևտրին առնչվող հարցերով խորհրդի կողմից մեկնարկած աշխատանքներն ավարտին հասցնելու նպատակով Անդամները համաձայն են Նախարարական համաժողովի հինգերորդ նստաշրջանի կողմից բանակցել գինիների ու ոգելից խմիչքների աշխարհագրական ցուցանշումների ծանուցման և գրանցման բազմակողմ համակարգի հիմնադրումը: Այդպիսով, ընդլայնվում է ՄՍԱԱ համաձայնագրի Հոդված 23.4-ի մանդատը՝ ընդգրկելով նաև ոգելից խմիչքները:

10.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ

112. 2002թ-ից ի վեր զգալի աշխատանք է իրականացվել՝ ներառյալ պատվիրակությունների կողմից ներկայացված դիրքորոշումների և առաջարկների ամփոփումը: Սեդանի վրա դրված են երեք առաջարկներ՝ առաջարկ Յոնգվոնգից (Չինաստան) (TN/IP/W/8), Յամատեղ առաջարկ Արգենտինայի, Ավստրալիայի, Կանադայի, Չիլիի, Կոստա Ռիկայի, Դոմինիկյան Յանրապետության, Էկվադորի, Էլ Սալվադորի, Գվատեմալայի, Յոնդուրասի, Ճապոնիայի, Մեքսիկայի, Նոր Չեխիայի, Նիկարագուայի, Պարագվայի, Չինական Թայվեյի և Միացյալ Նահանգների կողմից (TN/IP/W/10); և առաջարկ Եվրամիությունից (TN/IP/W/11): Դրանք կողք կողքի ներկայացվել են ԱՅԿ Քարտուղարության փաստաթղթում՝ TN/IP/W/12:

Յամատեղ առաջարկի կողմնակիցները գտնում են, որ ԵՄ-ի առաջարկը Յոդված 23.4-ով ամրագրված մանդատից դուրս է՝ պահանջելով պարտադիր մասնակցություն և մեծացնելով աշխարհագրական ցուցանշումների պաշտպանությունը՝ իրավական կանխավարկածների կիրառման միջոցով, վերապահումների համակարգի, պարտադիր երկկողմ բանակցությունների և բացառությունների օգտագործման վրա դրված սահմանափակումների միջոցով:

Մյուս կողմից, ԵՄ-ն և Շվեյցարիան գտնում են, որ Յամատեղ առաջարկը, որը ենթադրում է տեղեկատվական տվյալների բազայի ստեղծում, բավարար չի լինի դյուրացնելու գինիների և ոգելից խմիչքների աշխարհագրական ցուցանշումների պաշտպանությունը և, հետևաբար, բավարարելու մանդատին համապատասխանեցումը:

113. Առկա են երկու հիմնական իրար բախվող տեսակետներ: Առաջինն այն չափն է, որով բազմակողմ համակարգում աշխարհագրական ցուցանշումների գրանցումը իրավական հետևանքներ կունենա ազգային մակարդակում: Երկրորդն այն մասին է, թե արդյոք մասնակցությունը համակարգում պետք է լինի կամավոր, թե պարտադիր: Այդ թվում՝ արդյոք համակարգի ներքո իրավական արդյունքները պետք է վերաբերեն ԱՅԿ-ի բոլոր Անդամներին, թե միայն նրանց, ովքեր նախընտրում են մասնակցել համակարգին:

Ի հավելումն այս երկու հիմնահարցերի՝ կան նաև այլ կետեր, ինչպես օրինակ բազմակողմ համակարգի վարչարարական և այլ դժվարությունները՝ հատկապես զարգացող և թույլ զարգացած երկրների համար: Եվ արդյոք քննարկման դրված առաջարկները կփոփոխեն ՄՄԱԱ համաձայնագրում իրավունքների և պարտականությունների հավասարակշռությունը և կհարգվի տարածաբանության սկզբունքը:

Առևտրային բանակցությունների հանձնախմբին ուղղված 2006թ-ի հուլիսի 26-ի զեկույցում (TN/IP/16) Յատուկ նստաշրջանի ղեկավարը նշել է, որ ներկայացված փաստաթուղթը շարունակում է ներկայացնել Յատուկ նստաշրջանում առաջարկների իրավիճակի օրինաչափ նկարագիրը: Նա նկատել է, որ վերջնական բանակցային փուլի համար ընդհանուր հիմք ստեղծելու նպատակով պատվիրակություններից կպահանջվի ստեղծագործ մոտեցում ցուցաբերել նոր ճկունություն գտնելու ճանապարհին: 2006թ-ի դեկտեմբերին և 2007թ-ի փետրվարին ղեկավարի կողմից անցկացված խորհրդատվությունների արդյունքում բարձրացված հարցերի և երեք առաջարկների վերաբերյալ արտահայտված կարծիքների հավաքագրումը շրջանառվեց որպես ներկայացված փաստաթղթի հավելված (TN/IP/W/12/Add.1):

10.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

114. Այն դեպքում, երբ որոշ զարգացող Անդամներ տեսակետ էին հայտնել, որ ԵՄ-ի առաջարկը միակն է, որն իրենից ներկայացնում է ՄՍԱԱ համաձայնագրի Հոդված 23.4-ի պահանջներին համապատասխանեցնելուն ուղղված իրական քայլ՝ այդ դրույթի ներքո պաշտպանությունը դյուրացնելու նպատակով (TN/IP/W/3), մյուսները պաշտպանել կամ աջակցել են Համատեղ առաջարկը՝ որպես միակը, որն ամբողջովին համապատասխանում է ՄՍԱԱ համաձայնագրի Հոդված 23.4-ի մանդատին: Չարգացող երկրների զգալի մասը դեռևս պետք է դիրքորոշում ընդունեն, և դեռ ուսումնասիրում են տարբեր առաջարկներ՝ ներառյալ այն, թե որքանով են դրանք առնչվում իրենց իսկ զարգացմանը: Չարգացող երկրներն առանձնահատուկ հետաքրքրություն են ցուցաբերում մասնակցության հարցին՝ գտնելով, որ մասնակցությունը պետք է լինի կամավոր հիմունքներով և չունենա իրավական հետևանքներ մասնակցել չցանկացող երկրների վրա: Չարգացող երկրներին մտահոգող մյուս հարցը վերաբերում է հնարավոր ծախսերին և այլ դժվարություններին, որոնք համակարգը կարող էր սահմանել, մասնավորապես՝ համակարգին չմասնակցող զարգացող երկրների համար:

115. Մինչ այժմ հատուկ և տարբերակված մոտեցումը հարաբերականորեն սահմանափակված է եղել: Նշվել է, որ դրա անհրաժեշտությունը հիմնականում կախված կլինի ընտրվելիք ծանուցման և գրանցման համակարգի բնույթից և բարդությունից, որը դեռևս հստակեցված չէ:

Այնուամենայնիվ, այս հարցի շուրջ տեղի են ունեցել որոշ քննարկումներ: Լայնորեն նշվել է, որ համակարգը պետք է արդյունավետ լինի զարգացող երկրների համար՝ հաշվի առնելով այն դժվարությունները, որոնք նրանք արդեն իսկ մեծապես կրում են, և այն փաստը, որ Դոհայի փուլը դեռևս զարգացման ընթացքում է:

Մատնանշված այլ հարցերը վերաբերում են՝ զարգացող երկրների և ԹՁԵ-ի համար գրանցման տուրքի վճարի համար նախատեսվող հատուկ և տարբերակված մոտեցման չափը, համակարգում զարգացող երկրների մասնակցությունը դյուրացնելու նպատակով տեխնիկական աջակցությունը, անցումային ժամանակաշրջանները զարգացող երկրների և ԹՁԵ-ի համար:

10.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԿՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ

116. Չարգացող երկրների համար հնարավոր օգուտների հարցը եղել է բանակցությունների մասնակիցների բանավեճի առարկա: Ոմանք այն կարծիքի են, թե բազմակողմ համակարգի կարողությունը՝ թեթևացնելու ծախսերը աշխարհով մեկ պաշտպանություն փնտրող բոլոր արտադրողների համար՝ կենտրոնացված գործընթացի միջոցով վերջիններիս իրավական կարգավիճակ ձեռք բերելու հնարավորություն ընձեռելով, կօգնեն զարգացող երկրների արտադրողներին, մասնավորապես նրանց, ովքեր քիչ ռեսուրսներ ունեն նման միջազգային պաշտպանություն ապահովելու գործին ներդնելու համար: Մյուսները գտնում են, որ զարգացող երկրների վրա զգալի վարչական դժվարություններ սահմանող համակարգը պարտադիր չէ, որ տևտեսի աշխարհագրական ցուցանշումների սեփականատերերի ծախսերը և ցանացած պարագայում պետք է ամրագրի այն բեռը, որով ավելի քան կփոխհատուցվի այն շահույթը, որ կարող էին ձեռք բերել զարգացող երկրները: Հատկապես,

որ մանդատը նախատեսված է գինիների և ոգելից խմիչքների համար, որոնք մի շարք զարգացող երկրներ չեն արտահանում: Յետևաբար, կարևոր է, որպեսզի համակարգը լինի պարզ, ունենա կամավոր բնույթ և չենթադրի նոր պարտավորություններ:

11. ԱՌԵՎՏՈՒՐ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ

31. Առևտրի և շրջակա միջավայրի միջև փոխադարձ աջակցությունն ուժեղացնելու նպատակով համաձայնվում ենք, վարել բանակցություններ՝ առանց կանխորոշելու դրանց արդյունքները, հետևյալի շուրջ.

ա) շրջակա միջավայրի մասին բազմակողմ համաձայնագրերում (այսուհետ՝ ՇՄԲ) ամրագրված ԱՅԿ գործող կանոնների և հատուկ առևտրային հատուկ պարտավորությունների միջև փոխհարաբերությունը: Բանակցությունների ընդգրկման շրջանակը պետք է նեղացնել այնքանով, որքանով կիրառելի են նմանաբնույթ ԱՅԿ գործող կանոնները, ինչպես դա իրականացվում է խնդրո առարկա ՇՄԲ-ի կողմերի միջև: Բանակցությունները չպետք է խախտեն կողմ չհանդիսացող որևէ Անդամի ԱՅԿ իրավունքները:

բ) ՇՄԲ քարտուղարությունների և ԱՅԿ համապատասխան հանձնաժողովների միջև տեղեկատվության կանոնավոր փոխանակման վերաբերյալ ընթացակարգեր և դիտորդի կարգավիճակ շտրիչելու չափանիշներ:

գ) շրջակա միջավայրին առնչվող ապրանքների և ծառայությունների նկատմամբ կիրառվող սակագնային և ոչ սակագնային խոչընդոտների կրճատումը կամ, ըստ իրադրության, վերացումը:

Մենք ընդգծում ենք, որ ձկնարդյունաբերությանը հատկացվող լրավճարների հարցերը կազմում են 28-րդ պարբերությանը նախատեսված բանակցությունների բաղկացուցիչ մասը:

32. Մենք հանձնարարում ենք Առևտրի և շրջակա միջավայրի հարցերով հանձնաժողովին իր օրակարգի բոլոր կետերի վրա աշխատելիս՝ իր այժմյան լիազորությունների շրջանակում, հատուկ ուշադրություն դարձնել հետևյալին.

ա) շրջակա միջավայրին առնչվող միջոցների ազդեցությունը շուկայի մատչելիության, հատկապես զարգացող երկրների՝ դրանց թվում թույլ զարգացած երկրների վրա և այն իրավիճակները, որոնց պարագայում առևտրի սահմանափակումները և խոչընդոտները վերացնելը կամ կրճատելը կնպաստեր առևտրին, շրջակա միջավայրի պաշտպանությանը և զարգացմանը:

բ) մտավոր սեփականության իրավունքի առևտրին առնչվող հայեցակետերի մասին համաձայնագրի համապատասխան դրույթներին և

գ) շրջակա միջավայրի պաշտպանության նպատակներով պիտակավորման պահանջներին:

Այս խնդիրների վերաբերյալ իրականացվելիք աշխատանքը պետք է ընգրկի ցանկացած պահանջի հատկորոշումը, որն ուղղված է հստակեցնելու համապատասխան ԱՅԿ կանոնները: Հանձնաժողովը կզեկուցի Նախարարական համաժողովի հինգերորդ նիստին և, ըստ հարկի, առաջարկություններ կկատարի ապագա գործողությունների՝ ներառյալ բանակցություններ վարելու ցանկալիության կապակցությամբ: 31-րդ պարբերության ա) և բ) կետերի ներքո իրականացված այս աշխատանքը, ինչպես նաև բանակցությունների արդյունքը պետք է համապատասխանեն բազմակողմ առևտրային համակարգի թափանցիկ ու ոչ խտրական բնույթին, չպետք է ավելացնեն կամ նվազեցնեն անդամ երկրների ԱՅԿ համաձայնագրերի՝ մասնավորապես Սանիտարական և բուսասանիտարական միջոցների կիրառության մասին համաձայնագրի գործող իրավունքներն ու պարտականությունները, ինչպես նաև չպետք է փոփոխեն վերոնշյալ իրավունքների և պարտականությունների հավասարակշռությունը, և հարկավոր է հաշվի առնել զարգացող և թույլ զարգացած երկրների պահանջները:

33. Մենք ընդունում ենք առևտրի և շրջակա միջավայրի բնագավառում տեխնիկական աջակցության և կարողությունների զարգացման կարևորությունը զարգացող՝ մասնավորապես թույլ զարգացած երկրների համար: Մենք նաև խրախուսում ենք գիտելիքների և փորձի փոխանակումը այն անդամ երկրների հետ, որոնք ցանկանում են շրջակա միջավայրի առնչությամբ վերահսկողություն իրականացնել ազգային մակարդակով: Պետք է զեկույց պատրաստել այս գործողությունների վերաբերյալ հինգերորդ նիստում ներկայացնելու համար:

(Դոհայի հռչակագիր, կետեր 31, 32, 33)

11.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ

117. Դոհայի հռչակագրի 31-րդ կետի ներքո բանակցությունները, որոնք նախաձեռնվել են առևտրի և շրջակա միջավայրի փոխաջակցությունը ընդլայնելու համար, ինչպես նաև 28-րդ կետի ներքո բանակցությունները ձկնորսության լրավճարների վերաբերյալ, կազմում են ընթացիկ բանակցությունների փուլի «շրջակա միջավայրի փաթեթը»: 31-րդ կետը ունի երեք հիմնական բաղադրիչներ՝

- 31-ա) կետը լիազորում է բանակցությունների անցկացում, որոնք վերաբերում են ԱՅԿ գործող կանոնների և շրջակա միջավայրի մասին բազմակողմ համաձայնագրերում (ՇՄԲՀ) սահմանված հատուկ առևտրային պարտավորությունների փոխհարաբերություններին: Այն հաստատում է, որ բանակցությունները կսահմանափակվեն ՇՄԲՀ-ի կողմ հանդիսացող երկրների միջև առկա ԱՅԿ կանոնների շրջանակներում, և չեն վնասի ԱՅԿ որևէ անդամ երկրի իրավունքները, որը կողմ չէ քննարկվող ՇՄԲՀ-ին:
- 31-բ) կետը լիազորում է բանակցությունների անցկացում, որոնք վերաբերում են ՇՄԲՀ-ի քարտուղարությունների և համապատասխան ԱՅԿ-ի հանձնաժողովների միջև տեղեկատվության կանոնավոր փոխանակման գործընթացներին, ինչպես նաև դիտորդի կարգավիճակ շնորհելու չափանիշներին:
- 31-գ) կետը լիազորում է բանակցությունների անցկացում, որոնք միտված են կրճատելու կամ վերացնելու շրջակա միջավայրի ապրանքներին և ծառայություններին առնչվող սակագնային և ոչ սակագնային խոչընդոտները:

11.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ

118. Մինչ բանակցությունների սկիզբը, Առևտրի և շրջակա միջավայրի հարցերով հանձնաժողովի հատուկ նիստը (ԱՇՄՀՅՆ) անցկացրել է մի քանի պաշտոնական և ոչ պաշտոնական հանդիպումներ, որոնց ժամանակ զարգացող և զարգացած երկրների կողմից ներկայացվել են զգալի թվով առաջարկներ 31-րդ կետի բոլոր երեք ենթակետերի վերաբերյալ (TN/TE/INF/4/Rev.11):

119. 31-ա) կետի ներքո վերջին քննարկումները կենտրոնացան մի առաջարկի շուրջ, որը նախատեսում էր հիմնվել ՇՄԲՀ-ի հատուկ առևտրային պարտավորությունների բանակցման և իրականացման ընթացքում ազգային փորձի փոխանակման վրա: Քննարկվող մյուս առաջարկը, այլոց թվում, նախատեսում էր ՇՄԲՀ-ի և ԱՅԿ կանոնների միջև հարաբերությունների ղեկավարման հիմնական սկզբունքների ստեղծում, և որ ԱՅԿ հանձնաժողովները հաշվի կառնեն ՇՄԲՀ-ի՝ շրջակա միջավայրին վերաբերող հարցերի փորձաքննությունը:

120. 31-բ) կետի ներքո Անդամները շարունակեցին ուղիներ փնտրել, որպեսզի ընդլայնեն տեղեկատվության փոխանակումը և համագործակցությունը ԱՅԿ և ՇՄԲՀ քարտուղարությունների միջև: Այդ առնչությամբ կոնկրետ էլեմենտներ են քննարկվել՝ բարելավելու կամ խթանելու գործող գործելակերպերը և համագործակցության մեխանիզմները: Տարբեր առաջարկություններ ևս ներկայացվեցին ՇՄԲՀ քարտուղարություններին ԱՅԿ համապատասխան հանձնաժողովներում դիտորդի կարգավիճակ շնորհելու չափանիշների վերաբերյալ: Որոշ պատվիրակություններ մատնանշել են 31-ա) և 31-բ) կետերը ներդաշնակեցնելու մասին: Կարևոր է նաև նշել, որ զարգացող

երկրները ակտիվորեն մասնակցել են 31-ա) և 31-բ) կետերի ներքո քննարկումներին, իսկ նրանցից շատերը փաստաթղթեր են ներկայացրել՝ իրենց դիրքերը բանակցությունների ոլորտում հստակեցնելու նպատակով:

121. Ինչ վերաբերում է 31-գ) կետին, ապա ԱՇՄՀՀ-ի քննարկումները հիմնականում կենտրոնացել են «շրջակա միջավայրի ապրանք» հասկացությունը պարզաբանելու վրա: Այս համատեքստում, բանակցությունների վերաբերյալ տարբեր մոտեցումներ են քննարկվել Անդամ երկրների կողմից ներկայացված առաջարկների հիման վրա (TN/TEW/63):

Մի մոտեցում առաջարկում է, որ հանձնաժողովը հիմնի ազատականացման ենթակա շրջակա միջավայրի ապրանքների բազմակողմ ցանկ: Այս մոտեցման ներքո 9 Անդամներ ապրանքներ են առաջարկել բազմակողմ ցանկում ընդգրկելու համար:

Քննարկվել են նաև այլ մոտեցումներ: Մասնավորապես, «շրջակա միջավայրի ծրագրային մոտեցումը», որը առաջարկում է ծրագրի իրականացման ընթացքում Ազգային լիազոր մարմնի կողմից հաստատված շրջակա միջավայրի ծրագրերի շրջանակներում շրջակա միջավայրի ապրանքներին և ծառայություններին շնորհել զիջումներ: Կամ, «միասնականացված մոտեցումը», որը նախատեսում է, որ ԱՇՄՀՀ կնույնականացնի ծրագրերի և շրջակա միջավայրի ապրանքների տեսակները, որոնք կարող են շահել մաքսատուրքերի կրճատումից կամ վերացումից՝ այն ծրագրի իրագործման ժամանակահատվածում, որի շրջանակներում նրանք օգտագործվում են:

122. ԱՇՄՀՀ-ի անդամները ընդգրկված են տեխնիկական աշխատանքի մեջ՝ ապրանքները, համակարգերը և նախագծերը հետագա քննելու նպատակով, որոնք կարող են ընկնել լիազորությունների կիրառման շրջանակների մեջ: Նշվածի իրագործման համար, անդամ երկրները կարծիքներ են փոխանակել շրջակա միջավայրի և զարգացման լիազորությունների, ինչպես նաև մեծաքանակ ապրանքների հնարավոր շահույթների շուրջ: Մի շարք հարցեր են բարձրացվել այս համատեքստում, ներառյալ ապրանքների գործածությունը և դրանց բազմակողմ կիրառությունը: Առաջարկներ են եղել շրջակա միջավայրի ապրանքների բանակցությունների ձևաչափերի շուրջ, որոնք հասցեագրվել են այնպիսի խնդիրների, ինչպիսիք են հատուկ և տարբերակված մոտեցումը և ոչ սակագնային խոչընդոտների վերացումը: Վերջերս մի խումբ պատվիրակություններ ԱՇՄՀՀ-ին առաջարկել են ապրանքների «Յնարավոր համընկման շարք», որպես Անդամների միջև բանակցությունների և հետագա աշխատանքի հիմք:

11.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

123. Չնայած զարգացող երկրների շահերն ու հետաքրքրությունները տարբեր են, նրանց հետաքրքրող որոշ հարցեր կարող են հատկորոշվել: Շատ զարգացող երկրներ գտնում են, որ շրջակա միջավայրի ապրանքների առևտրի ազատականացումը հնարավորություն կտա մեծացնելու արտահանվող ապրանքները, որոնցում նրանք ունեն մրցակցային առավելություն: Իրենց հերթին, ցանկերի կողմնակիցները հիմնականում ընդգծել են այն կարևորությունը, որ նրանք տալիս են շրջակա միջավայրի ապրանքների «հավասարակշռված ցանկ» ունենալուն, այսինքն՝ ապրանքների ցանկ, որը հաշվի է առնում բոլոր Անդամների առևտրային շահերը՝ ներառյալ զարգացող երկրներին:

124. Որոշ Անդամներ գտնում են, որ զարգացող երկրների արտահանման շահերը հիմնականում ընկած են բնական ռեսուրսներից ստացված ապրանքների հիմքում: Ուստի, շրջակա միջավայրի ապրանքների սահմանումը պետք է ներառի այդպիսի ապրանքներ: Ավելին, որոշ անհանգստություն է արտահայտվել շրջակա միջավայրի ապրանքների արտադրական կարողությունների, առևտրային ծավալների և մաքսատուրքերի կառուցվածքի մեջ առկա անհամաչափությունների վերաբերյալ:

Մի շարք զարգացող երկրներ վիճարկել են շրջակա միջավայրի ապրանքների ազատականացումից ստացվող շահույթը՝ մեկնաբանելով, որ առաջարկվող ապրանքների մեծ մասը ունեն բազմակի կիրառություն և ներառում են գլխավորապես զարգացած երկրներին հետաքրքրող բարձր տեխնոլոգիական և վերջնական արտադրանք: Չարգացող երկրներին անհանգստացնող այլ հարցեր ներառում են՝ դեպի զարգացող և թույլ զարգացած երկրներ տեխնոլոգիաների փոխանցման հեշտացման անհրաժեշտությունը, բանակցություններում ոչ սակագնային խոչընդոտների և հատուկ ու տարբերակված մոտեցման սկզբունքի կիրառման եղանակները:

11.4. ԶԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԿՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ

125. Որոշ բանավեճեր են տեղի ունեցել Անդամների միջև այն հատուկ օգուտների շուրջ, որոնք կարող են բաժին հասնել զարգացող երկրներին ՇՄԲՀ-ի և ԱՀԿ-ի հարաբերությունների վերաբերյալ 31-ա) և 31-բ) կետերի ներքո բանակցություններից: Չարգացող շատ երկրներ վավերացրել են շրջակա միջավայրի բազմակողմ մի շարք համաձայնագրեր՝ ընդունելով նրանց համապատասխանությունը ընթացող բանակցություններին:

31-ա) և 31-բ) կետերի ներքո լիազորությունները հնարավորություն են տալիս ստեղծելու դրական փոխհարաբերություններ առևտրի և շրջակա միջավայրի ռեժիմների միջև՝ ներառյալ արդյունավետ ինստիտուցիոնալ համագործակցությունը:

Ինչ վերաբերում է 31-գ) կետին, ապա մի շարք Անդամներ համարում են, որ շրջակա միջավայրի ապրանքների և ծառայությունների ազատականացումը կարող է օգտակար լինել առևտրի, շրջակա միջավայրի և զարգացման համար: Նրանց կարծիքով բանակցությունների արդյունքում կարող է աճել առևտուրը՝ ի շնորհիվ սակագնային և ոչ սակագնային խոչընդոտների կրճատման կամ վերացման: Նրանք նաև գտնում են, որ բանակցությունները կարող են հնարավորինս աջակցել զարգացող երկրներին՝ շրջակա միջավայրի առաջնահերթ խնդիրները լուծելու համար կարողություններ և միջոցներ ձեռք բերելու հարցում: Մյուսները, այնուամենայնիվ, հարցականի տակ են դնում ազատականացման ներկայացված որոշ ապրանքների հնարավոր շահութաբերությունը: Այս Անդամների կարծիքով զարգացման օգուտները կավելանան, եթե ազատականացվեն այն ապրանքները, որոնք ունեն ոչ երկիմաստ կիրառություն:

126. Որոշ զարգացող Անդամներ պնդել են որոշակի աստիճանի «քաղաքականության տարածություն» պահպանել՝ որոշելու համար, թե որ ապրանքները կօգնեն հասնելու իրենց շրջակա միջավայրի ազգային առաջնահերթ նպատակներին: Այս համատեքստում նրանք նաև նշել են, որ իրենց ազգային շահերը այս բանակցություններում հիմնականում ուղղված են շրջակա միջավայրի ապրանքների և ծառայությունների ներքին արտադրական կարողությունների ստեղծմանն ու զարգացմանը: Դա, իրենց կարծիքով, կնպաստի կայուն զարգացման հասնելու իրենց նպատակին:

30. Մենք համաձայն ենք վարել բանակցություններ Վեճերի կարգավորման մասին փոխհամաձայնության ընթացակարգերը բարելավելու և հստակեցնելու շուրջ: Բանակցությունները պետք է խարսխել ցայսօր կատարված աշխատանքի, ինչպես նաև անդամ երկրների կողմից ներկայացված ցանկացած լրացուցիչ առաջարկների վրա և նպատակաուղղված լինեն համաձայնության հասնելու բարելավումների և հստակեցումների առումով, 2003 թվականի մայիսից ոչ ուշ, երբ մենք բայլեր կձեռնարկենք, որպեսզի արդյունքներն ուժի մեջ մտնեն հնարավորին չափ շուտ:

(Դոհայի հռչակագիր, կետ 30)

12.1. ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ

127. Համաձայն Դոհայի Նախարարական հռչակագրի 30-րդ կետի, վեճերի կարգավորման բանակցությունները նպատակ ունեն համաձայնեցնելու Վեճերի կարգավորման մասին փոխհամաձայնության (ՎԿՓ) բարեփոխումներն ու պարզաբանումները: Ըստ Դոհայի հռչակագրի 47-րդ կետի՝ նշված բանակցությունները չպետք է ընկալվեն որպես ամբողջական վերցված պարտավորության մի մաս: Բանակցությունների վաղ փուլերում մի շարք զարգացող անդամ երկրներ ընդգծել են վեճերի կարգավորման ընթացակարգերին արդյունավետորեն մասնակցություն ունենալու իրենց կարիքը: Այս համատեքստում նշվում է, որ ՎԿՓ-ի բարելավփոխումները կամ պարզաբանումները չպետք է նվազեցնեն զարգացող անդամ երկրների մասնակցությունը վեճերի կարգավորման գործընթացին:

Չնայած մի շարք զարգացող անդամ երկրներ վեճերի կարգավորման գործընթացների ակտիվ օգտագործողն են եղել, այնուամենայնիվ որոշ այլ երկրներ, մասնավորապես աֆրիկյան զարգացող երկրները և ԹՉԵ-ը, սահմանափակ մասնակցություն ունեն մինչ օրս: Այս անդամ երկրները իրենց առաջարկներում նշել են զգալի սահմանափակումների, այդ թվում՝ ռեսուրսային սահմանափակումների մասին, որոնց իրենք բախվում են բարդ և թանկ ՎԿՓ ընթացակարգերի օգնությանը դիմելիս (եթե օգտագործվում են արտաքին խորհրդատու):

128. Ինչևէ, զարգացող անդամ երկրների շահերը ՎԿՓ բանակցություններում չեն սահմանափակվում հատուկ և տարբերակված մոտեցմամբ, կամ առհասարակ, միայն զարգացման խնդիրներով: Վեճերի կարգավորման մեխանիզմում բարեփոխումներն ու պարզաբանումները ինստիտուցիոնալ ծավալներ է կրում, որոնք վեր են զարգացած կամ զարգացող երկրներին հատուկ շահերից: Առևտրային վեճերի կարգավորման կայուն, կանխատեսելի և արդյունավետ բազմակողմ համակարգը օգուտ է տալիս բոլոր ԱՅԿ անդամներին: Չարգացող անդամ երկրների ներկայացված շատ առաջարկներ հասցեագրված են համակարգային խնդիրներին և միտված չեն վերահսկել ՀՏՄ-ի որևէ մասնավոր ձև: Այս առաջարկների որոշ մասը արտացոլում է հատուկ կարևորության խնդիրներ՝ զարգացող անդամ երկրների համար, որպես վեճերի կարգավորման մեխանիզմի օգտագործողներ (օրինակ՝ երրորդ կողմի իրավունքների ընդլայնում): Մնացածները արտացոլում են ավելի ընդհանրական խնդիրներ:

12.2. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ԻՐԱՎԻՃԱԿ

129. Հոնգկոնգի Նախարարական համաժողովից ի վեր Հատուկ Նիստի աշխատանքը հիմնված է Անդամների կողմից նախաձեռնվող «ներքևից-վերև» մոտեցման վրա՝ զարգացնելու համար վաղ բանակցային փուլերում ներկայացված մոտեցումներն ու շահերը: 2007թ. հունվար ամսից սկսած բանակցային խմբի ղեկավարը մի շարք խորհրդակցություններ է անցկացրել ՎԿՓ վերաքննության հարցով, հաշվի առնելով վեճերի կարգավորման մարմնի հատուկ նիստում վերանայված առաջարկները: Այդ խորհրդակցությունները ոչ պաշտոնական էին և տեղի էին ունենում փոքր խմբերի հավաքներով: Մասնակցությունը այդպիսի խմբերին ազատ էր բոլոր հետաքրքրված պատվիրակությունների համար: Կարևորագույն զարգացող երկրների ներկայացուցիչները այդ խորհրդակցություններին հրավիրվել են կանոնավոր կերպով:

130. 2007թ. մարտի վերջին կազմակերպված վերանայված առաջարկներին հասցեագրված երեք խորհրդակցությունների թեմաներն էին.

- գործի քննության հետաձգում
- երրորդ կողմի իրավունքների ընդլայնում խորհրդակցությունների ընթացքում և քննախմբերի և բողոքարկման մակարդակներում
- խիստ գաղտնի տեղեկատվության պահպանում
- թափանցիկություն, ներառյալ անկախ փորձագետների կարծիքը
- զարգացող երկրների վերանայված առաջարկների ընդհանուր դրույթներ
- կարգավորում, հաջորդականության ապահովում
- փոխհատուցման միջոցներ:

Խորհրդակցությունները նախատեսված էին շարունակել և ընդգրկել ցանկացած վերանայված առաջարկ այնպիսի կարևոր խնդիրների շուրջ, ինչպիսիք են հատուկ և տարբերակված մոտեցումը, ճկունությունը և Անդամների վերահսկողությունը:

12.3. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ ՀԵՏԱԶԵՐՔՐՈՂ ՀԱՏՈՒԿ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

131. ՎԿՓ-ի բարեփոխումներին ու պարզաբանումներին ուղղված քննարկման ենթակա բոլոր թեմաները առնչվում են ԱՀԿ անդամ զարգացող երկրների և ՎԿՓ-ի պոտենցիալ կիրառողների հետ: Բանակցությունների Վերջին զարգացումներին է առնչվում այսպես կոչված Համախոհների խմբի (Կուբա, Եգիպտոս, Հնդկաստան, Մալազիայ և Պակիստան) կողմից ներկայացված փաստաթուղթը, որն առնչվում է հատուկ և տարբերակված մոտեցմանը (JOB(06)/222 և Corr.1 և Add.1): Այս խմբի ներկայացված փաստաթղթում ՀՏՄ առաջարկները՝ ըստ վեճերի կարգավորան տարբեր փուլերի, դասակարգվում են հետևյալ կերպ.

- խորհրդակցություններում զարգացող երկրների շահեր
- խորհրդակցությունների ընդլայնված ժամկետներ և քննախմբերի գործունեություն
- դատական գործընթացների ծախսեր
- զարգացող երկրների շահեր արբիտրաժ խելամիտ ժամանակահատվածում
- խաչաձև փոխհատուցում:

12.4. ՉԱՐԳԱՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱԿՆԿԱԿՈՂ ՕԳՈՒՏՆԵՐ

132. Կանոնների վրա հիմնված վեճերի կարգավորման հզոր բազմակողմ մեխանիզմը համարվել է Ուրուգվայի փուլի կարևորագույն նվաճումներից մեկը: ՎԿՓ-ն մինչ այժմ բավականին լավ ծառայել է ԱՅԿ անդամ երկրներին: Մինչ օրս, ավելի քան 80 ԱՅԿ անդամ երկրներ (ներառյալ 65 զարգացող երկրներ), առնվազն մեկ վեճում մասնակցել են որպես վեճի կողմ կամ երրորդ կողմ: Վեճերի կարգավորման ընթացակարգերը շատ կարևոր գործիք են հանդիսանում ԱՅԿ համաձայնագրերի շրջանակներում ԱՅԿ անդամ երկրների իրավունքների ու պարտավորությունների պաշտպանության համար: Պետք է նաև նշել, որ ՎԿՓ ընթացակարգերի բարեփոխումների և պարզաբանումների գործընթացները ամբողջությամբ ծառայում են ԱՅԿ անդամ երկրների կարողությունների մեծացման երկարաժամկետ նպատակին, մասնավորապես զարգացող երկրներին՝ ԱՅԿ շրջանակներում բանակցված առևտրային հնարավորություններից ամբողջությամբ օգտվելու համար:

133. ՎԿՓ բարեփոխումների ու պարզաբանումների հիմնական օգուտները կարող են ակնկալվել բազմակողմ առևտրային համակարգի ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացման և ԱՅԿ-ում իրենց շահերի պաշտպանության համար բոլոր Անդամների կարողությունների մեծացման ձևերով: Մի շարք բարեփոխումներ քննարկման ընթացքում են, որոնք կարող են զարգացման չափեր չապահովել, սակայն արդյունավետ բանակցության դեպքում կօժանդակեն զարգացող անդամ երկրներին այս համակարգից օգտվելու:

134. Քննարկման ընթացքում են նաև ռեսուրսների սահմանափակմանը ուղղված զարգացող անդամ երկրների կողմից առաջադրված այլ առաջարկներ՝ մեծացված տեխնիկական կամ ֆինանսական աջակցության ձևով: Չնայած դրանք անմիջականորեն չեն ներգործում վեճերի կարգավորման քայլերին, բայց և այնպես նրանք զարգացող անդամ երկրների համար ապահովում են վեճերի կարգավորման ընթացակարգերին հաջողությամբ մասնակցելու հնարավորություն: Ռեսուրսների սահմանափակման խնդրին ուղղված բարեփոխումները կարող են օժանդակություն ցուցաբերել զարգացող անդամ երկրներին և ուժեղացնել նրանց իրավունքները պաշտպանելու հնարավորությունը ԱՅԿ համաձայնագրի շրջանակներում:

12.5. ԵԶՐԱՓՈՒԿ ԵՆՈՒՄՆԵՐ

135. Կարելի է ներկայացնել երկու հիմնական եզրակացություն: Առաջին՝ զարգացման խնդիրները տարածվում են բանակցվող բոլոր ոլորտների վրա՝ ներառյալ շուկայի մատչելիությունն ու կանոնաստեղծ ոլորտը: Երկրորդ՝ սեղանի վա դրված առաջարկների մեծ մասը միտված է յուրաքանչյուր խնդրի զարգացման ասպեկտներին: Չարգացող երկրների հնարավոր օգուտները մեծապես կախված են ընթացող բանակցությունների արդյունքներից և այն եղանակից, ըստ որի կիրականացվեն այդ առաջարկները՝ ընդունումից հետո:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

ԴՈՅԱՅԻ ՓՈՒԼԻ ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ

13. ՀԱՄԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅՈՒՄ

Ստորև ներկայացվում է Հայաստանի Հանրապետության կողմից ներկայացված և ԱՀԿ քարտուղարության կողմից առանց սահմանափակման շրջանառության մեջ դրված մի քանի բանակցային փաստաթղթերից հատվածներ:

13.1. ՀԱՏՎԱԾՆԵՐ «ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, ՎՐԱՍՏԱՆԻ, ՂՐՂՁՍՏԱՆԻ ԵՎ ՄՈՆԴՈՎԱՅԻ ԿՈՂՄԻՑ» ՓԱՍՏԱԹՂԹԻՑ (TN/AG/GEN/10)

136. Դոհայի հռչակագրի կետ 38-ը, ինչպես նաև Գլխավոր խորհրդի 2004թ. օգոստոսի 1-ի որոշման («հուլիսյան փաթեթ») մի շարք կետեր ընդգծում են այն դժվարությունները, որոնք ունեն «ցածր եկամուտ ունեցող փոքր տնտեսությունները» իրենց տնտեսական և առևտրային վերափոխումների իրականացման ընթացքում:

[...]

137. Միևնույն ժամանակ, վերոնշյալ որոշման հավելված Ա-ի կետ 47-ը ԱՀԿ-ին վերջերս անդամակցած երկրների համար մատնանշում է «հատուկ ճկունության դրույթներ», որոնք հասցեագրված են իրենց մասնավոր խնդիրների իրականացմանը:

[...]

138. Ի լրումն, վերոնշյալ երկրներից երեքը, որպես դեպի ծով ելք չունեցող երկրներ, ունեն լրացուցիչ դժվարություններ տնտեսության մեջ և առևտրում:

[...]

139. Վերոնշյալ երկրները ԱՀԿ անդամակցության ընթացքում ստանձնել են ծավալուն պարտավորություններ շուկայի մատչելիության, արտահանման լրավճարների և ներքին աջակցության ոլորտներում՝ եականորեն ազատականացնելով իրենց շուկաները, գյուղատնտեսական արտադրությունը և առևտուրը:

[...]

140. Վերոնշյալ երկրները մասնավորապես հանդիսանում են ցածր եկամուտ ունեցող տնտեսությունները՝ իրենց տնտեսական զարգացման և անցումային ժամանակաշրջանում հանդիպող մեծ դժվարությունների առումով:

[...]

141. Այս տեսանկյունից, մենք պահանջում ենք Գյուղատնտեսության հարցերով հանձնախմբի Յատուկ նիստին համաձայնել, որպեսզի անցումային ժամանակաշրջանում գտնվող ցածր եկամուտ ունեցող փոքր տնտեսություններով բոլոր Անդամներին, որոնք վերջերս են անդամակցել ԱՅԿ-ին, գյուղատնտեսության ոլորտում շնորհվեն նույն ճկունությունները, որոնք արդեն իսկ համաձայնեցվել են թույլ զարգացած երկրների և մյուս խոցելի զարգացող երկրների համար:

[...]

142. Չնայած մենք լիովին համաձայն ենք, որ բոլոր Անդամները պետք է հետագայում կրճատեն մաքսատուրքերի դրույթաչափերը և առևտուրը խաթարող ներքին աջակցությունը, վերացնեն արտահանման լրավճարների բոլոր տեսակները, այնուամենայնիվ պահանջում ենք լրացուցիչ ժամանակավոր ճկունություն՝ հարմարեցնելու մեր տնտեսությունները միջազգային մրցակցությանը:

13.2. ՀԱՏՎԱԾՆԵՐ «ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, ՂՐՂՍՏԱՆԻ ԵՎ ՄՈՆԴՈՎԱՅԻ ԿՈՂՄԻՑ» ՓԱՍՏԱԹՂԹԻՑ (TN/AG/GEN/21)

[...]

Հայաստանը, Ղրղզստանը և Մոլդովան, որպես վերջերս անդամակցած անցումային ժամանակաշրջանում գտնվող ցածր եկամուտ ունեցող փոքր տնտեսություններով երկրներ, Դոհայի փուլի գյուղատնտեսության բանակցությունների շուկայի մատչելիության և ներքին աջակցության հիմնասյուներում պահանջում են հետևյալ հատուկ ճկունության դրույթները՝

[...]

Շուկայի մատչելիություն

- Հաշվի առնելով մեր բավականին ցածր կիրառվող և ամրագրված գյուղատնտեսական մաքսատուրքերի դրույթաչափերը՝ անցումային ժամանակաշրջանում գտնվող ցածր եկամուտ ունեցող փոքր տնտեսությունները պետք է ազատվեն մաքսատուրքերի կրճատումից,
- Մատչելիություն ունենալ բոլոր այն գործիքներին, որոնք հասանելի են տնտեսական զարգացման նույն մակարդակի վրա գտնվող այլ Անդամներին՝ ներառյալ այն գործիքները, որոնք մշակվել են խոցելի տնտեսություններին պաշտպանելու նպատակով, ինչպիսին է օրինակ, հատուկ պաշտպանական մեխանիզմը:

Ներքին աջակցություն

- Հաշվի առնելով ընդհանուր աջակցության համախառն չափը, որը գտնվում է դե-մինիմիսի 5%-անոց մակարդակի վրա, անցումային ժամանակաշրջանում գտնվող՝ ցածր եկամուտ ունեցող փոքր տնտեսությունները պետք է ազատվեն ընդհանուր ԱՅԳ-ի մակարդակի կրճատումներից և շնորհվեն դե-մինիմիսի սահմանը մինչև 10% մակարդակի աճի ժամանակային ամրագրված հնարավորություն,

- Գյուղատնտեսությանն ընդհանրապես հասանելի ներդրումային լրավճարների և ներդրանքային լրավճարների, ֆինանսավորման ծախսերը նվազեցնող տոկոսային լրավճարների, ինչպես նաև ընթացիկ ընդհանուր ԱՀԶ-ի հաշվարկից ստացվող փոխհատուցման պարտքերը ծածկելու համար նախատեսված դրամաշնորհների բացառում:

[...]

13.3. ՀԱՏՎԱԾՆԵՐ «ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՎԵՐՋԵՐՍ ԱՆԴԱՄԱԿՑԱԾ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ» ՓԱՍՏԱԹՂԹԻՑ (TN/AG/GEN/24)

[...]

143. Բանակցություններ այս փուլի ընթացքում ՎԱԵ-ի կողմից պահանջվող տարբերակված մոտեցումը օրինական է, քանի որ ԱՀԿ իրենց անդամակցության ընթացքում ՎԱԵ-ը ԱՀԿ բոլոր ոլորտներում ստանձնել են բավականաին բարձր մակարդակի պարտավորություններ, որն էլ նրանց առանձնացնում է ԱՀԿ մնացած անդամ երկրներից:

Այս տեսանկյունից, ՎԱԵ-ը կարծում են, որ զարգացման այս փուլի նպատակը չպետք է լինի զարգացող Անդամների միջև առկա տարբերությունների խորացումը կամ համաշխարհային առևտրային համակարգում էական ներդրումներ ունեցող Անդամների դրության վատթարացումը: Դրա փոխարեն Անդամները պետք է նոր մոտեցումներ փնտրեն, որոնք հաշվ կառնեն իրենց պարտավորությունների ժամանակացանկերի միջև առկա տարբեր տեսակի իրականությունները և նախատեսն առավել հավասարակշռված արդյունք:

[...]

144. Հաշվի առնելով Գյուղատնտեսության ձևաչափերի նախագծի ներկայացված փաստաթուղթը (TN/AG/W/3), ՎԱԵ-ը առաջարկում են հետևյալ փոփոխությունները փաստաթղթում՝

[...]

Շուկայի մատչելիություն

145. Վերջերս անդամակցած երկրները պետք է ունենան առնվազն 5 տարվա արտոնյալ անցումային ժամանակաշրջան և նրանց պետք է շնորհվի իրականացման համար առնվազն 5 տարի ավել ժամանակաշրջան, քան այլ զարգացող անդամ երկրներին: Կախված նրանից, թե որքանով ԱՀԿ-ին անդամակցության ընթացքում ստանձնած պարտավորությունների իրականացման ժամանակահատվածը կհամընկնի այս ձևաչափերի արդյունքում ստանձնած պարտականությունների իրականացման ժամանակահատվածի հետ, ձևաչափերի հետ կապված պարտականությունների իրականացումը կսկսվի անդամակցության ընթացքում ստանձնած պարտավորությունների իրականացման ավարտից 5 տարի հետո:

146. Վերջերս անդամակցած երկրները պետք է ամրագրված մաքսատուրքերը նվազեցնեն *զարգացող երկրների* նկատմամբ կիրառվող բանաձևի հիման վրա պահանջվող նվազեցման 50 տոկոսի չափով, իսկ 10 տոկոսին *հավասար կամ* դրանից ցածր մակարդակի վրա ամրագրված ՎԱԵ-ի մաքսատուրքերը պետք է ազատվեն կրճատման պարտավորությունից: *Հաշվի առնելով նման ճկունության դրույթները, վերջերս անդամակցած երկրներից չպետք է պահանջվի միջին մաքսատուրքի կրճատման որևէ պարտավորության ստանձնում:*

147. Վերջերս անդամակցած երկրները Հատուկ ապրանքների ընտրության և դրանց նկատմամբ մոտեցման մեջ պետք է ունենան լրացուցիչ զիջումներ: *Ավելին՝ վերջերս անդամակցած երկրները պետք է ունենան Հատուկ պաշտպանական մեխանիզմի կիրառման լրացուցիչ ճկունություն:*

148. Անցումային ժամանակաշրջանում գտնվող ցածր եկամուտ ունեցող փոքր տնտեսություններով Անդամները պարտավոր չեն լինի իրականացնել ամրագրված մաքսատուրքերի կրճատումներ և նրանց պետք է մատչելի լինեն զարգացման նույն մակարդակի վրա գտնվող այլ Անդամներին հասանելի շուկայի մատչելիության բոլոր գործիքները:

[...]

Ներքին աջակցություն

149. *Վերջերս անդամակցած երկրները պետք է ունենան առնվազն 5 տարվա արտոնյալ անցումային ժամանակաշրջան և նրանց պետք է շնորհվի իրականացման համար առնվազն 5 տարի ավել ժամանակաշրջան, քան այլ զարգացող անդամ երկրներին:* Կախված նրանից, թե որքանով ԱՀԿ-ին անդամակցության ընթացքում ստանձնած պարտավորությունների իրականացման ժամանակահատվածը կհամընկնի այս ձևաչափերի արդյունքում ստանձնած պարտականությունների իրականացման ժամանակահատվածի հետ, ձևաչափերի հետ կապված պարտականությունների իրականացումը կսկսվի անդամակցության ընթացքում ստանձնած պարտավորությունների իրականացման ավարտից 5 տարի հետո:

150. *Վերջերս անդամակցած երկրները, որոնք ունեն ամրագրված ԱՀԳ-ի պարտավորություններ, պետք է պահպանեն իրենց ներկայիս դե-մինիմիսի մակարդակները:* Անցումային ժամանակաշրջանում գտնվող ցածր եկամուտ ունեցող փոքր տնտեսություններով Անդամներից չի պահանջվի կատարել կրճատումներ Վերջնական ամրագրված ընդհանուր ԱՀԳ-ի և դե-մինիմիսի մակարդակի մեջ:

151. Վերջերս անդամակցած երկրների պարագայում չեն պահանջվի գյուղատնտեսությանն ընդհանրապես հասանելի ներդրումային լրավճարները և ներդրանքային լրավճարները *ներառել իրենց ԱՀԳ-ի և դե-մինիմիսի հաշվարկման մեջ:* Այսպիսի լրավճարները ֆինանսավորման ծախսերը նվազեցնող տոկոսային լրավճարների, ինչպես նաև փոխհատուցման պարտքերի ծածկելուն ուղղված դրամաշնորհները պետք է բացառվեն ներքին աջակցության ԱՀԳ պարտավորություններից:

13.4. ՀԱՏՎԱԾՆԵՐ «ՈՉ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ՄԱՏՉԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆ - ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, ՎՐԱՍՏԱՆԻ, ՂՐԶՍՏԱՆԻ ԵՎ ՄՈԼԴՈՎԱՅԻ ԿՈՂՄԻՑ» ՓԱՍՏԱԹՂԹԻՑ (TN/MA/W/56/REV.1)

152. Դոհայի հռչակագրի կետ 38-ը, ինչպես նաև Գլխավոր խորհրդի 2004թ. օգոստոսի 1-ի որոշման («հուլիսյան փաթեթ») մի շարք կետեր ընդգծում են այն դժվարությունները, որոնք ունեն «ցածր եկամուտ ունեցող փոքր տնտեսությունները» իրենց տնտեսական և առևտրային վերափոխումների իրականացման ընթացքում:

[...]

153. Մինևույն ժամանակ, վերոնշյալ որոշման հավելված Բ-ի կետ 11-ը Շուկայի մատչելիության բանակցային խմբին ցուցում է տալիս մշակել դրույթներ վերջերս անդամակցած երկրների համար՝ հաշվի առնելու նրանց ԱՀԿ անդամակցության գործընթացում ստանձնած լայնածավալ պարտավորությունները:

[...]

154. Ի լրումն, վերոնշյալ երկրներից երեքը, որպես դեպի ծով ելք չունեցող երկրներ, ունեն լրացուցիչ դժվարություններ տնտեսության մեջ և առևտրում:

[...]

155. Վերոնշյալ երկրները ԱՀԿ անդամակցության ընթացքում ստանձնել են շուկայի մատչելիության ծավալուն պարտավորություններ՝ էականորեն ազատականացնելով շուկայի մատչելիությունը:

[...]

156. Պարտավորությունների լիարժեք իրականացմանն ուղղված ջանքերը շարունակելիս երկրները բախվում են լուրջ խնդիրների՝ բավականին թույլ տնտեսություններում կարգավորման ծախսերի առումով: ԱՀԿ անդամակցությունից բխած արագ ազատականացման գործընթացը ստեղծել է լրացուցիչ կառուցվածքային դժվարություններ՝ երկրների արդյունաբերությունների համար և վատթարացրել է սոցիալական իրավիճակը պետություններում, և երկրներին հարկավոր է մուտք ունենալ դեպի զարգացած ու զարգացող երկրների այլ նոր շուկաներ:

[...]

157. Ներկայումս քննարկվող բանաձևերի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ Հայաստանը, Վրաստանը, Դրոզստանն ու Մոլդովան ստիպված կլինեն կատարել մաքսատուրքերի լրացուցիչ կրճատումներ՝ ունենալով շատ ավելի ցածր վերջնական ամրագրված դրույթաչափերով մաքսատուրքեր,

քան զարգացող Անդամների բացարձակ մեծամասնությունը: Դա այդ երկրների խոցելի տնտեսությունների համար կհանգեցնի նույնիսկ ավելի լուրջ կարգավորման ծախսերի, քանի որ դեպքերի մեծամասնությունում կիրառվող մաքսատուրքերը համարժեք են ամրագրված մաքսատուրքերի դրույթաչափերին: Այսպիսով, միջնաժամկետ կտրվածքում մեր տնտեսություններին հստակորեն անհրաժեշտ են ողջամիտ ու ժամանակավոր ճկունություններ՝ բազմակողմ առևտրային համակարգին ինտեգրման որակը բարելավելու և մեր արտադրության ու արտահանման բազմազանությունը մեծացնելու համար:

[...]

158. Այս տեսանկյունից, մենք պահանջում ենք Շուկայի մատչելիության բանակցային խմբին համաձայնել, որ ոչ գյուղատնտեսական ապրանքների շուկայի մատչելիության վերաբերյալ մեր երկրներին տրամադրվեն նույն ճկունությունները, որոնք արդեն իսկ համաձայնեցվել են թույլ զարգացած երկրների և մյուս խոցելի զարգացող երկրների համար:

[...]

159. Մասնակցությունը ոլորտային նոր նախաձեռնություններում պետք է լինի խիստ կամավոր:

[...]

160. Մենք հուսով ենք, որ մեր առաջարկություններն ու պայմանները լիովին կներառվեն ձևաչափերի մեջ և կիրականացվեն բանակցությունների ընթացքում:

13.5. ՀԱՏՎԱԾՆԵՐ «ՈՉ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ՄԱՏՉԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆ - ԲԱՆԱԿՑԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՎԵՐՋԵՐՍ ԱՆԴԱՄԱԿՑԱԾ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ» ՓԱՍՏԱԹՂԹԻՑ (TN/MA/W/83)

[...]

161. Բանակցություններ այս փուլի ընթացքում ՎԱԵ-ի կողմից պահանջվող տարբերակված մոտեցումը օրինական է, քանի որ ԱՀԿ իրենց անդամակցության ընթացքում ՎԱԵ-ը ԱՀԿ բոլոր ոլորտներում ստանձնել են բավականին բարձր մակարդակի պարտավորություններ, որն էլ նրանց առանձնացնում է ԱՀԿ մնացած անդամ երկրներից:

Այս տեսանկյունից, ՎԱԵ-ը կարծում են, որ զարգացման այս փուլի նպատակը չպետք է լինի զարգացող Անդամների միջև առկա տարբերությունների խորացումը կամ համաշխարհային առևտրային համակարգում էական ներդրումներ ունեցող Անդամների դրության վատթարացումը: Դրա փոխարեն Անդամները պետք է նոր մոտեցումներ փնտրեն, որոնք հաշվի կառնեն իրենց պարտավորությունների ժամանակացանկերի միջև առկա տարբեր տեսակի իրականությունները և նախատեսեն առավել հավասարակշռված արդյունք:

[...]

162. TN/MA/W/80 փաստաթղթում ներկայացված ձևաչափերի ընթացիկ նախագծի հիմքում ընկած տրամաբանությունը հասկանալիս և դրա տեղեկատվական բնույթն ընդունելիս, վերջերս անդամակցած անդամները, այնուամենայնիվ, ցանկանում են կրկնել, որ հետագա ձևաչափերը պետք է բավարարեն «հուլիսյան փաթեթում» ամրագրված հանձնարարականը, այն է՝ «վերջերս անդամակցած երկրները պետք է ունենան մաքսատուրքերի կրճատումների հատուկ դրույթների կիրառման հնարավորություն»:

[...]

163. Վերջերս անդամակցած երկրների խումբը ներառում է տարբեր պայմաններով ԱՀԿ-ին անդամակցած և տարբեր փուլերում գտնվող բազմաթիվ անդամներ: Նրանցից մի մասի անդամակցության գործընթացները ավարտվել են վերջերս: Անցումային ժամանակաշրջանում գտնվող ցածր եկամուտ ունեցող մի քանի փոքր երկրներ, ինչպիսիք են Հայաստանը, Մոլդովան և Ղրղզստանը, առաջարկություններ են ներկայացրել բանակցությունների ներկայիս փուլում հետագա մաքսատուրքերի նվազեցումներից ազատվելու վերաբերյալ: Այս առաջարկությունն աջակցություն է ստացել բոլոր անդամների կողմից: [...]

Վերջերս անդամակցած այլ երկրները համարում են, որ ճկունությունների համապատասխան մակարդակը, որ շնորհվելու է իրենց, պետք է «զարգացման առավելություն» տան այդ երկրներին:

[...]

164. Այս տեսանկյունից, «զարգացման առավելության» արդյունքը պետք է ներառի հետևյալը. 5 տարով ավել երկար իրականացման ժամկետ, քան զարգացող երկրների համար իրականացման ժամկետն է, 5 տարի անցումային արտոնյալ ժամկետ և 1,5 անգամ ավելի բարձր գործակից, քան զարգացող երկրների գործակիցը:

ՎԱԵ-ը պետք է մինչև 15% մաքսատուրքերի տողերի համար ստանան հնարավորություն բանաձևով նախատեսված կրճատումից ավելի ցածր կրճատում անելու, կամ նրանք կարող են 10% մաքսատուրքերի տողերի համար ստանալ կրճատման պարտավորությունից ազատում: Բացի դրանից, ՎԱԵ-ի ցածր մաքսատուրքերը բանակցությունների այս փուլում պետք է ազատված լինեն ցանկացած տեսակի կրճատումներից: Ավելին, խմբի այն անդամները, որոնք բավարարում են փոքր և խոցելի տնտեսությունների չափանիշներին, պետք է հնարավորություն ստանան օգտվել այս մոտեցումից:

**13.6 ՀԱՏՎԱԾՆԵՐ «ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, ԵՎՐԱՄԻՈՒ-
ԹՅԱՆ, ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՐԱՎՍԼԱՎԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱԿԵՂՈՆԻ-
ԱՅԻ, ՂՐԴՍՏԱՆԻ, ՄՈՆԴՈԼԻԱՅԻ, ՊԱՐԱԳՎԱՅԻ, ՄՈՆԴՈՎԱՅԻ, ՌՈՒԱՆ-
ԴԱՅԻ ԵՎ ՇՎԵՅՑԱՐԻԱՅԻ ԿՈՂՄԻՑ» ՓԱՍՏԱԹՂԹԻՑ (TN/TF/W/133)**

[...]

ա) Շրջանակներ

165. *Տարանցիկ փոխադրման սահմանում:* Ապրանքները (ներառյալ անշարժ ենթակառուցվածք-ների միջոցով փոխադրվող ապրանքները, այդ թվում՝ խողովակաշարերը, տրանսպորտային միջոց շահագործող անձի անձնական պատկանելիության իրերն ու ուղեբեռները) և տրանսպորտային մի-ջոցները պետք է համարվեն Անդամի տարածքում տարանցման մեջ գտնվող, եթե այսպիսի տա-րածքի միջով անցումը այն ուղևորության մի մասն է միայն, որն սկսվում և ավարտվում է այն Ան-դամի սահմաններից դուրս, որի տարածքով անցնում է փոխադրաբեռը: Այս բնույթի փոխադրումը կոչվում է «տարանցիկ փոխադրում»՝ անկախ (1) փոխաբեռնումից, պահեստավորումից, բեռնաթա-փումը սկսելուց կամ տրանսպորտային միջոցի փոփոխումից և (2) անկախ նրանից, թե ապրանքնե-րը կամ տրանսպորտային միջոցներն Անդամի տարածքով անցնելուց հետո վերադառնում են այն Անդամի տարածք, որտեղից դրանք արդեն դուրս են եկել:

166. *Բացառություն:* Այս սահմանումը չի կիրառվում տարանցման մեջ գտնվող օդանավերի գործո-ղության նկատմամբ, սակայն կիրառվում է ապրանքների (ներառյալ ուղեբեռները) օդային տարան-ցիկ փոխադրման վրա:

[...]

բ) Տարանցիկ փոխադրման ազատություն

167. *Տարանցիկ փոխադրման և միջազգային տարանցիկ փոխադրումների ամենահարմար ճա-նապարհների ազատություն:* Յուրաքանչյուր Անդամի տարածքով միջազգային տարանցիկ փո-խադրման համար ամենահարմար ճանապարհներով կատարվող տարանցիկ փոխադրումն ազատ է մյուս Անդամների տարածքներից եկող կամ մյուս Անդամների տարածքներ գնացող՝ տարանցվող փոխադրաբեռների համար: Ոչ մի տարբերակում չի արվում՝ հիմնվելով նավերի դրոշների, ծագման, ելակետի, մուտքի, ելքի կամ նշանակման վայրի, կամ ապրանքների, նավերի կամ այլ փոխադրամի-ջոցների սեփականությանն առնչվող որևէ հանգամանքի վրա:

գ) Պետական քաղաքականության օրինական նպատակը և տարանցիկ փոխադրումը

[...]

168. Ցանկացած Անդամ կարող է պահանջել, որ տարանցվող փոխադրաբեռը իր տարածք մտնի համապատասխան մաքսատան միջով՝ առանց տարանցման վերաբերյալ այլ պարտավորությունների սահմանափակման:

[...]

գ) Ոչ-խտրականություն

169. *Ազգային մոտեցում:* Անդամի տարածքով անցնող տարանցիկ փոխադրման հետ կապված բոլոր օրենքների, կանոնակարգերի, պահանջների և ընթացակարգների, ինչպես նաև տարանցման վրա կամ դրա հետ կապված բոլոր վճարների և տուրքերի առումով, ներառյալ տրանսպորտային ծախսերը («տարանցման վճարներ ու տուրքեր») և առանց վնասելու տարանցիկ ապրանքների օրինական մաքսային ստուգումն ու վերահսկողությունը, յուրաքանչյուր Անդամ պետք է դեպի ցանկացած այլ Անդամի տարածք գնացող կամ այնտեղից եկող տարանցիկ փոխադրման համար ցուցաբերի ոչ պակաս բարենպաստ մոտեցում, քան այն, որը ցուցաբերում է ներքին ապրանքների, արտահանումների ու ներմուծումների, ինչպես նաև դրանց տեղափոխման նկատմամբ:

170. *Ազգերի առավել բարենպաստության մոտեցում:* Տարանցիկ փոխադրման հետ կապված բոլոր օրենքների, կանոնակարգերի, պահանջների և ընթացակարգերի, ինչպես նաև վճարների և տուրքերի առումով, ներառյալ տրանսպորտային ծախսերը, յուրաքանչյուր Անդամ պետք է դեպի ցանկացած Անդամի տարածք գնացող կամ այնտեղից եկող տարանցիկ փոխադրման համար ցուցաբերի ոչ պակաս բարենպաստ մոտեցում, քան այն, որը ցուցաբերում է ցանկացած երրորդ երկրի տարածք գնացող կամ դրանից եկող տարանցիկ փոխադրման նկատմամբ:

171. *Տարանցիկ փոխադրմանը հաջորդող մոտեցում:* Յուրաքանչյուր Անդամ այն արտադրանքների նկատմամբ, որոնք տարանցիկ փոխադրման մեջ են եղել ցանկացած այլ Անդամի տարածքով, ցուցաբերում է ոչ պակաս բարենպաստ մոտեցում, քան այն, որ կցուցաբերվեր այդ արտադրանքների նկատմամբ, եթե դրանք իրենց ծագման վայրից դեպի նշանակման վայր փոխադրվեին առանց այդ այլ Անդամի տարածքի միջով անցնելու: Այնուամենայնիվ, ցանկացած Անդամ ազատ է պահպանելու ուղղակի առաքման վերաբերյալ ՄԱԳՅ-1994-ի ժամանակ գոյություն ունեցած իր պահանջները, որոնք վերաբերում են ցանկացած այն ապրանքներին, որոնց համար այդ ուղղակի առաքումն անհրաժեշտ պայման է՝ ապրանքները տուրքի արտոնյալ դրույթաչափերով մուտք անելու իրավունակության համար կամ առնչություն ունի պայմանավորվող կողմի՝ տուրքի հավաքման նպատակներով սահմանված գնահատման եղանակի հետ:

[...]

դ) Վճարներ և տուրքեր

172. Անդամները պետք է տարանցիկ փոխադրման մեջ գտնվող փոխադրաբեռն ազատեն մաքսատուրքերից, տարանցիկ փոխադրման տուրքերից և այլ վճարներից և ծախսերից, բացառությամբ այն տարանցիկ վճարներից և տուրքերից, որոնք համարժեք են մատուցված ծառայության գնին:

Ցանկացած տարանցիկ վճար և տուրք պետք է՝

- լինի ողջամիտ՝ հաշվի առնելով տարանցիկ փոխադրման պայմանները,
- չգանձվի հյուպատոսական կամ հավասարազոր ծառայությունների դեպքում,
- չգերազանցի տրամադրվող տարանցիկ փոխադրման ծառայության մոտավոր ծախսը,
- չհաշվարկվի ադվալորեմային հիմքի վրա:

[...]

173. *Յրապարակում:* Անդամները պարտավոր են հրապարակել տարանցիկ փոխադրման վճարների և տուրքերի վերաբերյալ տեղեկատվությունը: Այս տեղեկատվությունը պետք է ներառի տարանցիկ փոխադրման վճարների ու տուրքերի հիմքը (մատուցված ծառայության), պատասխանատու մարմինը, տարանցիկ փոխադրման կիրառելի վճարներն ու տուրքերը, ինչպես նաև երբ և ինչպես են իրականացվում վճարումները: Անդամները պետք է այս տեղեկատվությունը շտապ մատչելի դարձնեն բոլոր շահագրգիռ կողմերի համար և տեղեկացնեն այլ Անդամներին, թե այդ տեղեկությունները որտեղ են մատչելի: Տեղեկատվությունը պետք է հրապարակվի պաշտոնապես սահմանված եղանակով և, հնարավորության դեպքում, պաշտոնական վեբ-կայքում:

174. *Նախնական հրապարակում:* Անդամները պետք է պատշաճ ժամկետ տրամադրեն Նոր կամ փոփոխված տարանցիկ փոխադրման վճարների և տուրքերի մասին տեղեկատվության հրապարակման և դրանց ուժի մեջ մտնելու միջև՝ բացառությամբ պետական քաղաքականության օրինական նպատակներով պատճառաբանված դեպքերի:

175. *Պարբերական վերանայում:* Յուրաքանչյուր Անդամ պարտավոր է պարբերաբար վերանայել իր տարանցիկ փոխադրման վճարներն ու տուրքերը՝ հավաստիանալու համար, որ դրանք համապատասխան են ԱՅԿ պարտավորություններին, ինչպես նաև դրանք միասնականացնելու և դրանց թիվն ու բազմազանությունը կրճատելու նպատակով:

[...]

դ) Թափանցիկություն

176. *Յրապարակում:* Անդամները պետք է հրապարակեն տարանցիկ փոխադրման բոլոր ընթացակարգերը, պահանջվող փաստաթղթերը, տարանցիկ փոխադրման տարածաշրջանային համաձայնագրերն ու պայմանավորվածությունները: Տեղեկատվությունը պետք է հրապարակվի պաշտոնապես սահմանված կարգով և, հնարավորության դեպքում, պաշտոնական վեբ-կայքում:

177. *Նախնական հրապարակում:* Անդամները պետք է պատշաճ ժամկետ տրամադրեն Նոր կամ փոփոխված տարանցիկ փոխադրման ընթացակարգերի, պահանջվող փաստաթղթերի հրապարակման և դրանց ուժի մեջ մտնելու միջև՝ բացառությամբ պետական քաղաքականության օրինական նպատակներով պատճառաբանված դեպքերի:

178. *Տարանցիկ փոխադրման բացթողնման ժամանակի թափանցիկություն:* Յուրաքանչյուր Անդամ պետք է պարբերաբար հրապարակի տարանցիկ փոխադրման բացթողնման համար պահանջվող ժամանակը մուտքի և ելքի գլխավոր կետերում՝ կիրառելով այնպիսի միջոցներ, ինչպիսին է ՄՅԿ Բացթողնման ժամանակի կարգը:

[...]

ե) Տարանցիկ փոխադրման ընթացակարգերը և փաստաթղթային պահանջները

179. Տարանցիկ փոխադրման ընթացակարգերը և փաստաթղթային պահանջները տարանցիկ փոխադրման մասին կամ դրա հետ կապված բոլոր օրենքները, կանոնակարգերը և պահանջներն են:

180. *Տարանցիկ փոխադրման սահմանային անցման միջոցներ:* Տարանցիկ փոխադրման մեջ գտնվող փոխադրաբեռը չպետք է ենթարկվի որևէ անհիմն հետաձգման կամ սահմանափակման, և նրա նկատմամբ պետք է ցուցաբերվի արագ ու պարզեցված մոտեցում սահմանային անցման կետերում, այդ թվում նաև ծովային, գետային ու օդային կայաններում կամ ներքին տերմինալներում:

[...]

181. Անդամները պետք է ապահովեն, որ իրենց տարածքով տարանցիկ փոխադրման մեջ գտնվող փոխադրաբեռը չենթարկվի որևէ անհիմն հետաձգման, սահմանափակման, ստուգման կամ վերահսկման: Տարանցիկ փոխադրման պաշտոնական ընթացակարգերը և փաստաթղթային պահանջները պետք է լինեն ողջամիտ՝ հաշվի առնելով կիրառվող միատեսակ տարանցիկ փոխադրման պայմանները, և չպետք է առևտրի համար ավելի սահմանափակ լինեն, քան անհրաժեշտ է հետապնդվող պետական քաղաքականության օրինական նպատակներին հասնելու համար: Տարանցիկ փոխադրման մեջ գտնվող փոխադրաբեռի համար Անդամներն ապահովում են՝

- Տարանցիկ փոխադրման փաստաթղթերի և տվյալների մշակում մինչև փոխադրվող բեռի ժամանումը
- Մատչելի առևտրային տեղեկատվության, փաստաթղթերի և տվյալների օգտագործում
- Տարանցիկ փոխադրման մեջ գտնվող փոխադրաբեռի համար մեկ պատուհանի աստիճանական հիմնադրում:

182. *Տարանցիկ փոխադրման մեջ գտնվող ապրանքների առանձնահատկությունների համար սահմանված ընթացակարգեր:* Անդամներն ընդունում են տարանցիկ փոխադրման մեջ գտնվող ապրանքների նկատմամբ ենթադրվող մակարդակի և ռիսկային բնույթի մոտեցում՝ կապված ֆիսկալ, սանիտարական կամ անվտանգության ոլորտների հետ, որը կարող է ծագել տարանցիկ փոխադրման մեջ գտնվող ապրանքների առանձնահատկություններից: Այնպիսի դասակարգումները, ինչպիսիք են «սովորական ապրանքներ», «վտանգավոր ապրանքներ», «շուտ փչացող ապրանքներ» և «ռազմավարական ապրանքներ», կարող են սահմանվել պետական մակարդակով՝ դրա հետ կապված ընթացակարգերով հանդերձ, ու պետք է հանրորեն մատչելի դարձվեն:

183. *Ապրանքների սահմանափակ ֆիզիկական ստուգում:* Անդամները պետք է սահմանափակեն տարանցիկ փոխադրման մեջ գտնվող ապրանքների ֆիզիկական ստուգումը, բացի այն դեպքերից, երբ հանգամանքները կարող են պահանջել դա անել: Մաքսային կնիքով երաշխավորված բեռները, որպես կանոն, չպետք է ենթարկվեն մաքսային քննման: Որակի վերահսկման, անասնաբուժական, բժշկասանիտարական կամ բուսասանիտարական ստուգումներ չպետք է իրականացվեն տարանցիկ փոխադրման մեջ գտնվող ապրանքների նկատմամբ՝ բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դրանք ռիսկային են ճանաչվել: Սա չի սահմանափակում մաքսային ծառայությանը՝ ռիսկերի կառավարման հիման վրա ապրանքների նկատմամբ ընտրովի ստուգումներ անցկացնելուց:

[...]

184. *Մաքսային ընդհանուր փաստաթղթեր և ընթացակարգեր:* Տարանցիկ փոխադրման մաքսային ընթացակարգի ներքո Անդամ երկիր մտնող ապրանքների համար Անդամները պետք է ձեռք բերեն մատչելի առևտրային տեղեկատվություն, ներառյալ տարանցիկ փոխադրման հայտարարագիրը: Տարածաշրջանային տարանցիկ փոխադրման համաձայնագրերի կամ պայմանավորվածությունների կողմերը պետք է պայմանավորվեն ընդհանուր, պարզեցված փաստաթղթերի օգտագործման վերաբերյալ, որոնք համապատասխանում են միջազգային ստանդարտներին: Երկու դեպքերում էլ տարանցիկ փոխադրման մեջ ներգրավված Անդամները պետք է պահանջեն մեկնման երկրից դեպի ժամանման երկիր բեռին ուղեկցող փաստաթղթերի նույն ցանկը:

[...]

զ) Տարանցիկ փոխադրման տարածաշրջանային համաձայնագրերի ու պայմանավորվածությունների խթանում

185. Անդամները պետք է խթանեն երկկողմանի ու տարածաշրջանային համաձայնագրերն ու պայմանավորվածությունները, որոնք համատեղելի են Առևտրի դյուրացման վերաբերյալ այլ պարտավորությունների հետ և ունեն առևտրային խոչընդոտների կրճատման նկատառումներ: Անդամները պայմանավորվում են համագործակցել ու իրականացնել համաձայնեցված գործողություններ երկկողմանի և տարածաշրջանային տարանցիկ փոխադրման համաձայնագրերի կամ պայմանավորվածությունների մշակման և կիրառման գործում: Անդամներն ամբողջապես հաշվի են առնում միջազգային ստանդարտներն ու գործիքները այդ համաձայնագրերն ու պայմանավորվածությունները մշակելիս ու կիրառելիս:

Տարանցիկ փոխադրման տարածաշրջանային համաձայնագրերին ու պայմանավորվածություններին մասնակցող Անդամները պետք է դրական մոտեցմամբ քննարկեն այլ Անդամների կողմից դրանց մասնակցելու պատճառաբանված պահանջները, եթե նրանք բավարարում են մասնակցության համար անհրաժեշտ չափանիշները:

[...]

Է) Միջազգային ստանդարտների կիրառում

186. *Միջազգային ստանդարտների կիրառում:* Անդամները հետևում են միջազգային ստանդարտներին և գործիքներին՝ որպես տարանցիկ փոխադրման ընթացակարգերի ու փաստաթղթային պահանջների հիմք, երբ նման ստանդարտները և գործիքները առկա են: [...]

187. Անդամները լուրջ ուշադրություն են դարձնում մաքսային տարանցիկ փոխադրմանն առնչվող միջազգային գործիքներին անդամակցելու հնարավորությանը: Միջազգային Մաքսային տարանցիկ փոխադրման ընթացակարգի սահմանման նպատակով երկկողմ կամ տարածաշրջանային համաձայնագրեր կնքելիս Անդամները պետք է հաշվի առնեն Կիոտոյի վերանայված կոնվենցիայի հավելված Ե-ի ստանդարտներն ու ուղեցույցները:

[...]

ը) Համագործակցություն և համակարգում

188. *Լիազոր մարմինների միջև:* Անդամները ապահովում են համագործակցությունը և համակարգումը բոլոր շահագրգիռ մարմինների և կազմակերպությունների միջև՝ իրենց տարածքում տարանցիկ փոխադրումը հեշտացնելու նպատակով: Տարանցիկ փոխադրման մեջ գտնվող փոխադրաբեռների հարցերում Անդամները երաշխավորում են այլ Անդամների հետ համագործակցությունը՝ սահմանային անցման գործողությունների համակարգման, տարանցիկ փոխադրման ընթացակարգերի և փաստաթղթային պահանջների ստանդարտացման վերաբերյալ հարցերում: Այս առումով, հարևան Անդամները պարբերաբար ըստ անհրաժեշտության պետք է հանդիպեն՝ քննարկելու և համաձայնեցնելու իրենց միջև տարանցիկ փոխադրման միջոցով տեղափոխվող ապրանքների տարանցիկ փոխադրման ռեժիմների վճարների ու տուրքերի, ընթացակարգերի, իրավական պահանջների և գործնական միջոցառումների վերաբերյալ:

189. *Լիազոր մարմինների և մասնավոր հատվածի միջև:* Տարանցիկ փոխադրման մեջ գտնվող փոխադրաբեռների անհիմն հետաձգումը և սահմանափակումը նվազագույնի հասցնելու նպատակով Անդամները հնարավորություն են տալիս շահագրգիռ գործարարներին իրենց կարծիքն արտահայտել տարանցիկ փոխադրման ռեժիմի ու նրա գործողության մասին, այդ թվում նաև նոր կամ փոփոխված տարանցիկ փոխադրման վճարների և տուրքերի ներդրման, ընթացակարգերի ու փաստաթղթային պահանջների վերաբերյալ:

[...]

թ) Պարբերական վերաքննություն/մոնիտորինգ՝ տարանցիկ փոխադրման համաձայնագրի կամ պայմանավորվածության արդյունավետությունը, թափանցիկությունը և կանխատեսելիությունը բարձրացնելու նպատակով

190. *Պարբերական վերաքննություն:* Յուրաքանչյուր Անդամ պարբերաբար վերաքննում է իր տարանցիկ փոխադրման ընթացակարգերն ու փաստաթղթային պահանջները՝ հավաստիանալու համար դրանց ԱՅԿ պարտավորությունների հետ համապատասխանությանը, ինչպես նաև դրանք միասնականացնելու և առևտրի վրա ներգործությունը նվազեցնելու նկատառումներով: Այս վերաքննություններին մասնակցելու հնարավորություն պետք է տրվի բոլոր շահագրգիռ կողմերին և, համապատասխանաբար, կարող է իրականացվել տարածաշրջանային կամ միջազգային մակարդակով:

ԱՌԵՎՏՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ

ԴՈՐԱՅԻ ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՀՈՉԱԿԱԳԻՐ

ԴՌՅԱՅԻ ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՀՈՉԱԿԱԳԻՐ ընդունված 2001 թվականի նոյեմբերի 14-ին

1. Առևտրի համաշխարհային կազմակերպության մեջ մարմնավորված բազմակողմ առևտրային համակարգը նշանակալիորեն նպաստել է վերջին հիսուն տարիների տնտեսական աճին, զարգացմանն ու զբաղվածության խնդրի լուծմանը: Մասնավորապես, համաշխարհային տնտեսության զարգացման տեմպերի դանդաղեցման համատեքստում, մենք հաստատակամ ենք պահպանել առևտրային քաղաքականությունները բարեփոխելու և ազատականացնելու գործընթացը՝ ըստ այդմ ապահովելով, որ այս համակարգը լիարժեքորեն կատարի իր դերը տնտեսության վերականգնման, աճի և զարգացման խթանման հարցերում: Ուստի, մենք միանշանակ վերահաստատում ենք Առևտրի համաշխարհային կազմակերպության ստեղծման Մարաբեշի համաձայնագրում ամրագրված սկզբունքներն ու նպատակները և հավաստիացնում, որ մերժելու ենք պաշտպանողականություն կիրառելը:

2. Միջազգային առևտուրը կարող է նշանակալի դեր ունենալ տնտեսական զարգացմանն ու աղքատության նվազեցմանը նպաստելու գործում: Մենք ընդունում ենք, որ մեր ժողովուրդները պետք է օգտվեն ստեղծված առավել մեծ հնարավորություններից և սոցիալական բարեկեցության ձեռքբերումներից, որոնք ընձեռում է այս բազմակողմ առևտրային համակարգը: ԱՅԿ անդամների մեծամասնությունը զարգացող երկրներ են: Մենք ջանում ենք ընդգրկել նրանց կարիքներն ու շահերն այս հռչակագրով ընդունված աշխատանքային ծրագրի առանցքային խնդիրների շարքում: Հիմք ընդունելով Մարաբեշի համաձայնագրի նախաբանը՝ մենք կշարունակենք բավարար ջանքեր գործադրել, որոնք նպատակաուղղված կլինեն ապահովելու, որ զարգացող՝ հատկապես թույլ զարգացած, երկրները կունենան իրենց տնտեսական զարգացման կարիքներին համապատասխան մասնաբաժին համաշխարհային առևտրի աճի համատեքստում: Այս առումով շուկա մուտք գործելու ավելացված հնարավորությունները, հավասարակշռված կանոնները և ճշտորեն նպատակաուղղված կայուն ֆինանսավորմամբ տեխնիկական աջակցության և կարողությունների զարգացման ծրագրերը նշանակալից դեր ունեն կատարելու:

3. Մենք ընդունում ենք, որ թույլ զարգացած երկրները հատկապես խոցելի են և բախվում են առանձնակի կառուցվածքային խոչընդոտների համաշխարհային տնտեսության մեջ: Մենք պարտավորվում ենք լուծել միջազգային առևտրում թույլ զարգացած երկրների մեկուսացման խնդիրը և բարելավել նրանց գործուն մասնակցությունը բազմակողմ առևտրային համակարգում: Մենք վերհիշում ենք նախարարների կողմից Մարաբեշում, Սինգապուրում և Ժնևում տեղի ունեցած մեր հանդիպումների ժամանակ ստանձնած և միջազգային հանրության կողմից Բրյուսելում կայացած «Թույլ զարգացած երկրների վերաբերյալ» ՄԱԿ-ի երրորդ համաժողովում ստանձնած պարտավորությունները՝ օժանդակելու թույլ զարգացած երկրներին՝ ապահովելու օգտակար ու նպատակային ընդգրկվածություն բազմակողմ առևտրային համակարգում և համաշխարհային տնտեսության մեջ: Մենք վստահ ենք, որ ԱՅԿ-ն արդյունավետորեն կատարելու է իր դերը՝ հիմնվելով այս պարտավորությունների վրա՝ մեր կողմից ընդունվող «Աշխատանքային ծրագրի» ներքո:

4. Մենք հատկանշում ենք մեր պարտավորվածությունն առ ԱՅԿ-ն՝ որպես համաշխարհային առևտուրը կարգավորող և ազատականացնող եզակի կառույց, միաժամանակ ընդունելով, որ տարածաշրջանային առևտրային համաձայնագրերը կարող են նշանակալի դերակատարություն ունենալ առևտրի ընդլայնմանն ու ազատականացմանն օժանդակելու, ինչպես նաև զարգացումը խթանելու հարցերում:

5. Մենք գիտակցում ենք, որ հախուռն կերպով փոփոխվող միջազգային միջավայրում անդամ երկրների առջև ծառայած մարտահրավերներին հնարավոր չէ դիմակայել սոսկ առևտրի բնագավառում ձեռնարկած քայլերով: Մենք կշարունակենք աշխատել «բրեթոնվոլոյան» հաստատությունների հետ՝ համաշխարհային տնտեսական քաղաքականություն մշակելու ասպարեզում առավել համաձայնեցվածության հասնելու նպատակով:

6. Մենք վերահաստատում ենք մեր պարտավորությունը կայուն զարգացում ապահովելու կապակցությամբ, ինչպես շարադրված է Մարաբեշի համաձայնագրի նախաբանում: Մենք համոզված ենք, որ թափանցիկ ու ոչ խտրական բազմակողմ առևտրային համակարգը խրախուսելու և պաշտպանելու նկրտումները և շրջակա միջավայրի պաշտպանությանն ուղղված գործունեությունն ու կայուն զարգացման խթանումը կարող են և պետք է լինեն փոխադարձաբար աջակցող ու լրացնող: Մենք հաշվի ենք առնում Անդամների գործադրած ջանքերը, որոնք ուղղված են կամավոր սկզբունքով առևտրային քաղաքականություններում շրջակա միջավայրին առնչվող ազգային գնահատումն իրականացնելուն: Մենք ընդունում ենք, որ ըստ ԱՅԿ կանոնների՝ չպետք է խոչընդոտել որևէ երկրի ձեռնարկելու միջոցներ՝ ի պաշտպանություն մարդու, կենդանիների և բույսերի կյանքի կամ առողջության, կամ շրջակա միջավայրի այնքանով, որքանով անհրաժեշտ է համարում տվյալ երկիրը՝ հաշվի առնելով այն պահանջը, որ այդ միջոցները չկիրառվեն այնպիսի եղանակով, որը կհանդիսանար կամայական կամ չարդարացված խտրականության դրսևորում նույնպիսի պայմաններ ունեցող երկրների նկատմամբ, կամ միջազգային առևտրի քողարկված սահմանափակում, և չեն բխում ԱՅԿ համաձայնագրերի դրույթներից: Մենք ողջունում ենք ԱՅԿ-ի շարունակական համագործակցությունը ՄԱԿ ՇՄԾ-ի (Միավորված ազգերի շրջակա միջավայրի ծրագիր) և շրջակա միջավայրի խնդիրներով զբաղվող այլ միջկառավարական կազմակերպությունների հետ: Մենք խրախուսում ենք այն ջանքերը, որոնք խթանում են ԱՅԿ-ի և շրջակա միջավայրին և զարգացմանն առնչվող խնդիրներով զբաղվող համապատասխան միջազգային կազմակերպությունների միջև համագործակցությունը, մասնավորապես 2002 թվականի սեպտեմբերին Յարավաֆրիկյան Յանրապետության Յոհանեսբուրգ քաղաքում կայանալիք «Կայուն զարգացման վերաբերյալ» համաշխարհային գագաթաժողովին պատրաստվելու նախաշեմին:

7. Մենք վերահաստատում ենք Ծառայությունների առևտրի գլխավոր համաձայնագրում ամրագրված Անդամների այն իրավունքը, որը թույլ է տալիս կարգավորել ծառայությունների մատուցումը և ընդունել նոր կանոնակարգեր ծառայություններ մատուցելու վերաբերյալ:

8. Մենք վերահաստատում ենք Սինգապուրի նախարարական վեհաժողովում ընդունած հռչակագիրը, որը վերաբերում է միջազգայնորեն ճանաչված աշխատանքի առանցքային չափանիշներին: Մենք հաշվի ենք առնում նաև Աշխատանքի միջազգային կազմակերպությունում համաշխարհայինացման սոցիալական ընդգրկման վերաբերյալ ընթացող աշխատանքը:

9. Մենք առանձնակի գոհունակությամբ ենք նշում, որ այս համաժողովը եզրափակեց Չինաստանի և Չինական Թայպեի ԱՅԿ-ին անդամակցելու գործընթացները: Մենք, մեր վերջին նիստից սկսած որպես նոր Անդամներ, ողջունում ենք նաև Ալբանիայի, Խորվաթիայի, Վրաստանի, Հորդանանի, Լիտվայի, Մոլդովայի և Օմանի անդամակցությունը և ընդգծում, որ այս երկրներն անդամակցության պահին արդեն իսկ ստանձնեցին շուկայի մատչելիությանն առնչվող զգալի պարտավորություններ: Նրանց մուտքն ԱՅԿ մեծապես կհզորացնի բազմակողմ առևտրային համակարգը, ինչն ակնկալվում է նաև իրենց անդամակցության հարցի շուրջ բանակցող 28 երկրների պարագայում: Ուստի, մեծ կարևորություն ենք տալիս անդամակցության ընթացակարգերը հնարավորին չափ շուտ ավարտելու գործընթացին: Մասնավորապես, պարտավորվում ենք արագացնել թույլ զարգացած երկրների անդամակցության գործընթացը:

10. Ընդունելով ԱՅԿ-ի ընդլայնվող անդամակցությամբ պարտադրված մարտահրավերները՝ մենք հաստատում ենք մեր հավաքական պատասխանատվությունը՝ ապահովելու ներքին թափանցիկություն և բոլոր Անդամների արդյունավետ ներգրավվածությունը: Շեշտելով կազմակերպության (ԱՅԿ) միջկառավարական բնույթը՝ պարտավորվում ենք ԱՅԿ-ի գործունեությունը դարձնել առավել թափանցիկ, մասնավորապես՝ տեղեկատվությունն առավել արդյունավետորեն ու անհապաղ տրամադրելու և հանրության հետ երկխոսությունը բարելավելու միջոցով: Այդ նպատակով կշարունակենք աջակցել հանրությանն ավելի լավ պատկերացում կազմելու ԱՅԿ-ի մասին՝ ազգային և բազմակողմ հարաբերությունների մակարդակներով և հաղորդակից դարձնելու ազատական, կանոնների վրա խարսխված բազմակողմ առևտրային համակարգի արգասիքներին:

11. Այս նկատառումների համատեքստում սույնով համաձայնվում ենք ստանձնել ներթոնշյալ ընդգրկուն և հավասարակշռված «Աշխատանքային ծրագիրը»: Սույն ծրագիրը ներառում է թե՛ ընդլայնված բանակցային օրակարգը, թե՛ այլ կարևոր որոշումներ ու գործողություններ, որոնք անհրաժեշտ են բազմակողմ առևտրային համակարգի առջև ծառայած հիմնախնդիրները լուծելու համար:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

12. Մենք հույժ կարևորություն ենք տալիս անդամ երկրների կողմից բարձրացված իրականացման առնչվող դրույթներին ու խնդիրներին և հաստատակամ ենք համապատասխան լուծումներ գտնել դրանց համար: Այս կապակցությամբ և հղում կատարելով Գլխավոր խորհրդի 2000 թվականի մայիսի 3-ի և դեկտեմբերի 15-ի որոշումներին՝ մենք, ի լրումն, ընդունում ենք իրականացման առնչվող դրույթների և խնդիրների վերաբերյալ որոշումը (WT/MIN(01)/17 փաստաթղթով)՝ քննարկելու անդամ երկրների առջև ծառայած իրականացման առնչվող մի շարք խնդիրներ: Մենք ընդունում ենք, որ իրականացման առնչվող նշանակալի խնդիրների շուրջ բանակցությունները պետք է հանդիսանան մեր կողմից ընդունվող աշխատանքային ծրագրի բաղկացուցիչ մասը, և այս բանակցությունների նախնական փուլում ընդունած համաձայնագրերը պետք է դիտարկել ներթոնշյալ 47-րդ կետի դրույթների համաձայն: Այս առումով, կշարունակենք աշխատանքները հետևյալ կերպ.

- ա) այն դեպքերում, երբ սույն Հռչակագրով շնորհենք բանակցային հատուկ լիազորություն, իրականացման առնչվող համապատասխան հարցերը կքննարկվեն այդ լիազորության ներքո,
- բ) իրականացման առնչվող այլ էական խնդիրները կքննարկվեն որպես առաջնահերթ հարցեր համապատասխան ԱՀԿ մարմինների կողմից, որոնք համապատասխան գործողություններ իրականացնելու համար կզեկուցեն ստորև նշված 46-րդ կետի ներքո ստեղծված Առևտրի վերաբերյալ բանակցությունների հանձնաժողովին մինչև 2002 թվականի վերջը:

ԳՅՈՒՂԱՏՆԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

13. Մենք ընդունում ենք Գյուղատնտեսության մասին համաձայնագրի ներքո 2000 թվականի սկզբին մեկնարկած բանակցություններում արդեն իսկ կատարված աշխատանքը՝ ներառյալ ընդհանուր առմամբ 121 Անդամ երկրների կողմից ներկայացված բազմաթիվ բանակցային առաջարկները: Մենք վերհիշում ենք համաձայնագրում ամրագրված երկարաժամկետ նպատակը՝ հիմնադրելու արդար և շուկա միտված առևտրային համակարգ արմատական բարեփոխումների ծրագրի միջոցով՝ իրականացնելով աջակցության և պաշտպանության վերաբերյալ խստացված կանոններն ու հատուկ պարտավորությունները՝ համաշխարհային գյուղատնտեսական շուկաներում սահմանափակումները և խոչընդոտները վերացնելու և կանխելու համար: Մենք վերահաստատում ենք այս ծրագրի իրականացման նկատմամբ ունեցած մեր պարտավորությունը: Հիմնվելով ցայսօր կատարված աշխատանքի վրա և առանց կանխորոշելու բանակցությունների ելքը՝ պարտավորվում ենք վարել բազմակողմանի բանակցություններ, որոնք նպատակաուղղված են շուկայի մատչելիությանն ուղղված էական բարեփոխումներին, արտահանման բոլոր տեսակի լրավճարների կրճատմանը՝ հիմքում նպատակ ունենալով իսպառ վերացնել դրանք, և առևտուրը խաթարող ներքին աջակցությունը լրջորեն կրճատելուն: Մենք ընդունում ենք, որ զարգացող երկրների համար նախատեսված հատուկ և տարբերակված մոտեցումը պետք է հանդիսանա բանակցությունների բոլոր տարրերի բաղկացուցիչ մասը և տեղ գտնի զիջումների և պարտավորությունների ժամանակացույցերում և, ըստ իրադրության՝ նաև բանակցվելիք կանոններում ու սկզբունքներում այնպես, որ գործնականում լինի արդյունավետ և հնարավոր:

րություն ընձեռի զարգացող երկրներին արդյունավետորեն հաշվի առնել իրենց զարգացմանն առնչվող պահանջները՝ ներառյալ սննդի անվտանգությունը և գյուղական վայրերի զարգացումը: Մենք հաշվի ենք առնում նաև անդամ երկրների ներկայացրած բանակցային առաջարկներում տեղ գտած ոչ առևտրային խնդիրները և հավաստիացնում, որ ոչ առևտրային խնդիրները քննարկման կառնվեն բանակցությունների ընթացքում, ինչը նախատեսված է Գյուղատնտեսության մասին համաձայնագրում:

14. Հետագայում ստանձնվելիք պարտավորությունների ձևաչափերը, ներառյալ հատուկ և տարբերակված մոտեցման վերաբերյալ դրույթները, պետք է հաստատել 2003 թվականի մարտի 31-ից ոչ ուշ: Բանակցային կողմերը պետք է ներկայացնեն վերոնշյալ ձևաչափերի վրա հիմնված բազմակողմանի ժամանակացույցերի նախագծերը ոչ ուշ, քան Նախարարական վեհաժողովի հինգերորդ նիստի մեկնարկման օրը: Բանակցությունները, ներառյալ կանոններն ու սկզբունքները և առնչվող իրավական տեքստերը, պետք է ավարտել որպես բանակցային օրակարգի մաս և բանակցային օրակարգը սպառելու օրն ամբողջությամբ:

ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

15. Ծառայությունների առևտրի շուրջ բանակցությունները պետք է ավարտել՝ նպատակ հետապնդելով օժանդակել բոլոր առևտրային գործընկերների տնտեսական աճին և զարգացող ու թույլ զարգացած երկրների առաջընթացին: Մենք ընդունում ենք Ծառայությունների առևտրի գլխավոր համաձայնագրի 19-րդ հոդվածի ներքո 2000 թվականի հունվարին մեկնարկած բանակցություններում արդեն իսկ կատարված աշխատանքը և անդամ երկրների կողմից քննարկման ներկայացված բազմաթիվ առաջարկները մեծաթիվ ճյուղերի և մի քանի հորիզոնական խնդիրների, ինչպես նաև ֆիզիկական անձանց տեղաշարժի վերաբերյալ: Մենք վերահաստատում ենք 2001 թվականի մարտի 28-ին Ծառայությունների առևտրի խորհրդի կողմից ընդունված «Բանակցությունների համար ուղեցույցերն ու ընթացակարգերը» որպես բանակցությունները շարունակելու հիմք՝ Ծառայությունների առևտրի գլխավոր համաձայնագրի նպատակները կյանքի կոչելու նպատակով, ինչպես որ նախատեսված է Նշյալ համաձայնագրի նախաբանով, 6-րդ և 19-րդ հոդվածներով: Բանակցային կողմերը հատուկ պարտավորությունների համար նախնական պահանջները պետք է քննարկման ներկայացնեն մինչև 2002 թվականի հունիսի 30-ը, իսկ նախնական առաջարկությունները՝ մինչև 2003 թվականի մարտի 31-ը:

ՈՉ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՆԵՐԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ՄԱՏՉԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆ

16. Մենք համաձայն ենք վարել այնպիսի բանակցություններ, որոնց նպատակն է համաձայնվելիք ձևաչափերով կրճատել կամ, ըստ իրադրության, վերացնել մաքսատուրքերը՝ ներառյալ առավելագույն մաքսատուրքերի, բարձր մաքսատուրքերի և մաքսատուրքերի բարձրացման, ինչպես նաև ոչ սակագնային խոչընդոտների կրճատումը կամ վերացումը, մասնավորապես այն ապրանքների նկատմամբ, որոնք արտահանման նշանակություն ունեն զարգացող երկրների համար: Ապրանքների ընդգրկման շրջանակը պետք է լինի համապարփակ: Բանակցությունների ընթացքում պետք է լիովին դիտարկել բանակցային կողմ հանդիսացող զարգացող և թույլ զարգացած երկրների հատուկ պահանջներն ու շահերը՝ ներառյալ մաքսատուրքերը կրճատելու պարտավորություններում ոչ ամբողջական փոխադարձելիության սկզբունքը՝ համաձայն ՄԱԳՅ 1994-ի 18-րդ bis հոդվածի համապատասխան դրույթների և ներքոնշյալ 50-րդ կետում մեջբերված դրույթների: Այս առումով, համաձայնվելիք ձևաչափերը կընդգրկեն համապատասխան դասընթացներ և կարողությունների զարգացման միջոցառումներ՝ բանակցություններին արդյունավետորեն մասնակցելու նպատակով թույլ զարգացած երկրներին աջակցություն ցուցաբերելու համար:

ՄՏԱՎՈՐ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԱՌԵՎՏՐԻՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՅԱՅԵՑԱԿԵՏԵՐ

17. Մենք ընդգծում ենք Մտավոր սեփականության իրավունքի առևտրին առնչվող հայեցակետերի մասին համաձայնագիրը (ՄՍԻԱԱ համաձայնագիր) իրագործելու և մեկնաբանելու նշանակությունը հանրային առողջության պահպանմանն աջակցելու նպատակով՝ մատչելի դարձնելով թե՛ առկա դեղամիջոցներն ու հետազոտությունները, թե՛ նոր դեղորայքների մշակումը, և, ըստ այդմ, ընդունում ենք առանձին հռչակագիր:

18. ՄՍԻԱԱ համաձայնագրի 23.4 հոդվածի իրականացման առնչությամբ Մտավոր սեփականության իրավունքի առևտրին առնչվող հայեցակետերի հարցերով խորհրդում մեկնարկած աշխատանքն ավարտելու նպատակով համաձայնվում ենք բանակցել գինիների և ոգելից խմիչքների աշխարհագրական ցուցանշումները ծանուցելու և գրանցելու համար բազմակողմ համակարգի ստեղծման հարցը մինչև Նախարարական վեհաժողովի հիևագերորդ նիստը: Մենք նշում ենք, որ 23-րդ հոդվածով նախատեսված աշխարհագրական ցուցանշումների պաշտպանությունը երկարաձգելու հետ կապված խնդիրները, գինիներից ու ոգելից խմիչքներից բացի այլ ապրանքների համար, կթննարկվեն ՄՍԻԱԱ խորհրդում՝ սույն Հռչակագրի 12-րդ պարբերության համաձայն:

19. Մենք հանձնարարում ենք ՄՍԻԱԱ խորհրդին իր աշխատանքային ծրագիրն իրականացնելիս, այն է՝ վերանայել հոդված 27.3 (բ)-ի կիրառումը, վերահսկել ՄՍԻԱԱ համաձայնագրի իրագործումն ըստ հոդված 71.1-ի և սույն Հռչակագրի 12-րդ պարբերությամբ նախատեսված աշխատանքը, ուսումնասիրել, ի թիվս այլոց, ՄՍԻԱԱ համաձայնագրի և Կենսաբանական բազմազանության մասին կոնվենցիայի միջև փոխհարաբերությունը, ավանդական գիտելիքների և բանահյուսության պաշտպանության հարցը և 71.1 հոդվածին համապատասխան անդամ երկրների կողմից առաջ քաշված այլ առնչվող նոր զարգացումները: Այս աշխատանքն ստանձնելիս՝ ՄՍԻԱԱ խորհուրդը պետք է առաջնորդվի ՄՍԻԱԱ համաձայնագրի 7-րդ և 8-րդ հոդվածներում ամրագրված նպատակներով ու սկզբունքներով և ամբողջովին հաշվի կառնի զարգացման ուղղությունը:

ԱՌԵՎՏՐԻ ԵՎ ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ ՓՈԽՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

20. Ընդունելով բազմակողմ համակարգ ստեղծելու հիմնավորումը՝ ապահովելու թափանցիկ, կայուն և կանխատեսելի պայմաններ երկարաժամկետ օտարերկրյա ներդրումների՝ մասնավորապես արտասահմանյան ուղղակի ներդրումների համար, որոնք կնպաստեն առևտրի ընդլայնմանը և այս ոլորտում ուժեղացված տեխնիկական աջակցության և կարողություններ զարգացնելու պահանջին, ինչպես նշված է 21-րդ կետում, սույնով համաձայնվում ենք, որ բանակցությունները կկայանան Նախարարական վեհաժողովի հիևագերորդ նիստից հետո՝ այդ նիստի ընթացքում բանակցությունների ձևաչափերի վերաբերյալ հստակ արտահայտված համաձայնությամբ ընդունվելիք որոշման հիման վրա:

21. Մենք ընդունում ենք զարգացող և թույլ զարգացած երկրների այս ոլորտում ունեցած կարիքները տեխնիկական աջակցություն և կարողություններ զարգացնելուն ուղղված ծավալուն օժանդակություն տրամադրելու համար՝ ներառյալ քաղաքականության վերլուծությունն ու մշակումն այնպես, որ վերջինները հնարավորություն ունենան ավելի լավ գնահատելու առավել սերտ, բազմակողմանի համագործակցության արդյունքները իրենց զարգացման քաղաքականությունների ու նպատակների և մարդկային ու սահմանակարգային զարգացման վրա: Այս նպատակով, մենք կհամագործակցենք այլ առնչակից միջկառավարական կազմակերպությունների՝ ներառյալ ԱՉՄԱԿ-ի (UNCTAD) և համապատասխան տարածաշրջանային և երկկողմ աղբյուրների հետ, որպեսզի հնարավոր լինի ապահովել ծավալուն և համարժեքորեն ֆինանսավորված աջակցություն այս պահանջները բավարարելու համար:

22. Մինչև հինգերորդ նիստն ընկած ժամանակահատվածում Առևտրի և ներդրումների միջև փոխհարաբերությունների հարցերով աշխատանքային խմբում ձեռնարկվելիք հետագա աշխատանքները պետք է կենտրոնացնել հետևյալ խնդիրները հստակեցնելու վրա՝ ընդգրկման շրջանակ և սահմանում, թափանցիկություն, ոչ խտրականություն, ԾԱԳՅ տեսակի վրա հիմնված ձևաչափեր մինչև ԱՅԿ ստեղծումն ստանձնած պարտավորությունների համար, դրական ցուցակի մոտեցում, զարգացմանն առնչվող դրույթներ, բացառությունների և վճարային հաշվեկշռի անվտանգություն, խորհրդակցությունների անցկացում և անդամ երկրների միջև վեճերի կարգավորում: Բանակցությունների ցանկացած կաղապար հավասարակշռված կերպով պետք է արտահայտի հայրենի և հյուրընկալող երկրների շահերը և հավուր պատշաճի հաշվի առնի հյուրընկալող կառավարությունների զարգացման քաղաքականությունները և նպատակները, ինչպես նաև հանրային շահերը կանոնակարգելու իրենց իրավունքը: Չարգացող և թույլ զարգացած երկրների զարգացման, առևտրային և ֆինանսական հատուկ պահանջները պետք է նկատառել որպես բանակցությունների ցանկացած շրջանակի բաղկացուցիչ մաս, ինչն անդամ երկրներին իրավասություն կտա ստանձնելու անհատական կարիքներից և հանգամանքներից բխող պարտավորություններ: Պատշաճ մոտեցում պետք է ցուցաբերել այլ առնչվող ԱՅԿ դրույթներին: Պետք է հաշվի առնել, ըստ իրադրության, ներդրումների վերաբերյալ գոյություն ունեցող երկկողմ և տարածաշրջանային համաձայնագրերը:

ԱՌԵՎՏՐԻ ԵՎ ՄՐՑԱԿԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՓՈԽԱԿԱՐԳՈՒԹՅՈՒՆԸ

23. Ընդունելով բազմակողմ համակարգի նախադեպը՝ ընդլայնելու միջազգային առևտրին ու զարգացմանը և այս ոլորտում մեծացված տեխնիկական աջակցության և կարողությունների զարգացման կարիքներին ուղղված մրցակցային քաղաքականության օժանդակությունը՝ ինչպես նշված է 24-րդ կետում, սույնով համաձայնվում ենք, որ բանակցությունները կկայանան Նախարարական վեհաժողովի հինգերորդ նիստից հետո՝ այդ նիստի ընթացքում բանակցությունների ձևաչափերի վերաբերյալ հստակ արտահայտված համաձայնությամբ ընդունվելիք որոշման հիման վրա:

24. Մենք ընդունում ենք զարգացող և թույլ զարգացած երկրների այս ոլորտում ունեցած կարիքները տեխնիկական աջակցություն և կարողությունների զարգացմանն ուղղված ծավալուն օժանդակություն տրամադրելու հարցում՝ ներառյալ քաղաքականության վերլուծությունն ու մշակումն այնպես, որ հնարավորություն ունենան ավելի լավ գնահատելու առավել սերտ բազմակողմանի համագործակցության արդյունքները իրենց զարգացման քաղաքականությունների ու նպատակների և մարդկային ու սահմանակարգային զարգացման վրա: Այս նպատակով, մենք կհամագործակցենք այլ առնչակից միջկառավարական կազմակերպությունների՝ ներառյալ ԱՉՄԱԿ-ի և համապատասխան տարածաշրջանային և երկկողմ աղբյուրների հետ, որպեսզի հնարավոր լինի ապահովել ծավալուն և համարժեքորեն ֆինանսավորված աջակցություն այս պահանջները բավարարելու համար:

25. Մինչև հինգերորդ նիստն ընկած ժամանակահատվածում Առևտրի և մրցակցային քաղաքականության միջև փոխազդեցության հարցերով աշխատանքային խմբում ձեռնարկվելիք հետագա աշխատանքները պետք է կենտրոնացնել հետևյալ խնդիրները հստակեցնելու վրա. հիմնական սկզբունքներ՝ ներառյալ թափանցիկություն, ոչ խտրականություն և ընթացակարգային անաչառություն և դրույթներ կոշտ արդյունաբերական միությունների (cartel) վերաբերյալ, ձևաչափեր կամավոր համագործակցության համար, աջակցություն զարգացող երկրներին կարողություններ զարգացնելու միջոցով մրցակցային հաստատություններն առաջադիմական եղանակներով ամրապնդելու համար: Պետք է լիովին հաշվի առնել բանակցային կողմ հանդիսացող զարգացող և թույլ զարգացած երկրների կարիքները և անհրաժեշտ է ապահովել համապատասխան ճկունություն՝ վերոնշյալ պահանջները բավարարելու համար:

ԹԱՓԱՆՑԻԿՈՒԹՅՈՒՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐՈՒՄ

26. Ընդունելով պետական գնումներում թափանցիկության մասին բազմակողմ համաձայնագրի նախադեպը և այս ոլորտում ընդլայնված տեխնիկական աջակցության և կարողություններ զարգացնելու առկա պահանջները՝ սույնով համաձայնվում ենք, որ բանակցությունները կկայանան Նախարարական վեհաժողովի հինգերորդ նիստից հետո՝ այդ նիստի ընթացքում բանակցությունների ձևաչափերի վերաբերյալ հստակ արտահայտված համաձայնությամբ ընդունվելիք որոշման հիման վրա: Սույն բանակցությունները կխարսխվեն Պետական գնումների թափանցիկության հարցերով աշխատանքային խմբում ձեռք բերված առաջընթացի վրա՝ մինչ այդ ժամկետը և հաշվի կառնվեն կողմերի՝ մասնավորապես թույլ զարգացած երկրների զարգացման գերակայությունները: Բանակցությունները պետք է սահմանափակվեն թափանցիկությանն առնչվող դրույթներով, ուստի չպետք է սահմանափակեն այն երկրների շրջանակը, որոնք արտոնություններ են տալիս ներքին մատակարարումներին և մատակարարողներին: Մենք պարտավորվում ենք ապահովել համարժեք տեխնիկական աջակցություն և օժանդակություն կարողությունների զարգացման համար բանակցությունների թե՛ ընթացքում, թե՛ ավարտից հետո:

ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԵՎՏՐԻՆ

27. Ընդունելով ապրանքների տեղափոխումը, բաց թողումը և մաքսագերծումը լրացուցիչ արագացնելու հիմնավորումը՝ ներառյալ տեղափոխվող ապրանքները և այս ոլորտում ընդլայնված տեխնիկական աջակցության և կարողություններ զարգացնելու պահանջը՝ սույնով համաձայնվում ենք, որ բանակցությունները կկայանան Նախարարական վեհաժողովի հինգերորդ նիստից հետո՝ այդ նիստի ընթացքում բանակցությունների ձևաչափերի վերաբերյալ հստակ արտահայտված համաձայնությամբ ընդունվելիք որոշման հիման վրա: Մինչև հինգերորդ նիստն ընկած ժամանակահատվածում Ապրանքների առևտրի խորհուրդը կվերանայի և, ըստ իրադրության, կբարելավի ՄԱԳՅ 1994-ի 5, 8 և 10-րդ հոդվածների համապատասխան մասերը և կհստակեցնի անդամ երկրների՝ մասնավորապես զարգացող և թույլ զարգացած երկրների առևտրի օժանդակության պահանջներն ու գերակայությունները: Մենք պարտավորվում ենք ապահովել համարժեք տեխնիկական աջակցություն և օժանդակություն այս ոլորտում կարողություններ զարգացնելու համար:

ԱՅԿ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

28. Անդամների կողմից այս միջոցներն աճող կերպով կիրառելու և փորձառություն ձեռք բերելու համատեքստում՝ մենք համաձայնվում ենք վարել բանակցություններ, որոնք նպատակաուղղված կլինեն ՄԱԳՅ 1994-ի 3-րդ և VI-ի իրականացման և Լրավճարների և հակալրավճարային միջոցների մասին համաձայնագրերի սկզբունքները հստակեցնելուն և բարելավելուն՝ պահպանելով վերոնշյալ համաձայնագրերի հիմնական հասկացությունները, սկզբունքներն ու գործունեությունը և վերջիններիս միջոցներն ու նպատակները և հաշվի առնելով զարգացող և թույլ զարգացած անդամների պահանջները: Բանակցությունների նախնական փուլում բանակցային կողմերը կառանձնացնեն այն դրույթները, ներառյալ առևտուրը խաթարող գործողություններին առնչվող սկզբունքները, որոնք ցանկանում են հստակեցնել և բարելավել հետագա փուլում: Այս բանակցությունների համատեքստում բանակցող կողմերը պետք է նաև ձգտեն հստակեցնել և բարելավել ձկնարդյունաբերությանը հատկացվող լրավճարների մասին ԱՅԿ սկզբունքները՝ հաշվի առնելով զարգացող երկրների համար այս ճյուղի կարևորությունը: Նշում ենք, որ ձկնարդյունաբերության լրավճարների մասին խոսվում է 31-րդ կետում:

29. Մենք նաև համաձայնվում ենք վարել այնպիսի բանակցություններ, որոնք նպատակաուղղված կլինեն տարածաշրջանային առևտրային համաձայնագրերին առնչվող ԱՀԿ առկա դրույթների ներքո գործող սկզբունքներն ու ընթացակարգերը հստակեցնելուն և բարելավելուն: Բանակցությունները պետք է հաշվի առնեն տարածաշրջանային առևտրային համաձայնագրերի զարգացման կողմերը:

ՎԵՃԵՐԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՓՈԽՅԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆ

30. Մենք համաձայն ենք վարել բանակցություններ Վեճերի կարգավորման փոխհամաձայնության ընթացակարգերը բարելավելու և հստակեցնելու շուրջ: Բանակցությունները պետք է խարսխել ցայսօր կատարված աշխատանքի, ինչպես նաև անդամ երկրների կողմից ներկայացված ցանկացած լրացուցիչ առաջարկների վրա և նպատակաուղղված լինեն համաձայնության հասնելու բարելավումների և հստակեցումների առումով, 2003 թվականի մայիսից ոչ ուշ, երբ մենք քայլեր կձեռնարկենք, որպեսզի արդյունքներն ուժի մեջ մտնեն հնարավորին չափ շուտ:

ԱՌԵՎՏՈՒՐ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ

31. Առևտրի և շրջակա միջավայրի միջև փոխադարձ աջակցությունն ուժեղացնելու նպատակով համաձայնվում ենք, վարել բանակցություններ՝ առանց կանխորոշելու դրանց արդյունքները, հետևյալի շուրջ.

- ա) շրջակա միջավայրի մասին բազմակողմ համաձայնագրերում (այսուհետ՝ ՇՄԲՀ) ամրագրված ԱՀԿ գործող կանոնների և առևտրային հատուկ պարտավորությունների միջև փոխհարաբերությունը: Բանակցությունների ընդգրկման շրջանակը պետք է նեղացնել այնքանով, որքանով կիրառելի են նմանաբնույթ ԱՀԿ գործող կանոնները, ինչպես դա իրականացվում է խնդրո առարկա ՇՄԲՀ-ի կողմերի միջև: Բանակցությունները չպետք է խախտեն կողմ չհանդիսացող որևէ Անդամի ԱՀԿ իրավունքները:
- բ) ՇՄԲՀ քարտուղարությունների և ԱՀԿ համապատասխան հանձնաժողովների միջև տեղեկատվության կանոնավոր փոխանակման վերաբերյալ ընթացակարգեր և դիտորդի կարգավիճակ շտրիչելու չափանիշներ:
- գ) շրջակա միջավայրին առնչվող ապրանքների և ծառայությունների նկատմամբ կիրառվող մաքսային և ոչ մաքսային խոչընդոտների կրճատումը, կամ, ըստ իրադրության, վերացումը:

Մենք ընդգծում ենք, որ ձկնարդյունաբերությանը հատկացվող լրավճարների հարցերը կազմում են 28-րդ պարբերությամբ նախատեսված բանակցությունների բաղկացուցիչ մասը:

32. Մենք հանձնարարում ենք Առևտրի և շրջակա միջավայրի հարցերով հանձնաժողովին իր օրակարգի բոլոր կետերի վրա աշխատելիս՝ իր այժմյան լիազորությունների շրջանակում, հատուկ ուշադրություն դարձնել հետևյալին.

- ա) շրջակա միջավայրին առնչվող միջոցների ազդեցությունը շուկայի մատչելիության, հատկապես զարգացող երկրների՝ դրանց թվում թույլ զարգացած երկրների վրա և այն իրավիճակները, որոնց պարագայում առևտրի սահմանափակումները և խոչընդոտները վերացնելը կամ կրճատելը կնպաստեն առևտրին, շրջակա միջավայրի պաշտպանությանը և զարգացմանը:
- բ) մտավոր սեփականության իրավունքի առևտրին առնչվող հայեցակետերի մասին համաձայնագրի համապատասխան դրույթներին և
- գ) շրջակա միջավայրի պաշտպանության նպատակներով պիտակավորման պահանջներին:

Այս խնդիրների վերաբերյալ իրականացվելիք աշխատանքը պետք է ընգրկի ցանկացած պահանջի հատկորոշումը, որն ուղղված է հստակեցնելու համապատասխան ԱՅԿ կանոնները: Հանձնաժողովը կգեկուցի Նախարարական վեհաժողովի հինգերորդ նիստին և, ըստ հարկի, առաջարկություններ կկատարի ապագա գործողությունների՝ ներառյալ բանակցություններ վարելու ցանկալիության կապակցությամբ: 31-րդ պարբերության (i) և (ii) կետերի ներքո իրականացված այս աշխատանքը, ինչպես նաև բանակցությունների արդյունքը պետք է համապատասխանեն բազմակողմ առևտրային համակարգի թափանցիկ ու ոչ խտրական բնույթին, չպետք է ավելացնեն կամ նվազեցնեն անդամ երկրների ԱՅԿ համաձայնագրերի՝ մասնավորապես Սանիտարական և բուսասանիտարական միջոցների կիրառության մասին համաձայնագրի գործող իրավունքներն ու պարտականությունները, ինչպես նաև չպետք է փոփոխեն վերոնշյալ իրավունքների և պարտականությունների հավասարակշռությունը, և հարկավոր է հաշվի առնել զարգացող և թույլ զարգացած երկրների պահանջները:

33. Մենք ընդունում ենք առևտրի և շրջակա միջավայրի բնագավառում տեխնիկական աջակցության և կարողությունների զարգացման կարևորությունը զարգացող՝ մասնավորապես թույլ զարգացած երկրների համար: Մենք նաև խրախուսում ենք գիտելիքների և փորձի փոխանակումը այն անդամ երկրների հետ, որոնք ցանկանում են շրջակա միջավայրի առնչությամբ վերահսկողություն իրականացնել ազգային մակարդակով: Պետք է զեկույց պատրաստել այս գործողությունների վերաբերյալ հինգերորդ նիստում ներկայացնելու համար:

ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԱՌԵՎՏՈՒՐ

34. Մենք հաշվի ենք առնում 1998 թվականի մայիսի 20-ի Նախարարական հռչակագրից ի վեր Գլխավոր խորհրդի և այլ հարակից մարմինների կողմից կատարված աշխատանքը և համաձայնվում ենք շարունակել Էլեկտրոնային առևտրի վերաբերյալ աշխատանքային ծրագիրը: Առ այսօր կատարված աշխատանքը վկայում է, որ Էլեկտրոնային առևտուրն առևտրի համար առաջ է քաշում նոր մարտահրավերներ և հնարավորություններ զարգացման բոլոր փուլերում գտնվող անդամ երկրների համար, և մենք ընդունում ենք այնպիսի միջավայր ստեղծելու և պահպանելու անհրաժեշտությունը, որը նպաստավոր հող կստեղծի Էլեկտրոնային առևտուրն ապագայում զարգացնելու համար: Մենք հանձնարարում ենք Գլխավոր խորհրդին քննարկել ամենաառնչվող ելակետային պայմանավորվածությունները աշխատանքային ծրագիրն իրականացնելու համար և զեկուցել հետագա առաջընթացի վերաբերյալ Նախարարական վեհաժողովի հինգերորդ նիստին:

ՓՈՔՐ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԿՐՆԵՐ

35. Մենք համաձայնվում ենք Գլխավոր խորհրդի հովանու ներքո ընդունել աշխատանքային ծրագիր՝ քննելու փոքր տնտեսությունների առևտրին առնչվող հարցերը: Այս աշխատանքի նպատակն է պատասխանել առևտրին առնչվող հարցերին, որոնք հատկորոշվել են բազմակողմ առևտրային համակարգում փոքր, խոցելի տնտեսություններն առավել լիարժեքորեն ներընդգրկելու և ԱՅԿ անդամների ենթախումբ չստեղծելու համար: Գլխավոր խորհուրդը կվերանայի աշխատանքային ծրագիրը և հետագա գործելակերպի վերաբերյալ առաջարկություններ կներկայացնի Նախարարական վեհաժողովի հինգերորդ նիստին:

ԱՌԵՎՏՈՒՐ, ՊԱՐՏՔ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍՆԵՐ

36. Մենք համաձայնվում ենք Գլխավոր խորհրդի հովանու ներքո քննություն անցկացնել առևտրի, պարտքի, ֆինանսների միջև փոխհարաբերությունները և ցանկացած հնարավոր առաջարկությունները այն միջոցների առնչությամբ, որոնք, հնարավոր է, ձեռնարկվեն ԱՅԿ մանդատի և իրավասության շրջանակում՝ բազմակողմ առևտրային համակարգի կարողությունը մեծացնելու նպատակով, որը կնպաստի զարգացող և թույլ զարգացած երկրների արտաքին պարտքի խնդրի կայուն լուծմանը և ամրապնդելու միջազգային առևտրի և ֆինանսական քաղաքականությունների միջև կապակցվածությունը՝ բազմակողմ առևտրային համակարգը ֆինանսական և արժույթային անկայունության բացասական ազդեցություններից պաշտպանելու նկատառումով: Գլխավոր խորհուրդը Նախարարական վեհաժողովի հինգերորդ նիստին կզեկուցի քննական գործընթացում գրանցված առաջընթացի վերաբերյալ:

ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՅԻ ԱՌԵՎՏՈՒՐ ԵՎ ՓՈԽԱԴՐՈՒՄ

37. Մենք համաձայնվում ենք Գլխավոր խորհրդի հովանու ներքո քննություն անցկացնել տեխնոլոգիայի առևտրի և փոխադրման փոխհարաբերությունը և ցանկացած հնարավոր առաջարկությունները այն միջոցների առնչությամբ, որոնք, հնարավոր է, ձեռնարկվեն ԱՅԿ իրավասության շրջանակում՝ մեծացնելու տեխնոլոգիաների հոսքը դեպի զարգացող երկրներ: Գլխավոր խորհուրդը Նախարարական վեհաժողովի հինգերորդ նիստին կզեկուցի քննական գործընթացում գրանցված առաջընթացի վերաբերյալ:

ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

38. Մենք հաստատում ենք, որ տեխնիկական աջակցությունն ու կարողությունների զարգացումը հանդիսանում են բազմակողմ առևտրային համակարգի զարգացման առանցքային տարրերը և ողջունում ու հաստատում ենք կարողությունների զարգացմանը, աճին և միավորմանն ուղղված ԱՅԿ տեխնիկական համագործակցության «Նոր ռազմավարությունը»: Մենք հանձնարարում ենք Զարտուղարությանը՝ համաձայնեցնելով այլ համապատասխան հաստատությունների հետ, օժանդակել գործադրվող ներքին ջանքերին, որոնք բևեռված են տնտեսական զարգացման ազգային ծրագրերում առևտուրն ընդգրկելուն և աղքատության կրճատման ռազմավարությանը: ԱՅԿ-ի կողմից տրամադրվող տեխնիկական աջակցությունը պետք է նպատակաուղղված լինի աջակցելու զարգացող և թույլ զարգացած, անցումային փուլում գտնվող, ցածր եկամուտ ունեցող երկրներին, որպեսզի վերջինները կարողանան համապատասխանեցնեն իրենց առևտրային օրենսդրությունները ԱՅԿ կանոնների և սկզբունքների հետ, կատարել պարտավորությունները և իրականացնել անդամակցության իրավունքները՝ ներառյալ թափանցիկ, կանոնների վրա խարսխված բազմակողմ առևտրային համակարգի ստեղծած արգասիքներից օգտվելը: Պետք է առաջնահերթությունը տալ փոքր, խոցելի և անցումային տնտեսություն ունեցող երկրներին, ինչպես նաև ժնևում ներկայացուցչություն չունեցող անդամ և դիտորդ երկրներին: Մենք վերստին հաստատում ենք մեր աջակցությունը Առևտրի միջազգային կենտրոնի կողմից կատարված էական աշխատանքին, որն անհրաժեշտ է ընդլայնել:

39. Մենք ընդգծում ենք երկկողմ ֆինանսավորող կազմակերպությունների հետ համակարգված, արդյունավետ կերպով տեխնիկական աջակցություն տրամադրելու հրատապ անհրաժեշտությունը՝ Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության (այսուհետ՝ ՏՀԶԿ) Աջակցություն զարգացմանը հարցերով հանձնաժողովին և համապատասխան միջազգային և տարածաշրջանային միջկառավարական հաստատություններին՝ համաձայնեցված քաղաքականության և ժամանակացույցի շրջանակներում: Տեխնիկական աջակցությունը համակարգված ձևով տրամադրելիս՝ մենք հանձնարարում ենք գլխավոր տնօրենին

խորհրդակցել համապատասխան հաստատությունների, երկկողմ նվիրատուների և շահառուների հետ՝ Թույլ զարգացած երկրների ցուցաբերվող առևտրին առնչվող տեխնիկական աջակցության միասնական համակարգը և Համատեղ միասնական տեխնիկական աջակցության ծրագիրն (ՀՄՏԱԾ) ընդլայնելու և կատարելագործելու ուղիները որոշելու նպատակով:

40. Մենք ընդունում ենք, որ անհրաժեշտ է ցուցաբերել տեխնիկական աջակցություն, ինչը հնարավորություն կընձեռի օգտվելու ապահով և կանխատեսելի ֆինանսավորումից: Ուստի, հանձնարարում ենք Բյուջեի, ֆինանսների և կառավարչական հարցերով հանձնաժողովին՝ մշակելու 2001 թվականի դեկտեմբերին Գլխավոր խորհրդի կողմից ընդունվելիք մի ծրագիր, որը երկարաժամկետ ֆինանսավորում կապահովի ԱՀԿ տեխնիկական աջակցության համար՝ ընդհանուր առմամբ ներկա տարուց ոչ պակաս մակարդակով և վերոնշյալ գործողություններին համապատասխան:

41. Մենք այս Նախարարական հռչակագրի տարբեր կետերում սահմանել ենք հստակ պարտավորություններ տեխնիկական համագործակցության և կարողություններ զարգացնելու վերաբերյալ: Մենք վերահաստատում ենք այս հատուկ պարտավորությունները, որոնք ամրագրված են 16-րդ, 21-րդ, 24-րդ, 26-րդ, 27-րդ, 33-րդ, 38-40-րդ, 42-րդ և 43-րդ պարբերություններում և նաև վերահաստատում 2-րդ կետի համաձայնությունը Էականորեն ֆինանսավորված տեխնիկական աջակցության և կարողություններ զարգացնելու մասին ծրագրերի նշանակալի դերի վերաբերյալ: Մենք հանձնարարում ենք գլխավոր տնօրենին Նախարարական վեհաժողովի հինգերորդ նիստին (մինչ այդ 2002 թ-ի դեկտեմբերին Գլխավոր խորհրդի առջև միջանկյալ զեկույցով հանդես գալով) զեկուցել հատկանշված պարբերություններում այս պարտավորությունների կատարման և համարժեքության վերաբերյալ:

ԹՈՒՅՆ ՉԱՐԳԱՑԱԾ ԵՐԿՐՆԵՐ

42. Մենք ընդունում ենք թույլ զարգացած երկրների կողմից բարձրացված խնդիրների լրջությունը, որոնք տեղ են գտել 2001 թվականի հուլիսին Նախարարների ընդունած Չանգիբարի հռչակագրում: Մենք ընդունում ենք, որ թույլ զարգացած երկրների (այսուհետ՝ ԹՉԵ) ներընդգրկումը բազմակողմ առևտրային համակարգում պահանջում է շուկա մուտք գործելու նշանակալի մատչելիություն, տվյալ երկրների արտադրության և արտահանման հիմքը հանդիսացող արտադրանքների բազմազանության ապահովում և առևտրին առնչվող տեխնիկական աջակցություն ու կարողությունների զարգացում: Մենք ընդունում ենք, որ ԹՉԵ-ի լիարժեք ներընդգրկումը բազմակողմ առևտրային համակարգում և համաշխարհային տնտեսությանը կպահանջի ԱՀԿ բոլոր անդամ երկրների ջանքերը: Մենք պարտավորվում ենք հասնել մաքսազերծ, առանց քանակական սահմանափակումների շուկա մտնելու նպատակին ԹՉԵ-ում արտադրվող ապրանքների համար: Այս առումով, ողջունում ենք ԱՀԿ անդամ երկրների կողմից շուկայի մատչելիության կապակցությամբ ձեռնարկված նշանակալի բարեփոխումները, որոնք կատարվել են 2001 թվականի մայիսին՝ Բյուրեղում կայանալիք ԹՉԵ-ի վերաբերյալ ՄԱԿ-ի երրորդ վեհաժողովից (այսուհետ՝ ԹՉԵ-III) առաջ: Մենք, ի լրումն, պարտավորվում ենք քննարկել լրացուցիչ միջոցներ ԹՉԵ-ի համար շուկայի մատչելիության հարցում առաջադիմական բարեփոխումներ կատարելու նպատակով: ԹՉԵ-ի անդամակցության հարցը դեռևս հանդիսանում է առաջնահերթ խնդիր: Մենք համաձայն ենք աշխատանքներ տանել անդամակցող ԹՉԵ-ի հետ բանակցությունների ընթացքը խթանելու և արագացնելու նպատակով: Մենք հանձնարարում ենք Քարտուղարությանը տեխնիկական աջակցության համար տարեկան ծրագրերում արտացոլել այն առաջնահերթությունը, որը տալիս ենք ԹՉԵ-ի անդամակցությանը: Մենք վերահաստատում ենք ԹՉԵ-III-ի նկատմամբ ստանձնած պարտավորությունները և ընդունում, որ ԱՀԿ-ն, ԹՉԵ-ի մասով իր աշխատանքային ծրագիրը մշակելիս, պետք է հաշվի առնի Բյուրեղի հռչակագրի և Գործողությունների ծրագրի առևտրին առնչվող տարրերը ԱՀԿ հանձնագրի համապատասխան, որն ընդունվեց ԹՉԵ-ի վերաբերյալ՝ ՄԱԿ-ի երրորդ վեհաժողովում: Մենք հանձնարարում ենք Թույլ զարգացած երկրների հարցերով ենթահանձնաժողովին մշակել այդպիսի մի ծրագիր և համաձայնեցված աշխատանքային ծրագրի վերաբերյալ զեկուցել Գլխավոր խորհրդին՝ 2002 թվականի անդրանիկ նիստին:

43. Մենք հաստատում ենք Թույլ զարգացած երկրներին ցուցաբերվող առևտրին առնչվող տեխնիկական աջակցության միասնական համակարգը (այսուհետ՝ ՄՅ) որպես կենսունակ մոդել ԹՉԵ-ի առևտուրը զարգացնելու համար: Մենք կոչ ենք անում զարգացման գործընկերներին՝ հոգուտ ԹՉԵ-ի էականորեն ավելացնել հատկացումները ՄՅ հոգաբարձուների հիմնադրամին և ԱՅԿ արտաբյուջետային հոգաբարձուների հիմնադրամին: Մենք կոչ ենք անում գլխավոր կազմակերպություններին, համաձայնեցնելով զարգացման գործընկերների հետ, ուսումնասիրել ՄՅ-ն ընդլայնելու հնարավորությունները՝ ԹՉԵ-ի շուկայում ապրանքների առաջարկի սահմանափակումների հարցերը քննարկելու և վերոնշյալ ձևաչափի կիրառումը բոլոր ԹՉԵ-ում տարածելու նպատակով, որը կհաջորդի ՄՅ-ի վերանայմանը և առանձին ԹՉԵ-ում փորձական նախագծի գնահատմանը: Մենք պահանջում ենք, որ Գլխավոր տնօրենը, համաձայնեցնելով այլ հաստատությունների ղեկավարների հետ, ներկայացնի միջանկյալ զեկույց Գլխավոր խորհրդին 2002 թվականի դեկտեմբերին և՛ ամբողջական զեկույց ԹՉԵ-ի վրա անդրադարձող բոլոր խնդիրների վերաբերյալ՝ Նախարարական վեհաժողովի հինգերորդ նիստին:

ՀԱՏՈՒԿ ԵՎ ՏԱՐԲԵՐԱԿՎԱԾ ՄՈՏԵՑՈՒՄ

44. Մենք վերահաստատում ենք, որ հատուկ և տարբերակված մոտեցման մասին դրույթները հանդիսանում են ԱՅԿ համաձայնագրերի անբալետելի մասը: Մենք նշում ենք արտահայտած մտահոգությունների մասին, որոնք վերաբերում են զարգացող երկրների՝ մասնավորապես թույլ զարգացած երկրների առջև ծառայած առանձնակի սահմանափակումները վերացնելու գործում վերոնշյալ դրույթների գործողությանը: Այդ կապակցությամբ, նշում ենք նաև, որ որոշ անդամ երկրներ առաջարկել են շրջանակային համաձայնագիր կնքել հատուկ և տարբերակված մոտեցման վերաբերյալ (WT/GC/M/442): Ուստի համաձայնվում ենք, որ հատուկ և տարբերակված մոտեցման վերաբերյալ բոլոր դրույթները պետք է վերանայել՝ դրանք ուժեղացնելու, առավել հստակ, արդյունավետ և կիրառական դարձնելու նպատակով: Այս կապակցությամբ, մենք հաստատում ենք հատուկ և տարբերակված մոտեցման վերաբերյալ աշխատանքային ծրագիրը, որը մանրամասն շարադրված է «Իրականացմանն առնչվող հիմնախնդիրների և մտահոգությունների մասին» որոշման մեջ:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ԵՎ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒՄԸ

45. Այս Զոչակագրի պայմանների համաձայն վարվելիք բանակցությունները պետք է ավարտել 2005 թվականի հունվարի 1-ից ոչ ուշ: Նախարարական վեհաժողովի հինգերորդ նիստն աչալրջորեն կգնահատի բանակցությունների առաջընթացը, կտրամադրի ցանկացած անհրաժեշտ քաղաքական ցուցումներ և, ըստ անհրաժեշտության, կընդունի որոշումներ: Բոլոր ոլորտներում բանակցություններում արդյունքներ արձանագրելուց հետո՝ կգումարվի Նախարարական վեհաժողովի հատուկ նիստ՝ ընդունելու որոշումներ վերոնշյալ արդյունքներն ընդունելու և կյանքի կոչելու վերաբերյալ:

46. Բանակցությունները վարելու ընդհանուր ղեկավարումը կվերահսկի Առևտրային բանակցությունների հարցերով հանձնաժողովը՝ Գլխավոր խորհրդի իրավասության ներքո: Առևտրային բանակցությունների հարցերով հանձնաժողովն իր առաջին նիստը կգումարի 2002 թվականի հունվարի 31-ից ոչ ուշ: Այն, ըստ պահանջի, կսահմանի բանակցային համապատասխան մեխանիզմներ և կվերահսկի բանակցությունների առաջընթացը:

47. Բացառությամբ «Վեճերի կարգավորման փոխհամաձայնության» բարեփոխումների և պարզաբանումների՝ բանակցություններ վարելը, ավարտելը և դրանց արդյունքներն ուժի մեջ մտնելը պետք է դիտարկել որպես ստանձնած մեկ պարտավորության բաղկացուցիչներ: Սակայն, նախնական փուլում կնքած համաձայնագրերը կարող են իրագործվել նախնական կամ վերջնական հիմունքներով: Անհրաժեշտ է հաշվի առնել նախնական փուլում կնքած համաձայնագրերը՝ բանակցությունների համընդհանուր հաշվեկշիռը գնահատելիս:

48. Բանակցությունները պետք է բաց լինեն՝

ա) ԱՅԿ բոլոր անդամ երկրների համար և

բ) ներկա դրությամբ անդամակցության գործընթացում գտնվող պետությունների և առանձին մաքսային տարածքների և այն երկրների համար, որոնք Գլխավոր խորհրդի հերթական նիստին անդամ երկրներին տեղեկացնում են իրենց անդամակցության պայմանները բանակցելու մտադրության մասին և որոնց համար ստեղծվել է անդամակցության աշխատանքային խումբ:

Բանակցությունների արդյունքների վերաբերյալ որոշումներ կարող են կայացնել միայն ԱՅԿ անդամները:

49. Կողմերի միջև բանակցությունները պետք է վարել թափանցիկ՝ բոլոր կողմերի արդյունավետ մասնակցությունն օժանդակելու նպատակով: Բանակցությունները պետք է վարել ի շահ բոլոր կողմերի և բանակցությունների արդյունքում ընդհանուր հաշվեկշիռն ապահովելու նկատառումով:

50. Բանակցությունները և «Աշխատանքային ծրագրի» այլ հայեցակետերը լիովին հաշվի կառնեն զարգացող և թույլ զարգացած երկրների համար հատուկ և տարբերակված մոտեցման սկզբունքը, որը ներառված է ՄԱԳՅ 1994-ի 4-րդ մասում, 1979 թվականի նոյեմբերի 28-ի «Չարգացող երկրների նկատմամբ տարբերակված և առավել բարենպաստ մոտեցման, փոխադարձելիության և առավել լիարժեք մասնակցության մասին» որոշման, «Միջոցներ՝ ի նպաստ թույլ զարգացած երկրների» մասին Ուրուգվայի փուլի որոշման մեջ և ԱՅԿ բոլոր այլ համապատասխան դրույթներում:

51. Առևտրի ու զարգացման և Առևտրի ու շրջակա միջավայրի հարցերով հանձնաժողովներից յուրաքանչյուրն, իր համապատասխան լիազորությունների շրջանակներում, հանդես է գալիս որպես բանակցային ասպարեզ՝ որոշելու և քննարկելու բանակցությունների զարգացման և շրջակա միջավայրին առնչվող հայեցակետերը՝ կայուն զարգացումը համարժեքորեն արտացոլելու նպատակին հասնելու համար:

52. Աշխատանքային ծրագրի այն տարրերին, որոնք բանակցություններ չեն ենթադրում, նույնպես տրվում է մեծ առաջնահերթություն: Վերջինները պետք է իրագործվեն Գլխավոր խորհրդի ընդհանուր վերահսկողության ներքո, որը զեկուցելու է արձանագրված առաջընթացի վերաբերյալ Նախարարական վեհաժողովի հինգերորդ նիստին:

